

Psyche

Louis Couperus

editie H.T.M. van Vliet, J.B. Robert en M. Boelhouwer

bron

Louis Couperus, *Psyche* (eds. H.T.M. van Vliet, J.B. Robert en M. Boelhouwer). Uitgeverij L.J. Veen, Amsterdam/Antwerpen 1992

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/coup002psyc02_01/colofon.htm

© 2009 dbnl / H.T.M. van Vliet / J.B. Robert / M. Boelhouwer

...Schrei nu niet meer, en ga nu slapen, en als je niet slapen kan, zal ik je een sprookje vertellen, een mooi verhaaltje van bloemen en edelstenen en vogels, van een jongen prins en een klein prinsesje... Want meer is er niet in de wereld, dan een sprookje...

Metamorfoze

I

Reusachtig massief, met driehonderd torens, op den hoogsten top van een rotsgebergte, rees het koningsslot in de wolken.

Maar de top was breed vlak als een hoogland, en het slot breidde zich mijlen ver uit, met wallen, met muren van tinnen, mijlen, mijlen ver uit...

En overal rezen de torens op, verloren in de wolken, en het slot was als een stad, hoog op de rots van bazalt.

Rondom het slot cirkelden lager en verder, lager en verder, de valleien van het rijk, verschietende met horizonnen, de een achter den ander en altijd, altijd door.

Achter de kimmen daagden weêr kimmen; achter de rozige zilveren; achter de blauwende goudene; achter de grauwende, bleekende nevelende, wemelende weg, en nooit was de laatste te zien: bij helder weêr doemde achter den einder altijd een einder weêr.

Ze cirkelden eindeloos achter elkaâr, ze verloren zich in wegtrillende misten, en plotseling teekende scherper zich af de silhouet van hun kim.

Over de hoge torens streek soms een waas van wolkfloers heen, maar onder bruijste een vloed, die zich stortte wanhopig als waterval in een afgrond van peillooze duizeling.

Zoo scheen het of het kasteel oprees tot de hoogste starren, en daalde tot in de diepste middenpuntnaven der aarde.

Langs de meer dan mannehooge kanteelen dwaalde Psyche veel rond, rondom het slot, dwaalde ze van toren naar toren, van tinne naar tin, met een glimlach van gedroom. Dan keek ze naar

boven en strekte de hand als uit naar de starren, of keek naar beneden in het regenbogende watergeklots, tot het duizelde in haar hoofdje, en zij ijlings zich trok terug en de handjes sloeg voor de oogen. En heel lang kon zij dan zitten in den hoek van een kanteel, de oogen ver, een lachje om hare lippen, de knieën opgetrokken en met de armen omvangen, en hare kleine vleugels lagen uitgespreid aan tegen het mossige steen, als een kapelletje, dat zat onbewegelijk.

En zij tuurde uit naar de kimmen.

En hoe zij ook tuurde, zij zag er altijd meerdere.

Dichtbij waren het groene valleien, met grazende schapen bespikkeld, sappige weiden met vette vee; wuivende korens, scheeprijke kanalen; en het huizengevlak van een dorp. Verder werden het lijnen van wouden, toppen van heuvels, kammen van bergen, of, ruw uitgehakt, onverwachts, een massa van hoekig bazalt. Nog verder, nevelen steden weg met minaretten en dommen, koepels en spitsen, schoorsteenen, die rookten, het lint van een breede rivier... Nog verder, verteederden horizonnen in melkblank en opaal gedroom, geen lijn meer, maar tint alleen, weêrschijn van laatsten zonneglans, verheveling of er meren spiegelden, eilanden rezen laag aan de lucht, luchtparadijzen, waterstrepen van hemelzee, oceanen van ether en lichttrillende niets...

En Psyche tuurde, tuurde voor zich uit..

Zij was het derde prinsesje, de jongste dochter van den ouden koning, vorst van het Rijk van Verleden... Zij was altijd heel eenzaam, hare zusters zag ze weinig, haar vader maar een enkel oogenblik des avonds, voor zij slapen ging, en, zoo ze kans zag, vluchtte zij weg van de mummelende voedster, en dwaalde zij langs de tinnen, en droomde zij, met haar oogen ver, ver turende uit naar het wijde rijk, dat cirkelde weg in het niets... O, hoe ze verlangde te gaan, verder dan het slot, te gaan naar de weiden, de wouden, de steden, te gaan naar de spiegelende meren, opalen eilanden, oceanen van ether, en dan naar dat verre, verre niets, dat zoo trilde als een bleek, bleek licht... Zoû zij ooit nog de poorten uit kunnen gaan? O, hoe zij verlangde te dwalen, te zoeken, te

vliegen... Te vliegen, o te vliegen, te vliegen als de musschen, de duiven, de arenden...!

En zij klepte met hare wijkjes, zwak. Het waren, aan hare schoudertjes teêr, twee wijkjes als van een heel groote kapel, doorschijnende vlies, karmozijn bestuifd en zachtgeel, azuurtjes en rozig geaderd, waar ze vasthecteden aan haar rug, en op ieder wijkje gloeiden twee oogen, zooals op den staart van een pauw, maar fijner van kleur, en schitterend als gestampte juweel: gestampte saffier en smaragd op fluweel, en het fluweelen oog viermalen gezet in het schitterstof van de wijkjes.

Ze klepte er meê, ze kon er niet meê vliegen.

Dàt, dat was haar groote verdriet, en dàt, dat was haar peinzen, waarvoor ze dan dienden, die vleugeltjes, daar aan haar schouderblaadjes. En ze schokte er meê, en klepte er meê, maar ze rees niet boven den grond: haar fijne figuurtje verluchtigde niet, haar naakte voetje bleef vast aan den grond, en alleen haar heel fijne sluiertje, dat sleepte een beetje rondom haar blank-blanke leedjes heen, werd even gewapperd òp, door een vlagje van vleugeltjeswaai.

II

Te vliegen, o te vliegen!

Zij hield heel veel van de vogels, hoe zij ze ook benijdde. Ze lokte ze met kruimelen brood, met korrelen graan, en eens had zij een duif gered van een adelaar: de duif had zij vast aan haar borst geborgen onder haar sluier, en den adelaar had zij heel moedig verjaagd met haar handje, waar hij schaduwde over haar heen met de breedte van zijn vlucht, roepende tot hem, dat hij zoû gaan en zoû laten de duif ongedeerd.

O, te zoeken, te zoeken!

Want zij hield heel veel van de bloemen, en gaarne had zij in het woud en de weiden, of verder nog, de onbekende bloemen gezocht. Nu kweekte zij ze tusschen de wallen, op den rotsachtigen

grond, en zij had zich een hof gemaakt; de knoppen ontloken als zij naar ze keek, de stengelen groeiden als zij er langs streelde, en als zij kuste een verwelkende bloem, werd ze, heel even, weêr frisch als eerst.

Te dwalen, o te dwalen...!

Nu dwaalde zij maar langs de tinnen, de trappen af, de hoven over, en over de wallen, maar aan de poorten stonden de wachters, ruw en gebaard, en met ijzer gepantserd, en de hoornen vol schettergeklank om de schouders. Dan kon zij niet verder, en dwaalde terug in de kelders en crypten, waar heilige spinnen webben weefden, en, werd ze dan bang, dan ijde zij verder, verder, verder, eindeloos galerijen af, tusschen rijen van roerlooze ijzeren ridders, totdat ze weêr kwam bij haar voedster, die altijd zat aan haar spinnewiel.

O, te zweven!

Op een gestadigen wind te zweven naar den versten horizon toe, naar het melkblank en opaal gedroom, naar den uitersten trans van de wereld! Te zweven naar die zeeën en eilanden, die ginds zoo heel ver, en zoo ijl, wisselden iederen oogenblik, als kon een bries ze veranderen van vorm, van tint, zóó teêr, dat geen voet ze betreden zoû, maar alleen een gewiekte als zij, een vogel, een fee er zachtkens kon zweven over, om te zien al die landschapheerlijkheid, te genieten die droomparadijs-atmosfeer...

O, te vliegen, te zoeken, te dwalen, te zweven...

En uren lang droomde zij, en zat in het kanteel, de oogen ver, de knie in den arm, en haar vleugeltjes lagen uitgespreid, als een kapelletje, dat zat onbewegelijk.

III

Emeralda, zoo heette haar oudste zuster.

Overglanzende mooi was Emeralda, schitterend schoon als geen vrouw in het rijk, geen prinses in andere rijken. Zij was heel groot en vorsteljk van gestalte; zij liep heel recht en fier en

trotsch; zij wàs heel trotsch, want na den dood van den koning zoû zij heerschen op den troon van het Rijk van Verleden. IJverzuchtig op al de macht, die haar deel zoû zijn, wees zij af alle de prinsen, die dongen om hare hand. Zij sprak nooit anders dan om te bevelen, en alleen voor haar vader boog zij het hoofd. Zij droeg altijd zwaar brokaat, zilver- of goud-, en bezaaid met gesteente, en lange mantels van ruischend sindaal met breed hermelijn omzoomd; een diadeem van de eêlste juweelen flonkerde steeds in haar rossiggoud haar, en ook haar oogen waren juweel: twee prachtige groene smaragden, waarin een zwarte karbonkel was de pupil; en men fluisterde geheimzinnig, dat haar hart was geslepen uit één enkelen reuzerobijn.

O, Psyche was zoo bang voor haar!

Als Psyche dwaalde door het kasteel en zij eensklaps Emeralda zag komen, met pages vooruit, flambouwen, schildknappen, jonkvrouwen, die droegen haar sleep, en een twintigtal hellebaardiers, dan sloeg haar de angst naar de keel, en ijlings verborg zij zich achter een deur, een behang, waar ook maar, en ruischte dan Emeralda voorbij met een groot gekraak van satijn en van goud, en al het voetstapedaver van haar gevolg, dan klopte Psyche's hartje heel hoog, als een klokje, tik, tik, tik-tik, tot zij meende flauw te vallen... Dan kneep zij de oogen dicht om niet te ontmoeten den kouden trotschen blik van Emeralda's groene smaragden, die priemden door de gordijnen heen, en wel zagen Psyche, maar deden of ze niet zagen. En was Emeralda dan weg, dan vluchtte Psyche naar buiten, naar boven, hoog op de tinnen, dan haalde zij heel diep adem, prangde de handjes aan de borst, en hare wiekjes sidderden nog lang na, van angst.

Astra, zoo heette de tweede prinses.

Zij droeg een levende star op het hoofd; zij was heel wijs en geleerd; zij wist veel meer dan alle de wijsgeeren en geleerden van het rijk, die bij haàr kwamen om raad. Zij bewoonde den hoogsten toren van het kasteel en soms, langs haar vensterbogen, zag zij wolken trekken als geesten van mist. Zij verliet haar toren nooit. Zij zat omringd van rollen perkament, reusachtige globen, die zij

draaien liet met een druk van haar vinger, en na uren van bespiegeling beschreef zij met groote passers, op een bord, van marmer zwart, cirkel na cirkel, of rekende lange sommen uit; met getallen zóó groot, dat geen mensch ze uit konde spreken. Soms zat zij omringd van de wijzen des lands, en de koning zelfs kwam tot haar en hoorde zijn dochter aan, als zij met langzame, zekere stem verklaarde. Maar omdat al de wijsheid der aarde haar deel al was, minachtte zij heel de wereld, en had zij zich bouwen laten op het terras van haar toren een mijlenlangen telescoop, die zich richtte in de oneindigheid van het grenzenlooze luchtruim. En waren de wijzen dan weg, en was zij alleen, dan ging zij op het terras en tuurde door het gevaarte, dat zij wendde naar alle punten des ruims. Door de glazen van diamant, zonder facetten geslepen, zag zij nieuwe sterren, die de menschen niet kenden, en noemde zij ze met namen. Door de glazen van diamant zag zij zonnestelselen, spiralen van vuur, zich kronkelen door de mateloosheid des heelals... Maar zij tuurde altijd door, want achter die zonnestelsels, wist zij, waren weêr andere sferen, empyrea, en daar héel achter, eindeloos achter, was de Mystieke Roos, die zij nooit kon zien...

Soms als Psyche dwaalde rond door het slot, klopte zij angstvallig, nieuwsgierig aan bij Astra, die haar genadiglijk binnen liet komen. Heel ernstig, als Astra stond voor het bord, en rekende sommen uit, keek Psyche naar hare zusters star, die levend flonkerde op haar hoofd, tusschen haar ravenzwarte haren. Of Psyche ging op het terras, en tuurde door den telescoop, maar zij zag niets dan heel hel licht, en hare oogen deden er pijn van...

IV

Des avonds voor zij slapen ging, kwam Psyche bij den koning.

Wel honderd jaren was hij oud, zijn baard hing tot zijn gordel af, en meestal las hij in de geschiedrollen van het rijk, die de ministers hem brachten iederen dag.

Maar 's avonds klom Psyche op zijn knieën en verborg zich in

zijn baard, of zat aan zijne voeten in de plooiën van zijn tabbaard, en de rol viel op den grond, en kronkelde in een, en de dorre groote hand van den almachtigen heerscher streefde het kopje van zijn derde, prinsesje met de vleugeltjes.

- Vadertje, vroeg eens Psyche; waarom heb ik vleugeltjes, en kan ik toch niet vliegen?

- Je hoeft niet te vliegen, kindje; je bent veel veiliger bij mij dan als je was een vogeltje in de lucht.

- Maar waarom heb ik dan vleugeltjes?

- Dat weet ik zoo niet, mijn kindje...

- Waarom heb *ik* vleugeltjes, en Astra een levende star op het hoofd, en Emeralda juweelen oogen?

- Omdat je prinsessen bent: die zijn anders dan andere meisjes.

- En waarom, vadertje, fluisterde Psyche geheimzinnig; heeft Emeralda een hart van robijn...

- Neen, kindje, dat heeft ze niet: ze heeft wel oogen van smaragd, omdat ze is een prinses - zooals Astra heeft een ster, en jij twee mooie vleugeltjes - maar ze heeft een menschelijk hart.

- Neen, vadertje, neen: haar hart is van edelsteen.

- Wie zegt dat dan, mijn kindje?

- De voedster zegt het, vadertje, haar eigen pages, de wachters aan de poorten, en de wijze heeren, die bij Astra komen.

De koning werd heel bedroefd: zij zagen elkaâr diep in de oogen, en zij omhelsden elkaâr, want de koning was treurig, om wat hij zag in het verschiet, en Psyche werd bang: zij beefde altijd als ze dacht aan Emeralda.

- Kleine Psyche, vroeg haar oude vader; wil je me nu wat beloven?

- Ja, vadertje.

- Zal je altijd bij me blijven, kleine Psyche? Veilig ben je hier, niet waar, en de wereld is zoo groot, de wereld is zoo boos. De wereld is vol verlokking en raadsel. Er zweven door de luchten gevleugelde paarden; er hurken in woestijnen reusachtige sfinxen; er zwerven door de bosschen duivelachtige faunen... Er worden in de wereld tranen geweend, die beken vormen, en in de

wereld verschenkt men zijn edelste recht voor het laagste genot... Blijf bij mij Psyche, dwaal nooit te ver af, want onder ons slot gloeit de Onderwereld...! En het leven is als een vorstin, een wreede vorstin met een hart van steen...

- Van edelsteen, als Emeraldalda, dacht Psyche stil.

- Die vaart in triomftocht met jubelkar over het teêrste en liefste heen, en drukt het morsdood in de diepe vorens van modder... O, Psyche, kleine Psyche, beloof me, blijf altijd hier in dit hoog en veilig slot: blijf altijd bij je vader!

Zij begreep hem niet. Zijne oogen, zeer groot en bezield, zagen over haar heen in de ijlte, met onuitsprekelijke treurigheid. Toen wilde Psyche hem troosten. Zij omhelsde hem in haar armpjes bloot, zij verdween als in zijn baard, en zij fluisterde speelsch:

- Ik blijf altijd bij je, hoor, vadertje...

Hij drukte haar aan zijn hart, hij begroef haar aan zijn borst.

Toen dacht hij, dat hij spoedig sterven zou...

V

Psyche was dikwijls zeer eenzaam, maar toch had zij veel: zij had de bloemen, de vogelen; zij had de kapellen, die dachten, dat zij een grootere zuster was; zij had de hagedisjes, waar ze meê speelde, en die zij als een dingetje van smaragd hield tegen haar sluier aan; zij had de zwanen in de diepe slotgrachten, die haar volgden, als zij op de groene wallen liep; zij had de wolken, die aandreven van de verre eilanden en paradijzen daarginds; zij had den wind, die haar balladen zong, den regen, die ruischte nat op haar neêr, en haar wiekjes vol parelen zaaide. Zij had ook wel gaarne willen spelen met de pages in de hallen, willen lachen met de schildknappen in de wapenzaal, willen luisteren naar de krijgsverhalen van de gebaarde hellebaardiers aan de poorten, maar zij was een prinses en wist, dat zij dat niet doen mocht, en zij liep ze altijd heel waardig voorbij, meisjeskuisch in haar fijnen dunnen sluier, die haar broze leedjes half naakt liet. Dat was de edele Naaktheid, die

haar prinsesselijk privilege was, haar met de Vleugels geschonken aan haar wieg door de Fee der Geboorte, zooals aan Emeraldalda was geschonken het Juweel, en aan Astra de Star. Want nooit zoû Psyche Juweel mogen dragen of Star, en nooit zouden Emeraldalda of Astra naakt mogen gaan. Elke prinses had haar voorrecht, privilege van geboorte. En het was aanbiddelijk van onbewuste, jonkvrouwelijk teedere onbesmetbaarheid, Psyche met hare karmozijn-schitterende wiekjes te zien komen, naakt in de plooiën haars sluiers, langs de schildknappen en soldaten, die presenteerden hun degen of hellebaard, als de prinses nimfe-blank hen voorbij trad.

Psyche was dikwijls heel eenzaam, want hare voedster was oud en dommelde over haar spinnewiel; speelnooten had Psyche niet, omdat zij was een prinses, en hofdames zoû zij eerst later krijgen, als zij ouder was en deftiger. Maar met de vogelen en de wolken en den wind wist Psyche te spreken en te lachen, en zij verveelde zich zelden, hoewel zij soms wel eens verlangde niet meer te zijn: Prinses van de Naaktheid met de Wieken, maar een dier heel gewone boerinetjes, zooals zij daarginds de koeien zag melken, of in den wijnoogst de dikke trossen druiven zag plukken, onder het gezang van de persers: mooie bruine jongens met stevige armen, die de meisjes omhelsden in rondedans.

Psyche dwaalde maar rond langs de tinnen, Psyche zag naar de wolken en sprak met den wind, en zij vroeg aan den wind vlucht aan haar vleugels te geven, opdat ze zoû vliegen kunnen, ver, naar de opalen landschappen toe, die telkens verschoten en wisselden. Maar de wind ruischte weg met een klapperend geflapper van vlerken, dat Psyche benijdde, en éven, vergeefs, trilden haar wiekjes na.

Psyche zag naar de wolken. Die dreven zoo statig in allerlei vormen, van schepen, van zwanen, van paarden, en nooit bleef de vorm: steeds wisselden, dikblank in het blauwe van ether, de vluchtige schijn gestalten. Nu zag zij drie zwanen, die trokken een boot, waar drie vrouwen in stonden, die menden de zwanen; nu zag zij de vrouwen worden éen toren, de zwanen éen draak, en

van heel ver kwam aan een ridder, gezeten op een gevleugeld ros. Maar nu werd het langzaam een kudde van kleine en zilver-gevachte donzige schaapjes, die graasden verweg in den zonneschijn als in een gouden weide. De ridder verzonk, maar het ros zweefde nader en hoog over de torens van het kasteel dreef het op zijne wieken de schaapjes na.

Dan droomde Psyche 's nachts van de zwanen, den toren, den draak, den ridder, het ros. Maar het liefst was haar het ros, omdat het sterke vleugelen had. En den volgenden morgen tuurde zij van de tin of het ros weêr aan zoû zweven.

Maar dan was de hemel of grauw van den regen, of blauw van wolkeloosheid, of gezaaid vol witte pauweveêren, prachtige pluimen, maar roerloos in de allerhoogste lucht. Veranderde dan de wind, als zij vroeg: toe, waai nu weêr uit het Oosten: ga weg, Noordewind, met je grauwe gevaarten, ga weg: ga weg, Weste-wind, met je urnen van regen; ga weg, Zuidewind, met je pauweveêren; kom nu, wind uit het Oosten, met je schatten van weeldevizioenen, je draken, je paarden, je meisjes met zwanen... dan woeien de wisselende wolken aan en speelden een opera hoog in de lucht, en Psyche, verrukt, zat te turen.

Dan kwam ook weêr na weken, nadat zij in weken het had gemist, het gevleugelde ros. En zij wenkte het met den vinger, opdat het komen zoû, dalen zoû tot haar neêr. Maar het vlerkte voorbij en over het slot. Dan miste zij het weêr dagen lang, en boos zag zij naar de luchten en schold op den wind. Maar dàn kwam het weêr, en zij wenkte het lachende, wenkte met haar vingertje. Het ros steigerde hoog; de vleugels stonden recht in de lucht, en, o wonder, háar wenkte het ros nu te komen hoog, tot hem op. Zij knikte, dat zij niet kon, schokte hulpeloos met haar schoudertjes, trilde bevende met hare vleugeltjes, en bewoog hare armen wijd-uit om te zeggen, dat zij niet kon. En het ros stormde weg op den adem van den wind uit het Oosten. Dan weende Psyche, en treurig zat zij te kijken naar de verre, verre landschappen toe, die zij nimmer zoû bereiken.

Maar na weken, daar woei weêr de schattenaanvoerende wind,

daar verscheen weêr het ros aan de kimmen, en het wapperde aan, Psyche wenkte het ros, haar hartje zwaar van hoop en twijfel, hoop en twijfel... Het ros steigerde, het ros wenkte haar... Zij beduidde, dat zij niet kon, en ach, zij vreesde, dat het weêr wegstormen zoû, het ros met de krachtige wieken.

Neen... neen... het ros... het ros daalde!! O, Psyche slaakte één juichkreet, sprong op, danste van vreugde en klapte in hare handjes. Uit de hooge, hooge lucht daalde het ros, drijvende breed op zijn vlerken. Het daalde. En Psyche, kleine, blijde, opgetogen Psyche zag het naderen, naderen naar haar neêr. Het daalde, het naderde. O, wat was het een prachtig ros! Grooter dan de grootste paarden, en dan met vléugels! Blond was het, zonneblond met lange krullen van manen, en een langen krullenden staart, als een vlag van zonnegoud. Het edele hoofd droeg het fier op den krommenden nek, en de oogen blonken als vuur en een stoom van adem walmden uit de gespalkte neusgaten wolk na wolk uit. Groot, krachtig, gespierd, als van zilverige pennen stonden de wieken breed uit, als Psyche nooit vogel gezien had. En de goudene hoeven sloegen de wolken en stampten er donder uit: de vuurvonken bliksemde in den heel hellen dag. Verrukte Psyche had nog nooit zoo mooi een paard gezien, nog nooit zoo mooi een vogel, en ademloos het hoofdje geheven, wachtte zij af tot het dalen zoû, neêr op het terras... Eindelijk, daar stond het voor haar. Zijn neusgaten stoomden, en zijn hoef sloeg de vonk uit het bazalt, en hij wuifde met de manen en wapperde met den staart.

- Prachtig mooi paard, sprak Psyche; wie ben je?
- Ik ben de Chimera, antwoordde het ros, en zijn stem klonk diep als de klank van een bronzen klok.
- Kan je heusch spreken? vroeg Psyche verrast. En vliegen? O, wat moet je gelukkig zijn!!
- Waarom heb je me geroepen, kleine prinses? vroeg de Chimera.
- Ik woû je zien van heel dichtbij, bekende Psyche. Ik zag je maar bliksemen als gewiekt weêrlicht door de hooge luchten heen. Zoo gauw was je weêr weg, en dat speet me altijd, als ik je niet meer

zien kon. Dan was ik, o, zoo treurig.

- En waarom woû je me zien van dichtbij, kleine prinses met de vleugeltjes?
- Ik vind je zoo mooi. Ik heb nog nooit zoo iets moois gezien als jij. Ik wist niet, dat er zoo iets moois kon bestaan. Wat ben je? Een paard ben je niet. Ook niet een draak. Ook niet een mensch. Wat ben je?
- Ik ben de Chimera.
- Waar kom je van daan?
- Van heel ver. Van de landen, die zijn achter de landen, van de werelden achter de werelden, de hemelen achter de hemelen...
- Waar ga je naar toe?
- Naar heel ver. Zie je die verre strepen, daar ginds, van zilver en opaal. Nu, duizenden malen zoover ga ik heen... Ik ga van de oneindigheid naar de oneindigheid; ik kom van het niets en ik ga tot het niets.
- Wat is het niets?
- Het alles. Het niets is zoo ver als je hersentjes denken kunnen, mijn kleine prinses, en dan nog veel verder, en het niets is meer dan al wat je ziet van dit hooge kasteel af...
- Ben je nooit moê?
- Neen, mijn wieken zijn sterk: ik kan de heele menschheid torsen op mijn rug, en ik zoû haar kunnen voeren naar de sterren achter de sterren.
- Als Astra dat wist!
- Astra weet het. Maar zij heeft mij niet noodig. Zij rekt de sterren met cijfers uit.
- Waarom vlieg je van het eene eind naar het ander, o prachtige Chimera? Wat is je doel? Waarvoor ben je?
- Wat is je eigen doel, kleine Psyche? Waarvoor ben je zelve? Waarvoor zijn de bloemen, de menschen, de starren? Wie weet het?
- Astra...
- Neen. Astra weet niets. Haar wetenschap is gebouwd op een allereerste dwaling. Geheel haar wetenschap is als een toren, die in zal storten.

- Ik zoû gaarne veel willen weten. Ik zoû gaarne nog meer willen zien. Ik zoû ver door het heelal willen zoeken. Ik verlang naar het allerschoonste... Maar ik weet niet wat het is. Misschien ben jijzelve het allerschoonste, Chimera... Maar waarom strek je je wieken nu uit?

- Ik moet weg.

- Nu al? Waarheen? O, waarom ga je zoo gauw, prachtige Chimera?

- Ik moet. Ik moet de mateloosheid doorkruisen. Ik heb al te lang hier vertoefd.

- Blijf nog...

- Ik kan niet. Ik mag niet langer.

- Wie dwingt je, o krachtig ros, snel als het weêrlicht...

- De Macht.

- Wie is de Macht?

- God...

- Wie is God? O, zeg mij nog meer? Vertel mij nog meer! Ga nog niet heen! Ik verlang nog zooveel aan je te vragen, van je te hooren. Ik ben zoo dom. Ik heb zoo naar je verlangd. Nu ben je gekomen. En nu wil je weêr voort!

- Vraag mij geen wijsheid: ik heb er geen. Vraag wijsheid aan de sfinx; vraag vlucht aan mij.

- O, blijf nog! Tril niet zoo met die wieken van vlam! Wie is de sfinx? O Chimera, geef mij geen wijsheid, maar vlucht!

- Nu niet...

- Wanneer dan?

- Later...

- Wanneer later?

- Vaarwel.

- O, Chimera, Chimera...!

Het ros had reeds breed zijne wieken gespreid. Het steigerde. Maar Psyche, plotseling, sloeg beide haar armen rondom zijn hals en hing zich aan zijne manen.

- Laat mij, kleine prinses! riep het ros. Ik stijg snel, en je zal vallen, te pletter op het bazalt! Laat mij los.

En langzaam steeg het op... Psyche was bang; zij opende hare armen, zij duizelde, viel tegen de tinne aan, en kneusde een van haar wiekjes. Dat deed pijn... Maar zij achtte het niet: het ros was al hoog in de lucht, en zij volgde zijn spoor met de oogen...

- Het is weg, dacht zij. Zoû het weêr komen? Of zoû ik het gezien hebben voor de eerste en laatste maal? Als een droom is het aangedreven, uit verre landschappen aan, naar verdere hemelen heen... O, wat schijnt de wereld vaal! Hoe dof is de kim! En wat voel ik duizelig... Mijn wiekje doet pijn...

Zij streek met haar handje den kreuk uit het wiekje, zij streek het streelend weêr glad, en de tranen liepen over haar wangen.

- Akelige wiekjes! Ze kunnen niet vliegen, ze kunnen niet volgen den sterken Chimera! Ik heb zoo verdriet, zóó verdriet!! Toch... neen... Is dát verdriet! Is dát geluk? Ik weet niet... Ik ben heel gelukkig...! Ik ben zoo weemoedig... Hoe mooi was hij, hoe sterk, hoe glanzend, hoe prachtig, hoe snel, hoe wijs, hoe edel, hoe breed van vlucht, hoe breed van vlucht!! Wat ben ik zwak bij hem... Een kind, een zwak kind; een zwak, naakt kindje met vleugeltjes... O, Chimera, mijn Chimera, o Chimera van mijn verlangen, kom terug! Kom terug!! Kom terug!!! Ik kan niet buiten je, en als je niet weêr komt, Chimera, dan wil ik niet meer leven, eenzaam op dit hooge slot; dan stort ik mij in den waterval...

Zij stond opgericht van verlangen, hare oogen naar de leêge lucht. Hare handjes prangden hare borst, zij weende, en hare wiekjes sidderden als in koorts.

Toen zag zij plotseling, aan het boograam van zijn kamer, zitten den koning, haar vader. Hij zag haar niet, hij las in een rol. Maar angstig, dat hij zoû zien haar verdriet, haar wanhoop en smachtend verlangen, vluchtte zij weg, langs de tinnen, de wallen, door de gangen en zalen van het kasteel, tot zij kwam in den toren, waar haar voedster zat aan haar spinnewiel, en daar stortte zij neêr aan de voeten der oude, en snikte heel luid.

- Wat is er, mijn liefje? vroeg de oude bes verschrikt. Prinsesje, wat is er?

- Ik heb mijn vleugeltje pijn gedaan! snikte Psyche.

En zij wees aan de voedster den kreuk in haar wiek, die nog niet geheel was uitgestreken.

Toen, met troostende stem en rimpelige hand, streefde de oude voedster langzaam het pijnlijke vleugeltje glad.

VI

De oude koning, door pages geholpen, liet zich langzaam neêr in zijn troon; zijn ministers en hovelingen schaarden zich om hem heen. Nu ruischte veel gekraak van satijn en van goud, en Emeralda trad binnen, de kroonprinses, de Prinses van het Juweel, als haar titel luidde; pages voorop, lijfstaffieren, zijzelve schitterend van pracht in haar sleepkleed van zilversindaal; een kuras van smaragden omprangde haar boezem, een smaragden tiara omprangde haar slapen; de rossige goudene vlechten vielen drie bij drie, met smaragden doorweven, neêr langs haar gelaat, waaruit, koel smaragd, trotsch de oogen blikten, zielloos, ijskoud en verwaten. Hofdames beurden haar sleep. Een groot gevolg van hellebaardiers omstuwde hare juweelene majesteit, en langs haren weg bogen de sidderende hovelingen dieper nog dan voor den koning, omdat zij stervensbang voor haar waren.

Haar volgde Astra met slependen tred. Zij droeg een kleed van azuur met starren bezaaid, een witten mantel vol starren, en haar levende star flonkerde hel in heur haar ravenzwart.

De wijzen des lands omstuwden haar: oude grijsaarden, in fluweelen tabbaarden, met zeer lange silveren baarden, doffe oogen, en wijs toegeknepene lippen.

De beide prinsessen zetten zich rechts en links van den troon.

En een oogenblik bleef tusschen de wachtende menigte de middenruimte der zaal leêg. Maar toen verscheen Psyche, de derde, Prinses van de Naaktheid met de Wieken. Verlegen trad zij nader, kijkende rechts en links, met het lachje van een kind. Zij was naakt, alleen een goudene sluiertje was met een wrong om haar

heupen vastgeknoopt. Als van een kapel stonden-uit hare wijkjes. Zij had geen gevolg: alleen hare voedster volgde haar. En zij was zoo lief en bekoorlijk, dat men vergat langs haar weg te buigen, dat de hovelingen glimlachten en fluisterden, vol bewondering omdat zij zoo mooi was, in haar allerkuischte onbesmetbaarheid. Zij liep langzaam voort, verlegen een beetje lachende; toen, dicht bij den troon, waar haar vader haar naderen zag, aarzelend naar hem toe, verwarde haar bloote voetje zich in haar slepende goudwaas, en om de treden nu op te gaan, beurde zij hooger den sluier, knielde neêr, en kuste des konings hand.

Toen zette zij zich op een kussen, kalm, aan zijn voeten, en was niet meer verlegen, en zag nieuwsgierig rond, en knikte hier en daar een groet als een kind, dat zij was, tot zij eensklaps, rechts van den troon, den smaragden blik van Emeralda ontmoette. Zij schrikte, zij huiverde, koude rilling liep over haar leden, en zij leunde zich in het hermelijn van haar vaders mantel, om het veilig te hebben en warm.

Nu schetterden fanfares, en herauten aan de poort van de zaal kondigden aan prins Eros, den jeugdigen Vorst van het Heden. Hij kwam binnen geheel alleen. Hij was schoon als een god, met donkerblonde haren, donkerbruine oogen. Hij droeg een witten wapenrok over zilveren maliënhemd en geheel zijn wezen spiegelde eenvoud en verstand.

De hovelingen waren verbaasd, dat hij kwam zonder gevolg; Emeralda ter zijde had een schamperen lach tegen eene harer dames: zij vond hem geen koning, dien eenvoudigen jongeling in zijn simpele kleedij. Maar Eros was nu genaderd en boog diep voor den almachtigen heerscher en deze heette hem welkom met vaderlijke minzaamheid.

Toen sprak de prins:

- Machtige Majesteit van het Verleden, ontvang mijn eerbiedigen dank voor Uw welkom. Schuchter kom ik tot Uw troon, want mijn jaren zijn luttel, mijn wijsheid is weinig, mijn macht is gering. U heerscht over een uitgebreid rijk, waarvan de horizon zich verliest in het oneindige. Ik regeer over een land, dat niet

grooter is dan een tuin. Uit mijn nederig paleis, dat is als een landhuis, overzie ik met één blik geheel mijn kleine gebied. Uwe Majesteit bezit landen en woestijnen, die Zij niet kent: ik ken iedere bloem mijner perken. En dat Uwe Majesteit, trots mijn armoede en kleinheid, toch mij ontvangt met veel eer, en mij erkent als souverain in mijn rijk, vervult mijn hart met vreugde. Moge Uwe Majesteit mij vergunnen te knielen en Haar mijne hulde te betuigen van onderdanig vazal.

Nu wenkte de oude koning Psyche, en het prinsesje stond op, opdat Eros zoû knielen.

- Beminnelijke Eros, sprak nu de koning. Ik heb je lief als een zoon. Zeg mij: koester je ook een verlangen, dat ik kan voldoen? Zoo ja, dan is het je toegestaan...

- Ik heb een verlangen, bekende nu Eros. Uwe Majesteit verheugt mijn hart, door te verklaren, dat Zij mij bemint als een zoon. Welnu: mijn grootste vreugde zoû zijn te huwen eene der edele prinsessen, die zijn Uwer Majesteit dochteren. Maar ik ben een arme prins, en terwijl ik aan Uwe Majesteit mijn stoutmoedig verlangen beken, vrees ik, dat Zij mij te verwaten vinde te durven koesteren een wensch, die zoo hoog reikt...

- Edele prins, sprak de koning. Je bent arm, maar van hooge geboorte en goddelijken oorsprong: hooger en goddelijker dan wij. Je stamt van god Eros af; wij van zijn geliefde, Psyche. De geschiedenis der goden is te lezen in de geschiedrollen van ons rijk. Innig lief ware het mij, zoo je in eene mijner prinsessen een vrouw vond. Maar zij zijn vrij in hare keuze en je zal hare liefde moeten winnen. Vergun mij je dus ten eerste voor te stellen aan mijn oudste: de kroonprinses, Prinses van het Juweel: Emeraldalda...

Emeraldalda rees op en neeg, met een minachtenden grijns.

- En, vervolgde de vorst; in de tweede plaats, aan mijne wijze Astra, Prinses van de Star...

Astra rees op en neeg, den blik ver heen, als verloren in bespiegeling.

- En zoû Emeraldalda mij vergunnen te dingen naar hare liefde en hare hand? vroeg de prins.

- Majesteit van het Heden, antwoordde Emeraldalda. Mijn vader zegt, dat U van goddelijker oorsprong is dan wij. Ik, uwe nederige slavin, acht het dus een overgroote eer, dat U mij zoû willen verheffen aan uwe zijde, op uwen troon. En ik aanvaard uwe hulde, maar op eene voorwaarde. Die voorwaarde is:

Dat U mij zoekt het Hoogheilig Juweel, Juweel van Mysterie, waarvan de naam niet mag uitgesproken, edele Steen der Oppermacht. De legenden omtrent dit Juweel zijn talloos, onduidelijk en spreken elkander tegen. Maar het Juweel *bestaat*. Zegt mij, gij wijzen des lands, zeg mij, Astra, mijn zuster: *bestaat het Juweel?*

- Het bestaat, zeide Astra.

- Het bestaat, zeiden haar allen de wijzen na.

- Het bestaat! herhaalde Emeraldalda. Prins, ik durf u veel vragen, maar ik vraag U ook het hoogste, dat onze ziel en eerezucht denken kan. Vindt U mij schoon, heeft U mij lief, zoo zoek, en brengt U mij eens het Juweel, zoo word ik uwe vrouw en samen zullen wij zijn de allermachtigste vorsten der wereld.

De prins boog, onmerkbaar ironisch.

- Koninklijke Hoogheid van het Juweel, uw woord ademt den glans van uzelve en ik zal het overwegen. Uwe schoonheid is overblindend en met U eenmaal te heerschen over de vereenigde rijken van Verleden en Heden, lijkt mij inderdaad een goddelijk geluk toe...

- Want andere rijken bestaan er niet, vulde aan Emeraldalda.

- Andere rijken bestaan er niet, herhaalde Astra, en de wijzen zeiden het na.

- Ja, murmelde zacht de koning. Er is een ander rijk...

- Welk rijk? vroegen zij allen.

- Het Rijk van de Toekomst, sprak de koning heel zacht.

Emeraldalda lachte schamper. Astra zag medelijdend. De wijzen des lands keken elkander aan; de hovelingen schudden het hoofd.

- De koning wordt oud, fluisterde men.

- De geest van Zijne Majesteit is dikwijls aan het dwalen, mompelden de ministers.

- Onze Vorst heeft altijd veel fantazie gehad, zeiden de wijzen. Hij is een dichter...

Maar nu sprak de prins:

- En U, wijze Astra, koninklijke Hoogheid van de Star, zoudt U evenals Emeralda mij vergunnen te dingen naar uw hart en hand?

- Volgaarne, prins Eros! zeide Astra, met verren blik, met vage stem. Maar ik stel mijne voorwaarde, even goed als de kroonprinses. Wil U ze vernemen? Zoo luister. Zoo U kans ziet te verlengen mijn telescoop, te versterken zijn glazen van diamant, opdat ik door ze dringe tot aan de grens des heelals, tot aan het laatste zonnestelsel, tot in de Mystieke Roos, tot *in* de Godheid zelve, zoo word ik uwe vrouw en zullen wij samen zijn de machtigsten ter wereld, omdat wij dān zijn: alwetend. Want het heelal is begrensd...

- Het heelal is begrensd, zeiden haar na de wijzen.

- Eindeloos is het heelal, murmelde zacht de koning.

Men glimlachte en schudde het hoofd.

- De koning wordt héel oud, herhaalde men overal.

- De koning zal spoedig sterven, voorspelden zacht de wijzen. Als een grijsaard zonder rede spreekt, gaat hij spoedig sterven...

- Koninklijke Hoogheid van de Star, sprak de prins. Ook uw, van wijsheid glanzend, woord overweeg ik in mijn brein. Want het moet waarlijk wel de gróotste macht zijn: alwetend te zijn. Maar Uwe Majesteit heeft nog een derde prinses? Waar is zij?

- Zij is hier, zeide de koning. Zij is de Prinses van de Naaktheid met de Wieken.

Maar zij is nog een kind, prins...

Psyche bloosde en boog.

De prins zag haar lang aan.

Toen zeide hij zacht tot haar:

- Uwe Hoogheid heet Psyche? Zij draagt den naam van de stammoeder van haar geslacht, zooals ik draag den naam van den god, die het mijne verwekte?

- Ik geloof van wel, murmelde Psyche, verlegen.

- Zij is nog een kind, prins: vergeef haar! herhaalde de koning.

- Vergunt Uwe Majesteit mij niet te vragen naar de hand en het hart Harer derde prinses en dochter?

- Zeker, prins, maar zij is nog zoo jong... Als zij mij verlaat zal ik

heel treurig zijn. Maar heeft zij je lief, dan sta ik haar aan je af, want dan zal zij gelukkig worden...

- Zoû je willen worden mijn vrouw, zeg Psyche?

Psyche bloosde heel rood. Hare bloote leedjes bloosden, hare wiekjes bloosden.

- Prins, aarzelde zij, en zag schuchter naar haar vader. Je doet mij veel eer. Maar mijn zusters zijn veel mooier en wijzer dan ik. En mijn vader zoû mij missen, als ik met je heenging naar het Rijk van het Heden.

- Maar welke voorwaarde zoû je mij stellen, zeg, Psyche?

Psyche aarzelde. Zij had het op de lippen te juichen: vang mij den Chimera, bind hem in een weide, opdat hij er graze, en geef mij macht over hem, opdat ik hem bestijge, om te vliegen door het luchtruim, zoo het mij goed dunkt. Maar zij dorst niet voor het heele hof en voor haar vader. En zij stamelde dus alleen:

- Geene, prins...

- Zoû je mij kunnen liefhebben?

- Ik weet niet, prins...

Zij was verlegen, Psyche. Zij bloosde steeds. En eensklaps begon zij te beven en te weenen. En zij zag om naar den koning, vluchtte in zijn armen, begroef zich in zijn baard en snikte.

- Prins Eros, zeide de koning. Vergeef haar. Je ziet, zij is een kind. Zoek naar het Juweel voor Emeraldalda, of zoek het, tot de eindeloosheid toe vergrootende, Glas voor Astra, maar laat mij mijn jongste.

Toen boog de prins. Een namelooze treurigheid zwol in zijn ziel als een zee.

- Ik gehoorzaam Uwe Majesteit, stamelde hij bleek.

Toen daalde de koning van zijn troon en omhelsde den prins. En terwijl de fanfares schetterden, stak hij zijn arm door den arm van Eros heen, nam Psyche bij de hand, en leidde zijn gast ten banket, terwijl de prinsessen volgden, omstuwde door geheel het hof.

VII

Dagen had Psyche vergeefs getuurd, en zij verloor alle hoop.

Maar op een windbewogen morgen - de dikblanke wolken joegen gehaast door de lucht - daar zag zij haar innig verlangen weêr: heel ver scheen het een wolk, maar dichterbij werd het een paard: het was de Chimera.

Zij wenkte met haar vingertje, en de Chimera daalde.

- Wat wil je, kleine Psyche?

Zij vouwde de handjes smeekende.

- Neem mij meê...

- Je zal duizelig worden...

- Neen, neen...

Stampende daalde hij neêr op het bazalt; het terras dreunde; vonken ontsprongen, en de walm van zijn adem stoomde in wolken recht uit.

- Neem mij meê, smeekte zij weêr.

- Waar wil je heen?

- Naar die eilanden van opaal en van zilver.

- Die zijn te ver.

- Voer mij dan naar dichterbij... neem mij meê, waarheen je wil...

- Ben je niet bang?

- Neen.

- Zal je je vastklemmen om mijn hals?

- Ja, o ja.

- Kom dan...

Zij slaakte een kreet van geluk. Hij boog de knieën en zij steeg op met een kloppende, bonzende hartje. Tusschen zijn vlamme wiken, op zijn zeer breeden rug, zat zij bijna veilig als in een nest van zilveren veêren.

- Vertrouw niet op mijn vleugels, waarschuwde hij. Ik beweeg ze bij iederen slag. Ze gaan open, dicht, open, dicht. Klem je vast om mijn hals. Bind je vast in mijn manen. Als je niet bang bent en als je niet wordt duizelig en ziek, zal je niet vallen, hoe hoog ik ook ga. Durf je, Psyche?

- Ja...

Zij bond zijne manen rondom haar middel, als waren het sterke touwen van goudene vlas. Zij omhelsde zijn hals.

- Ik ben klaar, sprak ze moedig.

Hij steeg, heel langzaam, met breede vlerken. Onder hem, onder haar, zonk weg het terras.

Zij sloot de oogen, zij haalde geen adem, en het bloed vloeide heen uit haar hartje. Onder haar zonk weg het kasteel.

- Hoû op! smeekte zij. Ik sterf...!

- Dat dacht ik wel, Psyche. Je bent veel te zwak. Je kan niet met me stijgen...

Zij opende even de oogen. Zij zat op zijn rug in het zilverdons, waar zijn schachten vasthecteden aan zijn goudblonde lendenen. En rondom haar duizelden kringen van licht en van lucht heel snel.

- Daal! smeekte zij. O, daal. Ik kan niet meer, ik heb geen adem. Ik sterf.

Hij daalde... Hij stond op het terras. Zij gleed langs zijn vleugel af op den grond. Zij sloeg de handjes voor het gezicht. Toen zij de oogen opsloeg, was zij alleen.

Zij was heel, heel treurig. Maar den volgenden dag, daar verscheen hij alweêr. En, moediger, wilde zij hem nog eens bestijgen. Hij liet haar doen, als zij wenschte, en zij steeg op. Zij sloot de oogen, maar glimlachte. Hij ging al hooger met haar, zonderdat zij vroeg: daal. Zij dreef eene pooze hoog in de lucht, zij opende de oogen en glimlachte steeds; zij wende zich aan de ijtheid des ethers. De derde maal zweefde hij voort met haar; zij zag in de diepte het koninklijk slot, klein als een speelgoed, torentjes, walletjes; en nu besepte zij voor het eerst, dat zij het kasteel had verlaten.

Zij dacht aan den koning.

- Breng mij terug! beval zij het ros.

Hij gehoorzaamde haar. Hij bracht haar terug. Maar zoodra hij verdwenen was, smachtte zij naar hem weêr en naar de hooge luchten. En zij had slechts ééne gedachte: de Chimera. Zij zag niet meer om naar de bloemen, die zij op de wallen gekweekt had en

de bloemen verwelkten. Zij zag niet meer om naar de zwanen, en de zwanen, verontwaardigd, volgden haar tevergeefs in de groene grachten; zij vergat hun brood te kruimelen. En naar de wolken zag zij en zij tuurde slechts naar den wind ter wille van hèm; het goudblonde paard met de zilveren wieken, omdat het kwam op den wind, op de wolken, die donderden onder zijn hoefslag.

De dagen, dat hij niet kwam, haar blonde Chimera, zat zij bleek en vereenzaamd, te turen op de tin, de oogen ver, de knie in den arm. Des avonds kroop zij dan in den baard van den koning, in de plooiën van zijn tabbaard, maar zij dorst hem niet zeggen, dat zij besteeg een gevleugeld wonderpaard en er meê door het luchtruim ijde. Maar de dagen, dat het geliefde ros was gekomen en haar had meêgevoerd met voorzichtigen vleugelslag, glansde zij van een gouden geluk in de apotheoze harer ziel, en door de sombere hallen, waar heilige spinnen haar webben weefden, die nooit werden verstoord, jubelde Psyche's hooge stem een juichzang uit, die vreemd weêrechode aan tegen het dof gobelin, het lage verwulfsel en de roerlooze ijzeren ridders.

VIII

- Psyche, waar wil je heen?

- Naar die eilanden van oopaal, naar die zeeën van licht, naar die strepen van lichtend verschiet...

- Haal diep adem; klem je goed aan mijn hals; bind steviger den knoop van mijn manen, dan beginnen wij onzen tocht.

De wolken ratelden van een lichten donder; het bliksemde onder zijn hoefslag; zijne wieken klepten open en dicht, en ruischten van krachtig geveêrte. Psyche slaakte een kreet: zij was zóo hoog gestegen als nog nooit en onder hen verzonk weg het kasteel, verzonken de weiden, de wouden, de steden en de rivier; onder hen trok weg als een landkaart provincie na provincie, woestijn na woestijn, het geheele Rijk van Verleden. Wat was het groot, wat was het groot! De grenzen weken telkens terug; in de diepte

spitste op stad na stad, slingerde zich rivier na rivier, verhief zich keten na bergketen, nauwlijks lichte verheffing, bobbelende arabesk door de vlakten heen. Dan waren het groote wateren als oceanen en Psyche zag niets dan sneeuwschuimende zee. Maar aan de andere zijde der zee begon weêr het strand, het land, het woud, de weide, de steden, de bergen, eindeloos door...

- Hoe ver zijn nog de eilanden van opaal, de strepen van lichtend verschiet, mijn innig-geliefde Chimera?

- Die zijn we al door...

Zij hief op haar hoofdje en tuurde uit langs zijn dampenden hals en tuurde om zich heen.

- Maar ik zie ze niet meer! sprak ze verrast. Ik zie het woud en de weide, de steden en de bergen... Is dan overal de wereld de zelfde? Waar zijn de eilanden van opaal?

- Achter ons...

- Maar ik zie ze niet...! Zijn we er dan overheen gegaan, zonder dat ik ze zag? O, stoute Chimera, je hebt me niet gewaarschuwd! En waar zijn de strepen van lichtend verschiet?

- We gaan er door heen...

- Ik zie niets... Beneden land, om ons wolken, als overal. Maar geen landen van licht... En toch, daar in de verte, heel ver in de verte! Wat is dat, Chimera! Ik zie als een purperen woestijn, aan een zee van goudwater, met kinkelende boorden van week parelmoêr; in de woestijn zijn oazen, als bleek emerald, van palmen met zilveren waaierkronen, azuren bananen, en over de purperen woestijn trilt een ether van licht karmozijn, met strepen van smeltend topaas... Chimera, Chimera, wat is dat voor een land? Wat is dat voor een prachtig land?? De goudene zee schuimt borduursel van parelen aan tegen den oever van schilferend parelmoêr; de palmen waaïen hun kronen op een rythme van luchtmuziek, en de bananen, blauw, in den ether, roze, verglimmen tot alles er licht is...! Chimera, is dat de regenboog?

- Neen...

- Chimera, is dat het land van geluk? Is dat het Rijk van Geluk? Chimera, ben je er Koning?

- Ja. Het is mijn land. En ik ben er koning.
- Gaan wij er heen?
- Ja.
- Blijven wij er, Chimera? Blijven wij er samen?
- Neen...
- Waarom niet?
- Zoodra ik mijn purperen land heb bereikt, moet ik verder... En dan weêr terug.
- O, Chimera, ik wil niet terug! Ik vergeet alles, mijn vader, mijn land. Ik wil daar blijven, bij jou!
- Ik kan niet... Maar let nu goed op: wij naderen mijn rijk, kleine Psyche. Zie, nu zweven wij over de zee, nu naderen wij de boorden, die schilferen van week parelmoêr.
- De zee is vuilgroen, als gewone zee; de boorden zijn zand... Je bedriegt me, Chimera! Zoodra we naderen, toover je weg alle schoons wat ik zag...
- Nu, onder ons is de woestijn van purper; onder ons zijn de oazen van bleek emerald.
- Je bedriegt me, Chimera! De woestijn blaakt gloeiend in straffe zon, de oazen verbleeken tot niets, als verheveling... Chimera!
- Wat Psyche?
- Waar gaan we heen?
- Naar de vèrste verschieten...
- Ik geef niet om ze! Je bedriegt me altijd! Eindeloosheden voer je me meê, en al het moois, wat ik zie, verdwijnt voor mijn oog. Maar toch... daar achter de kim, den zand-einder van de woestijn, is een glanzende schijn... Zijn dat zilveren grotten aan een zee van licht! Golfte het licht daar als water? Zijn dat bosschen van licht, steden van licht, in een land van licht! Zeg, Chimera, wonen daar menschen van licht! Is dat het paradijs!?
- Ja... Wil je er heen?
- Ja, o ja, Chimera: daar is het geluk, het hoogste geluk en daar wil ik bij je blijven...!
- Wij naderen al...
- Laat het nu blijven het land van licht, het zonneglansparadijs:

toover niet weg het land van geluk, o stoute Chimera: bereik het nu met me, en daal met me neêr...

- Wij zijn er...
- Daal neêr...

Hij daalde.

- Bereiken wij nog niet den lichtenden grond?
- Kijk naar beneden, of je niets ziet...

Zij keek langs zijn vleugel.

- Ik zie niets...! Het is nacht... Het is donker... Chimera!!!
- Wat, kleine Psyche?

- Waar is het land van zilveren licht, het land van de lichtende mensen? Waar is het gebleven?

- Zie je het niet?
- Neen...
- Dan is het weg...
- Waar?

- Achter ons, onder ons...

- Waarom ben je niet eerder gedaald?

- Mijn vlucht was te snel en ik kon niet, o Psyche...

- Je bedriegt me! Je kon wel! Je wil niet... Nu... nu is het nacht, stikdonkere nacht, starlooze nacht... Een koude ijst om... O, Chimera, voer mij terug...!!

Hij wendde zich met een zwaai van zijn krachtige vlerken. En bij zijne zwenking sloeg-uit het weêrlicht en zig-zagde door heel het luchtruim met glad-hel electriche degens; de zwarte lucht scheurde los met een heftigen donderslag als klettercymbalen, een stormwind stak op, kletsregen viel neêr...

- O, Chimera, voer mij terug!

Zij wierp zich aan zijn hals; zij verborg in zijn manen haar hoofdje, en door den losbarstenden storm, terwijl bij iederen slag van zijn hoef het bliksemde rondom hen heen, vlerkte hij wijduit door het luchtruim, terug met haar naar haar land: het Rijk van Verleden, inkt daar ginds in den nacht van inkt...

IX

De oude koning was dood.

Van de driehonderd torens wapperden zwarte vlaggen en een donkere schaduw sloegen zij neêr.

Zwakke schemering viel door de boogramen in het kasteel, want de driehonderd vlaggen befloersden de zon.

Met diep bedroevende treurmuziek geleidde de stoet bij het flakkeren der lange flambouwen den gouden doodeschrijn van den koning, de trappen af, de trappen af, naar de zeer diepe grafgewelven.

De zwarte priesters baden Latijn, het zwarte hof zong de litanie, de zwarte prinsessen zongen om beurten een langen zin van Latijn...

Emeralda, het eerst, achter den schrijn; Astra achter haar zuster; en het laatste, kleine Psyche, gehuld in haar zwarte sluiertje. Emeralda zong met een stem van kristal, Astra viel te laat in, verstrooid; en de stem van Psyche beefde, als zij alleen moest zingen, den eentonigen, langen zin...

Daar, in het diepste gewelf, zetten zij den schrijn naast den schrijn van des konings vader, en zij baden, geknielend, er om heen. De lage Romaansche gewelven weken terug in ondoordringbare duisternis. Zij zongen en zij baden den heelen langen dag, en Psyche was heel moê, en terwijl zij knielde neêr, met knietjes stijf, viel zij in sluimering tegen den schrijn aan van haar vader. Hare laatste gedachte was geweest te omhelzen voor het laatst zijn dierbare oude gelaat, maar zij voelde slechts het goudsmeê-werk en haar voorhoofdje deed zich pijn aan de groote ronde juweelen, die er waren ingevat...

Toen sliep zij in...

En toen het hof gebeden had, en men langzaam de trappen weêr opsteeg, om boven te huldigen Emeralda als koningin van het Rijk van Verleden, vergaten zij allen Psyche.

Zij sliep heel lang...

En toen zij wakker werd, wist zij eerst niet, waar zij was.

Toen bespeurde zij den schrijn bij het licht van de lange flambouwen.

Toen zag zij door het kristal heen van den sarcofaag het doode gelaat van den koning. Zij drukte een kus op het glas.

- Vadertje! fluisterde zij bevend; waarom ben je gegaan? Ik ben nu heel alleen! Voor Emeralda ben ik bang, en Astra ziet niet naar mij om: zij ziet alleen naar de sterren. Vadertje! Vergeef me! Ik heb je bedrogen! Ik heb door het luchtruim gedraafd op den rug van het vliegende paard. Maar, vadertje, het paard is mooi, en ik heb den Chimera lief! O, vadertje, ik heb je bedrogen, en nu ben ik alleen, en ik heb niemand, die voor mij zorgt! Dood ben je, vadertje, en gebalsemd, en opgesloten in goud en kristal en juweelen, en je hoort je kleine Psyche niet; je ziet niet naar je dochtertje om. Alleen! Alleen! Ontzaglijk is het kasteel; driehonderd torens staan hoog in de lucht; ik ben nooit in alle driehonderd geweest, hoe ik ook heb gedwaald. O, vadertje, o, vadertje, waarom ben je van me gegaan! Wie heeft mij nu lief, wie beschermt mij nu voor het leven! Vadertje, vaarwel, ik blijf hier niet! Ik ga heen! Ik verlaat het kasteel. Groot is de wereld en boos, maar Emeralda is machtig en ik ben voor haar bang. Als ik blijf, zal zij mij met haar blik voortjagen in een toren, en opsluiten voor heel mijn leven, en mijn vleugels zal ik te pletter slaan tegen onbreekbare traliën. Vadertje, vaarwel! Ik blijf hier niet. Ik vlucht! Waarheen? Waar zal ik vluchten! Ik weet het niet, o lief vadertje, alleen blijft je kindje achter, in de groote, onveilige wereld! Alleen, alleen! O, vadertje, vaarwel, vaarwel, en voor altijd!

Zij stond. Zij huiverde. De zwarte gewelven weken eindeloos terug. In het licht der lange flambouwen zag zij de heilige spinnen, die weefden web over webbe; ze werden nooit verstoord.

- Heilige spin! vroeg Psyche, aan een groote dikke, met een kruis op haar rug. Zeg mij, waar moet ik heen?

- Je kan niets ontvluchten, antwoordde de spin, somber in de hoogte des gewelfs, in het midden van haar web. Alles is als het is, alles wordt als het wordt, geschiedt als het geschiedt, alles vergaat tot stof; iedere dag verzinkt in de diepe gewelven van de sombere

putten onder ons, onder ons; alles wordt het Verleden, en alles komt in de macht van Emeraldalda. Zoodra iets is, is het geweest, en is het in de macht van Emeraldalda. Poog niet te ontvluchten: dat is ijdelheid: onderga je lot. Het beste is, dat je wordt een van ons, heilige spin, en je webbe weeft. Want ons weven is heilig, ons web onverstoortbaar, en met al onze webben, het een voor het ander, dienen wij de vorstin en beschermen haar schatten; de schatten van het Verleden, die achter ons weefsel vergaan tot stof.

- Maar als ze vergaan tot stof, wat zijn ze dan waard?

- Dom kind, stof is alles, het Verleden is stof; herinnering, stof; alles wordt stof; liefde, juweelen, alles wordt stof, en de heilige stof bewaken wij achter ons weven. Word spin als wij, weef je web, en wees wijs.

- Maar ik leef, ik ben jong, ik verlang, ik heb lief, en ik kan mij niet begraven in stof... O, zeg mij, waarheen moet ik vluchten!

De spin grijnsde schamper en bewoog met acht pooten, heel ongeduldig.

- Vraag mij niet naar de oorden der wereld, en naar de streken van den wind. Ik zit hier en weef. Ik bewaak den schat van den troon. Verstoor mij niet meer met je wuftheid en laat je vleugels zich niet verwarren in de stralen van mijn web, ook al ben je geen mot, maar prinses van het Rijk van Verleden...

Psyche werd bang. De spin ontzag haar omdat zij was een prinses, maar aasde toch met boosaardig instinct... En zij deinsde terug. Zij sloeg een laatsten blik op het doode gelaat van haar vader, en snelde de honderden trappen op. In alle hoeken zaten de heilige spinnen en bewogen de pooten. In huivering snelde zij hooger. Waarheen? Zij dacht wel aan hare liefde, den goudblonden Chimera, maar samen zou hij nergens met haar kunnen zijn voor altijd. Ze zweefde met hem door het ruim, en hij bracht haar terug in het slot. Zijn lot was: zonder rust het luchtruim te doorvlerken. O, zoo ze Chimera was als hij, zoo ze had twee krachtige vleugels, in plaats van prinsesse-wiekjes, zij had hem dan overal vergezeld...!

Waarheen? Boven uit de troonzaal klonk fanfaregejubel. Daar

werd Emeraldal gekroond. Waarheen?? Zij vluchtte naar het terras... O, als Emeraldal haar miste, hoe boos zoû ze dan zijn! Ze zoû denken, dat Psyche haar weigerde hulde te doen. Zij kon nooit meer terug. Vaarwel bloemen, zwanen, duiven!

De driehonderd zwarte vlaggen befloersden den dag. Zij zoû den Chimera nooit zien naderen. O, als hij kwam, en zij hem niet zag, en zij hem niet wenkte, en hij vlerkte voorbij! Hij was haar eenig heil! Zoo het moest, zoû zij wachten, dagen lang op de tinnen. Als Emeraldal haar maar niet liet zoeken! O, dan was de waterval daar, dan stortte zij zich voorover, voor altijd, voor eeuwig, in het regenbogende watergeklots!

Een wind stak op. Dàt was de wind, die haar liefde aanvoerde! De vlaggen bewogen en belemmerden haar het gezicht. En hoewel ze niets zag, wenkte zij als in wanhoop en riep zij:

- Chimera, Chimera!

X

Het weêrlichte. Het donderde. Plotseling tusschen de vlaggen zwart daalde neêr het ros.

- Wat is er, kleine Psyche?

- Neem mij meê!

- Waarheen?

- Waarheen je wilt. Breng mij ergens heen. Mijn vader is dood.

Emeraldal heerscht. Ik durf niet langer hier blijven.

- Stijg op...

Zij steeg. Hij vloog met haar voort. Hij vloog met haar den geheelen dag; de zon zonk; de starren schitterden aan den boog van den nacht; en hij vloog terug. Zij naderden weêr het kasteel. Het was ochtendschemering.

- Vlieg voorbij! smeekte zij.

Hij vloog verder. Onder haar zag zij even het slot, klein als speelgoed; de driehonderd torens, waar groene vlaggen nu waaiden, omdat Emeraldal heerschte.

- Hij vloog verder.

- Chimera! smeekte zij. Ik heb je lief, je bent de schoonste heerlijkheid, die ik immer heb aanschouwd. Veilig lig ik op je rug, gebonden in je manen, mijn armen om je hals. Maar ik ben moê. Ik ben duizelig. Ik heb het koud. Zet mij ergens neêr... Kan je niet met mij rusten in een mooi dal, tusschen bloemen, aan een beek? Heb je geen dorst? Ben je nooit moê en nooit duizelig en koud? Wil je niet grazen en liggen in een weide? Kom je dan nooit en nooit tot rust? Chimera, ik heb je zoo lief! Maar waarom dit rusteloos vliegen van Oosten naar Westen, van Westen naar Oosten?

- Ik moet, kleine Psyche.

- Chimera, daal ergens neêr. Blijf ergens met mij. Ik ben moê, ik ben koud. Ik wil slapen op een bed van mos onder lommer van boomen; en slaap daar met mij.

- Ik kan niet. Mijn lot is te zweven, schijnbaar doelloos, maar tòch met een doel, en dat ik niet weet.

- Maar wat wil dan de Macht? Jij zweeft; de spin weeft haar web; Emeralda heerscht over stof; alles is als het is; o, het leven is tróosteloos! Chimera, ik kan nu niet langer! Lief heb ik je met heel mijn ziel, maar als je niet daalt, dan bind ik den knoop van je manen maar los, dan laat ik mijn armen, zoo moê, maar los, en dan val ik neêr in het niets...

- Hoû nog een pooze moed. Ginds is de purperen woestijn...

- O, die is mooi! juichte zij. Maar je vliegt er voorbij, altijd voorbij...!

- Wil je er rusten, Psyche?

- O, ja...

- Dan daal ik er neêr... Hoû nog een pooze moed.

Zij hield hem heel vast en zag spiedend uit. Hij repte de wieken, duizelingsnel; ze waaiden een wind om Psyche... Daar doemden in de lucht de purperen zanden aan goudene zee, met parel-borduursel van schuim; de azuren bananen, die wuifden haar kronen in teêrrozen ether...

Haar adem hield Psyche in... Zoû hij er dalen...?

Ja waarlijk, hij daalde... Hij daalde... Zij meende, het purper

verbleekte, zodra hij er daalde; de zee was niet goud meer, het loover niet blauw... Maar toch, toch was het schoon, een droomijl en tooverschoon land, en hij daalde.

Op breedstille vlerken daalde hij neêr. Nu stond hij stil, snuivend zijn adem in wolkenden stoom. Zij gleed van zijn rug zacht neêr op het zand en zij lachte en slaakte een zucht van verlichting.

- Rust nu hier, Psyche! sprak hij weemoedig en de trilling in zijn bronsklinkende stem bevreemdde haar; zij lachte niet meer. - Rust nu. Zie, hier zijn dadelen, en daar is een bron. De nacht spreidt zich spoedig zacht paars aan den hemel en verkoelt de te heete lucht. Reeds tintelen enkele sterren, heel bleek. Lesch je nu, laaf je nu, en rust uit... Dit is een lieve oaze. Slaap nu, kleine Psyche. De dag van morgen is spoedig daar... Vaarwel.

Zij zag hem aan met groote oogen. Zij wierp zich aan zijn hijgende borst van breed, krachtig paard en sloeg om zijn krommenden hals hare armen, die beefden.

- Wat...? Wat zeg je, Chimera? vroeg zij met haar stem bleek van angst. Wat wil je? Wat meen je? Je rust hier toch mèt me, in den zacht paarsen nacht en onder de blauwe boomen? Je laaft je toch mèt me aan dadels en bron? Je laat me toch slapen in schaûw van je vleugels en je zal over me waken in d'ontzaglijken nacht?

- Neen, kleine Psyche. Ik ga, verder en verder, en dan keer ik weêr. Dan zie je me weêr in de lucht, na weken... na maanden misschien...

- Je wilt me verlaten? Hier, in de woestijn!?

- Heb moed, kleine Psyche: je bent nu te moê om verder met mij door het ruim te kruisen. Je zoû glijpen van mijn rug in het niets. Blijf hier. Hier is een lieve oaze, hier zijn dadels en murmelend water...

Zij slaakte een kreet, die verstikte in hare snikken. Zij slaakte een tweeden, die in de verte van de woestijn de hyena's deed schrikken en spitsen de ooren. Zij slaakte een derden, die verscheurde den nacht en de sterren trilden van medesmart.

- Alleen! kreet zij uit en zij wrong hare handjes. Alleen!! O, Chimera, je laat me alleen bij dadels en bron en ik dacht... en ik

hoopte nog, dat je met me zoû blijven, koning in je regenboogland! Alleen, je laat me alleen, in woestijn van zand, in niets dan zand, zand onder den nacht, bij een enkelen boom, en een handjevol water. Alleen!! O, Chimera, dat kan je niet doen...! Want ik heb je lief; ik aanbid je met heel mijn ziel, en sterven zal ik van smart en van tranen, Chimera, als je me vlucht! Ik heb je lief: ik aanbid je goudene oogen, je bronzene stem, je stoomenden adem, je hijgende flanken; de manen, waarmee ik me bond, je vlammeende wieken, die ver me brachten, verder en verder... Tot hier...! O, Chimera, vlij neêr je dampende leden in de schaduw van den nacht, leg neêr je edele hoofd in mijn armen en mijn schoot en samen zullen wij rusten en morgen vliegen wij verder, vereenigd voor àltijd!

- Ik kan niet, o kleine Psyche. Ook ik heb je lief, zoete vracht, die lag tusschen mijn vlerken; klein kappelletje, zwak van wiekjes, dat leende de kracht aan mijn vlucht, maar nu...

- Maar nu, o Chimera, Chimera, maar nu...??

- Maar nu moet ik heen, volvoeren mijn eenzamen tocht heen en weêr, zonder doel mij bekend... Vaarwel, kleine Psyche, en hoop op het leven, hoop op morgen...

Hij breidde de wieken, zijn leden trilden, hij steeg in de lucht. Zij wrong de armen, de handen: zij snikte, zij snikte...

- Heb medelijden!! smeekte zij. Erbarmen, erbarmen! Wat heb ik gedaan? Waarom straf je me zoo?! Mijn God, wat heb ik gedaan! Ik heb vertrouwd, gehoopt, mijn ziel gegeven in geluk... Wordt dan geluk gestraft? Is het niet goed te hopen, te vertrouwen en lief te hebben? Moest ik dan wantrouwen en haten? Wat vraag ik! Hij hoort mij niet meer! Wat kunnen mij schelen de raadsels van leven. Hem heb ik lief en in mij is niets dan mijn liefde en wanhoop, en om mij is de woestijn en de nacht, en nu... nu moet ik sterven!!

Zij snikte en hare tranen vloeiden. Zij was alleen. Om haar doomde de nacht, om haar strekten de zanden zich uit tot aan den nauw zichtbaren einder. En boven haar trilden de sterren.

En zij weende. Hare smart was te groot, voor hare ziel te klein. Zij weende.

- Alleen! snikte zij. Alleen... Ik wil mij niet lesschen, ik wil mij niet laven en ik wil ook niet slapen. Ik ben moê, maar ik wil voort...

Zij ging en zij weende. In den nacht ging zij door het zand, en zij weende. Zij weende van angst en van wanhoop. En zij weende zóo, hare tranen vloeiden zóo vele, over haar wangen, dat zij vielen, haar tranen, als druppelen, groot en warm, diep in het zand. Hare tranen vloeiden neêr in het zand. En zij weende, zij weende altijd, en terwijl zij ging... Hare tranen hielden niet op. Toen vormden in het zand hare tranen, zóo warm en zoo groot, kleine meertjes. En terwijl zij ging, steeds ging en steeds weende, vloeiden de meertjes in een, en, achter haar, vloeide een beek van tranen. Kronkelend achter haar vloeiden haar tranen. En zij ging in den nacht en weende.

Tot een beek vloeiden samen haar tranen, latende achter haar zilten spoor. Zij ging, zij ging altijd... De nacht was paars en ontzaglijk, de woestijn had geen grens, en moê ging zij en weende... Achter haar kronkelde trouw de beek van haar tranen mede... En zij dacht aan haar verloren geluk... Hij had haar verlaten... Waarom...? Zij had hem zoo lief, nog altijd zoo lief... O, altijd zoû ze zoo lief hem hebben, altijd, en altijd!

En in hare liefde schold zij hem niet. Want zij had hem lief en zij schold niet. Zij verlangde geen wraak, want zij had hem lief...

- Dat was het Lot! dacht zij, weenend. Hij kon niet anders. Hij moest...

Zij weende. En, o, ze was zoo moê, zoo moê van de wijdte der luchten, zoo moê van die wijdte van zand. Toen dacht ze niet verder te kunnen gaan en te storten in de beek van haar tranen...

Maar voor haar duisterde hoog een schaduw, somberzwart op den nacht, violet. Zij zag op, en zij moest werpen haar hoofd in den nek om te zien naar den top van de schaduw. De schaduw was rond van boven, en dan heel langwerpig naar achteren toe... Maar zij weende zoo, dat zij niet zag... Toen wischte zij met haar handje een poosje hare oogen droog, en tuurde... De schaduw was ontzaglijk, als van een ontzaglijk groot dier. En zij wischte steeds hare

tranen af, die vormden een plas om haar heen, en tuurde...

Toen zag zij. Zij zag, gehurkt in het zand, een ontzaglijk groot dier van bazalt, als een leeuw onbewegelijk. Het dier was groot als een kasteel, hoog als een toren: zijn kop rees tot de sterren toe. Maar zijn kop was het hoofd van een vrouw, slank in bazalten sluier omvangen, die viel recht, links en rechts, langs haar schouders neêr. En het vrouwehoofd stond op de borst van een vrouw, twee borsten van een reusachtige vrouw, van bazalt. Maar het lijf, dat hurkte neêr in het zand, was een leeuw, en de voorpooten, uitgestrekt, staken als muren vooruit.

De nacht straalde. Van diamanten starren straalde de zoele nacht over de horizonlooze woestijn. En in den stralenden nacht rustte daar, ontzaglijk, het dier: half vrouw, half leeuw, gehurkt in het zand, de pooten vooruit, de borsten vooruit en het vrouwehoofd, reusachtig, omhoog naar de starren geheven. Haar blik uit haar oog van bazalt zag recht voor zich uit. Haar mond was gesloten, bazalten lippen, die nooit zouden spreken.

Psyche stond voor het dier. Om haar was de nacht, om haar was het zand, boven haar de starren van diamant, die straalden. Er dreef een zilveren nevel van licht. Stil huiverend en vol ontzag, stond Psyche. Toen dacht zij:

- Dit moet Zij zijn: de Sfinx...

Zij weende. Hare tranen vloeiden; zij stond in de beek harer tranen, die trouw achter haar kronkelde meê. En weenende verhief zij hare stem, klein in den nacht: het geluid van een kind, dat spreekt in de eindeloosheid.

- Ontzaglijke Sfinx, zeide zij. Maak mij wijs. Gij weet het raadsel des levens. Ik bid u, los het mij op, en laat mij niet meer weenen...

De sfinx zweeg.

- Sfinx, herhaalde Psyche. Open uw steenen lippen. Spreek. Zeg mij het raadsel des levens. Ik ben geboren, prinses, naakt, met vleugels: ik kan niet vliegen. De goudblonde Chimera, het prachtige paard met de zilveren wieken, is tot mij gedaald, heeft mij met zich gevoerd op dwaaltochten door den ether, en ik heb hem bemind. Hij heeft mij verlaten, mij, kind, alleen in de woestijn,

alleen in den nacht. Zeg mij waarom. Als ik weet, zal ik - misschien - niet meer weenen. Sfinx, ik ben moê, ik ben moê van den ether, moê van het zand en moê van het weenen. En ik kan niet ophouden: ik ween steeds door. Als ge niet tot mij spreekt, Sfinx, dan zal ik u, reusachtig, verdrinken in mijn tranen. Zie ze vloeien om mij heen, zie ze kabbelen aan uw pooten, als een zee. Sfinx, ze zullen stijgen tot over uw hoofd. Sfinx, spreek.

De sfinx zweeg. De sfinx zag met oogen van steen in den nacht van diamanten starren heen. Hare bazalten lippen bleven gesloten.

En Psyche weende. Toen sloeg zij een blik naar de starren.

- Heilige starren, murmelde zij. Ik ben alleen. Mijn vader is dood. De Chimera is weg. De Sfinx zwijgt. Ik ben alleen en bang en moê. Heilige starren, waakt over mij. Ziet, mijne tranen vloeien niet meer: voor dezen nacht ben ik uitgeweend... Ik kan niet meer. Ik zal slapen gaan, hier, tusschen de pooten der Sfinx. Zij zwijgt wel, maar - misschien - is zij niet boos, en als zij mij verbrijzelen wil, door te heffen haar poot, dan is het mij goed. Maar anders zal ik slapen gaan, tusschen haar machtige pooten. In uw blikken van levend diamant voel ik medelijden trillen... Heilige starren, ik zal slapen gaan: waakt over mij...

Zij vlijde zich neêr, tusschen de pooten der sfinx, aan de borst van de sfinx. En zij was zoo klein, en de sfinx zoo groot, dat zij was als een klein kapelletje, dat zat tegen een toren aan.

Toen sliep zij in.

De nacht was heel stil. De eindeloosheid van de woestijn dreef horizonloos in een lichtenden nevel. Het beekje van Psyche's tranen krinkelde als een draadje van zilver, tot verweg van waar ze gekomen was. Zijzelve sliep. De sfinx zag uit hoog in den nacht, met starren blik en gesloten mond. De sterren trilden en waakten.

XI

Zonder een wolkje verrees aan de kim het allereerste krieken, ronde rooskleurige ochtendschijn. En in den dageraad teekende zich de horizon en begrensde de vlakke van zand.

In het roze licht, reusachtig, torende grauw de sfinx. Psyche sliep. Maar door hare moede oogleedjes heen glansde zacht koraalrood het licht en zij ontwaakte plotseling. Zij opende de oogen, maar zij bewoog zich niet.

Zij bleef in haar houding van sluimering, maar haar oogjes weidden rond. Zij zag de woestijn, oaze-loos, met alleen het beekje van tranen, dat krinkelde ver, vanwaar zij was gekomen. Het was als een zilveren draadje in het roze licht van den dageraad, en zij volgde zijn arabesk met haar blik zoo lang zij kon. En toen zij zoo keek, begon zij opnieuw te weenen.

De tranen druppelden over de pooten van de sfinx, en Psyche weende, in hare houding van sluimering. Het was een mist voor haar oog, en door dien mist schemerde de roze woestijn en het dunne en glinsterende draadje.

Maar nu wreef zij zich hare tranen, die druppelden tusschen haar vingers, want zij meende te zien... en dat was zoo onwaarschijnlijk. Zij wreef weêr, en zag. Zij meende te zien... en het was zoo onwaarschijnlijk...

Maar het was toch zoo: zij zag. Zij zag iemand komen: langs iedere kronkeling van de beek zag zij komen... Wie kwam daar? Zij wist het niet... Hij kwam nader langs iedere kronkeling. Droomde zij? Neen, zij waakte. Hij kwam, wie hij ook ware. Hij naderde...

Zij bleef zitten in haar zelfde houding. En hij naderde dichter en dichter, volgend het zilte spoor, tot hij stond voor de sfinx. De sfinx was zoo groot en Psyche zoo klein, dat hij Psyche eerst niet zag. Maar omdat zij zoo blank was, met wijkjes van karmozijn, zag hij haar, een vlakje rood en wit.

Hij naderde tusschen de pooten der sfinx tot vlak voor haar. Hij had haar herkend aan heur vleugeltjes. Hij naderde vol eerbied,

omdat zij zooveel had geweend. Toen hij heel dicht was, knielde hij neêr en vouwde hij de handen.

Door hare tranen herkende zij hem niet.

- Wie ben je? vroeg zij met zwakke stem.

Hij stond op en naderde nog dichtër, en nu herkende zij hem. Hij was prins Eros, de koning van het Heden.

- Ik ken je wel, sprak Psyche. Je bent prins Eros, die trouwen zoû met Emeraldal, of met Astra.

Hij glimlachte en zij vroeg:

- Hoe kom je hier in de eenzaamheid? Zoek je hier het Juweel, of het Glas, dat vergroot?

Hij glimlachte en schudde het hoofd.

- Neen, Psyche, sprak hij zacht. Nooit heb ik gezocht naar het Juweel, en nooit naar het Glas. Maar zeg mij eerst: waarom ben je hier, en slaap je bij de sfinx?

Zij zeide het hem. Zij sprak van haar vader, die dood was, van den goudblonden Chimera, van de purperen woestijn en van den smartvollen nacht. Zij sprak hem van hare tranen.

- Ik heb ze gevolgd, o Psyche, antwoordde hij. Ik kom, sedert ik je heb gezien voor den troon van je vader, - dag onvergetelijk! - iederen morgen hier. Ik verlaat iederen morgen mijn tuin van het Heden, om te vragen aan de ontzaglijke sfinx, oplossing van mijn raadsel.

- Welk raadsel, prins Eros?

- Het raadsel van mijn smart. Want smart heb ik om je, Psyche, omdat je mij niet volgen woû, en blijven woû bij je vader... Nu, weet ik beter. Je hadt den Chimera lief...

Zij bloosde en bedekte haar gezichtje in de handen.

- Wie kon den Chimera zien, en hem niet boven mij beminnen, sprak Eros zacht. Wie kon hem beminnen, en niet over hem weenen, fluisterde hij nog zachter, en zij hoorde hem niet.

Luidër sprak hij toen:

- Iederen morgen, Psyche, kom ik, om aan de Sfinx te vragen, hoe lange ik nog lijden moet, en waarom ik moet lijden. En nog veel meer, o Psyche, vraag ik dan aan de Sfinx, wat ik je nu niet zeggen wil, omdat...

- Omdat...

- Omdat het je misschien pijn zoû doen, die vraag van mijn hart te hooren. Zoo kwam ik ook nu, o Psyche, en toen bespeurde ik een beek krinkelen door het zand. Ik kende ze niet; ik was dorstig - want altijd ben ik dorstig - ik bukte mij en schepte in mijn hand het klare water op. Het smaakte zilt. Psyche, het waren tranen.

- Mijn tranen... weende zij.

- Psyche, ik heb ze gedronken. Zeg mij, vergeef je mij dat?

- Ja...

- Ik volgde de beek. En nu heb ik je hier gevonden.

Zij zweeg, zij zag hem aan. Hij knielde bij haar neêr.

- Psyche, sprak hij zacht. Ik heb je lief. Van dat ik je zag, klein en naakt en gewiekt, tusschen je trotsche zusters staan - Psyche, heb ik je lief. Ik heb je zóo lief, dat ik zoû weenen willen alle je tranen voor je, en je zoû willen geven... den Chimera.

- Dat kan niet, zeide zij droef.

- Neen, Psyche, antwoordde hij. Dat kan, helaas, nooit zijn. Ik kan alleen weenen voor mij, en den Chimera... dien vangt niemand.

- Hij vliegt te gauw, sprak zij. En hij is veel te sterk. Maar het is heel lief van je, prins Eros...

Zij strekte haar handje uit en hij kustte het eerbiedig.

Toen zag hij haar heel lang aan.

- Psyche, sprak hij zacht. Geeft de Sfinx mij heden morgen een antwoord op mijn vraag?

Zij sloeg haar oogen neêr.

- Psyche, ging hij voort. Ik heb je tranen gedronken. Ik eerbiedig je groot verdriet, te groot voor je kleine hartje. Maar mag ik het lijden met je? O Psyche, kleine Psyche, klein in de groote woestijn, nu is je vader dood, nu is de Chimera weg, nu ben je heel alleen... o, Psyche, kom nu mèt me! O, laat me je nu beminnen, o Psyche, kom nu meê! Psyche, alleen in de eindeloosheid, kapelletje in een vlakke van zand, Psyche, o kom nu meê. Ik geef je: een koepel om in te wonen, een tuin om in te spelen, en al mijn liefde

tot troost. Minacht ze niet: àlles geef ik, wat ik heb! Klein is mijn paleis, en klein mijn tuintje er om, maar groter dan de woestijn en de hemel is mijn groote liefde. O, Psyche, kom nu meê! Niet meer lijdt je dan koude en honger en dorst, en het leed, dat je hartje lijdt, Psyche... lijden wij samen.

Hij strekte de armen uit. Zij glimlachte, moê en bleek geweend, liet zich glijden van de poot van de sfinx, en glipte neêr aan zijn hart.

- Eros, murmelde zij. Ik lijd. Ik smacht. Ik ween. Ik gaf al alles weg, wat ik had. Ik heb niets meer dan mijn smart. Kan smart... geluk zijn in het Heden?

Hij glimlachte.

- Uit smart... wordt het geluk, voorspelde hij. Uit smart, wordt het geluk, niet in het Heden, maar... in de Toekomst!

Zij zag hem vragend aan.

- Wat is dat? vroeg ze. Toekomst...! Het is een woord heel zoet... Ik weet niet wat het is. Ik hoorde het nog éenmaal... Vader sprak het soms met zachte stem... Het schijnt iets ver... heel ver te zijn... 'Uit smart wordt in de... Toekomst... het geluk!' Ver achter me ligt het Verleden... Toen was ik kind. Nu ben ik vrouw... Vrouw...! Nu ben ik, Eros, vrouw, vrouw, die geweend heeft, en geleden, en gevraagd aan de zwijgende Sfinx... Nu ben ik geen prinsesje meer, maar vrouw, koningin... van het Heden...!

Zij viel tegen zijn schouder aan, in zwijm.

Hij wenkte. Uit de lucht vloog-aan een stralend gouden kar, door twee blazende griffioenen getrokken. Hij hief haar in het voertuig. Hij hield in zijn arm haar omprangd, en vast tegen zijn borst. Met de vrije hand, mende hij door de glorende lucht der woestijn zijn twee draakgeveugelde leeuwen.

XII

Toen Psyche de oogen opsloeg, hoorde zij heel zachte muziek van dubbelfluiten. En zij ontwaakte met een glimlach uit haar zwijm.

Liggen bleef zij, en zij bewoog zich niet en zij zag om zich rond. Zij lag op een zacht bed van purper, op een rustbank van ivoor. Zij lag in een koepel van kristal; rondom den koepel stonden zuilen van kristal, ging een ronde, kristallen galerij. Om de zuilen klommen rozen, gele, witte, roze, en zij geurden in den morgen van lenteszonnenschijn. Door de zuilengalerij, door de wanden van kristal, zag zij rondom zich heen een vriendelijken beemd, als een ronde vallei, een vallei als een tuin, doormurmeld met een beek, tusschen perken van bloemen. Heel nabij scheen de horizon van lage heuvelkling, en de lucht zonder wolken was als een beker van turkoois.

De fluiten wisselden haar beurtgezang. Psyche richtte zich wat hooger, leunende op haar arm; zij lachte en zag rond. In het midden van den koepel van kristal was een bekken, marmewit, vol water, en enkele duiven tripten er omheen, of dronken. Aan de poort van kristallen zuilen, gehurkt, zag Psyche twee meisjes; zij hieven met de vingers de fluiten aan den mond, en speelden.

Psyche lachte, en luisterde toe. Toen liet zij zich weêr vallen in het bedde, zalig te moê, vol rust en tevredenheid, en zij zag op, naar boven...

Door een krokosgeel velum viel de lenteszonnenschijn getemperd naar beneden, rustig en mild, vroolijk en stil.

Psyche ademde dieper en slaakte een zucht uit haar hartje. Zij wond hare armen onder haar hoofd; hare wijkjes lagen rechts en links van haar uit en op de fluitmelodie dreef hare gedachte als doellooze droom: rozebladeren op water.

Zij droomde en zij luisterde... Zij voelde zich niet moê meer, en vochtig frisch - gekoeld met onzichtbare hand, met onzichtbare zorg - voelden-aan hare oogen, die een beek hadden geweend. Haar adem ging gerust en haar zieltje voelde veilig... En zij glimlachte steeds...

De fluiten hielden stil...

De meisjes, ziende, dat de koningin was ontwaakt, rezen op en naderden het bedde met een korf vol blosrood ooft, dien zij naast haar zetten neêr. Toen bogen zij heel diep, zonder woord en

hurkten weêr bij de zuilen, en bliezen weêr de fluiten, maar nu met andere wijs, iets luider, als een roepstem, en samen unisono. De fluiten juichten in den morgen en buiten in de lucht, heel hoog, antwoordde blij de leeuwerik...

Psyche glimlachte en strekte uit haar hand en nam een perzik, een peer, een tros van blauwe druiven... De fluiten juichten samen en de leeuwerik twetterde al hooger en hooger en hooger. Toen hoorde Psyche zacht kabbelen de beek, als in een onderton; de duiven roekedekoe-eden en om haar zong de morgen haar welkom toe.

Daar naderden stappen licht en voorzichtig, de fluiten zwegen stil, de meisjes rezen op en bogen heel diep. En tusschen de zuilen van kristal verscheen prins Eros, de koning van het Heden.

De meisjes gingen heen en Eros naderde en boog de knie voor Psyche.

Hij zeide niets en zag haar aan.

- Eros, zeide Psyche. Ik dank je... Ik heb gerust, mijn oogen zijn gekoeld, mijn honger is gestild... Zachte muziek is om mij geweest en alles scheen vriendelijk en van mij te houden.

- Alles in mijn rijk is blij, dat de koningin is gekomen. Alles is blij, dat de koningin is ontwaakt.

- De koningin van het Heden, murmelde Psyche.

Toen sloeg zij om zijn hals haar arm en leunde aan zijn schouder haar hoofd.

- Eros, sprak zij zacht. Ik heb je lief... Hoe zal ik je zeggen mijn liefde! Mijn spoor van tranen ben je gegaan, mijn zilten tranen heb je gedronken, en uit de woestijn van de borst der onverbiddelijke Sfinx, heb je me geheven in je wagen, getrokken door vlugge griffioenen... Ik heb mij voelen gaan door de lucht, in mijn zwijm, niet met de vaart van den blonden Chimera, wiens hoeven den bliksem ontvonken en donder doen rollen, in den ether hoog... maar zacht gestadig op raderende wielen over wolkjes teêr van den dageraadgloed. Hoe lang zijn wij gereden...? Hoe lang heb ik geslapen? Eros, hoe zal ik je zeggen mijn liefde! Mijne liefde is heel diepe dankbaarheid, omdat je me hebt gered. Mijn

liefde is innige erkentelijkheid, omdat je me hebt verzorgd en gelaafd. Mijn liefde is...

Zij zweeg even en rees van het bedde.

- Zeg Psyche, drong hij zacht aan, en stond op.

- Mijn liefde is diep knielende eerbied, o Eros, omdat je woû weenen mijn tranen en mij geven den wensch van mijn hart, die, vervuld, je zoû zijn tot de bitterste smart.

Zij zonk op hare knieën en vatte zijne hand en kustte ze lang. Hij hief haar aan zijn borst.

- Mijn zachte Psyche! sprak hij. Mijn kind en mijn vrouw en mijn teedere vorstin! Kniel niet voor mij. In liefde is het zoet te geven en te lijden. Liefde is geven, en liefde is lijden...

- Ik heb alleen geleden, maar niet gegeven, sprak Psyche heel zacht.

- Lijden is het grootste geven. Te geven aan wie men liefheeft, het leed van zijn lijdende ziel, is de grootste gift, die te geven is. Mijn kind en mijn vorstin! Poog, met de herinnering heilig aan Leed en Liefde, geleden en geliefd, gelukkig te zijn in het Heden. O, laat het verleden herinnering zijn, heilige herinnering, goudene herinnering, maar zie nu aan het Heden! O, laat het Heden je troosten, het Heden, klein, nederig en arm. Zie, dit is alles: deze koepel is mijn paleis, deze tuin is mijn rijk; die bloemen en die vogels, ze zijn alle mijne schatten: rozen en duiven en twetterende leeuwerik. Meer heb ik niet; alleen heb ik nog mijn liefde, mijn liefde hemelgroot en heelalwijd. Maar wie woont in zoo groote liefde, heeft niet noodig grooter paleis en grooter rijk om te heerschen. Voor de schatten van Emeralda ruil ik *mijn* rijk en liefde niet... Psyche, mijn vorstin, toch heb ik voor je sieraden. Prinses van de Naaktheid met de Wieken mag nooit dragen juweel van edelsteen, en juweelen heb ik ook niet. Maar parelen, Psyche, heb ik: parelen, die Emeralda veracht. Parelen, Psyche, heb ik, gevonden in je tranen van gisteren. Zie, ik voegde ze samen, ze werden je een kroon. Parelen mogen je tooien, tranen mogen je tooien, mijn kind van leed, mijn vrouw van liefde, vorstinnetje van mijn ziel en van mijn rijk...

Toen nam hij een kleine kroon van twaalf groote parelen en drukte ze op haar hoofd. Toen hing hij haar een snoer van parelen om den hals. En daar zij voor hem naakt stond, zoo onbesmetbaar teêr in haar prinsesse-naaktheid, sloeg hij haar om de heupen een waas van dunnen sluier met parelen rijk bestikt, en dat zij vast-wrong in een knoop. Toen bood hij haar een spiegel en zij zag zich heel mooi, gekroond als een vorstin, en glimlachte tevreden.

- Ben ik vorstin? murmelde zij zacht. Ben ik gelukkig? Eros, heb je me lief: is dit het geluk van het Heden? Eros, heb ik je lief, in dankbaarheid en eerbied, mijn gemaal en mijn koning...?

Hij voerde haar zachtkens meê, de zuilen tusschen-door, de trappen af van kristal. Cupido's fladderden om hen heen, de leeuwerik twetterde heel hoog, de rozen geurden, de beek kabbelde zacht in ondertoon. De lente jubelde welkomst toe, en de fluiten, achter de heesters, pepen een dubbellied. De heuvelkling van den horizon was veilig eng en boven rondde de hemel zich als een beker van turkoois.

Alles zong, alles geurde, in het gras zoemden duizend insekten, om de bloemen fladderden vlinders en toen Psyche langs de perken ging aan den arm van haar gemaal, bogen zich alle bloemen huldigend voor haar neêr, de witte slanke leliën, de violen met lachende oogjes, hooge bloemen en lage bloemen, op lange stengels en korte stengels, en allen wierookten geur.

Eros wees in het rond.

- Dit is het Heden, Psyche, zeide hij, haar drukkende aan zijn hart.

- En dit is het geluk, dat is als lelie en viooltje... fluisterde ze aan zijn lippen.

XIII

De lieve dagen volgden elkaâr als een rei van lachende Horen... Eros en Psyche kweekten de bloemen, die niet verwelkten als Psyche streekte langs de stengels of zacht de kelken kuste. Zij

dwaalden langs de beek, en was de middag warm, dan zochten zij de koelte onder het krokosgele velum, in den koepel van kristal, waar de duiven aan het bekken kirden. De dubbelfluiten pepen, of Eros zelve nam een lier en zong aan Psyche's voeten de sproken van weleer.

Het was het kleine geluk van het bloemelachende Heden.

Tusschen de heesters, waar Mei geurige sneeuw van bloesem strooide, speelden naakt mollig de teêr gewiekte cupido's of stoeiden in fladdervlucht op, als wolkjes in de lucht.

De zoete nachten volgden de lieve dagen; de diamanten starren straalden, de zelfden, wien Psyche had gesmeekt haar te bewaken in de woestijn. Onder de rozen sluimerden de blonde vleugelkindertjes tegen elkaâr aan, moê van hun gedartel, met opene mondjes, en beentjes plooiende van dikke molligheid. De lucht was zwaar van adem van seringen en jasmijnen: het was de lente, het was het Heden, het was de nacht...

En terwijl Psyche met haar hoofd lag tegen Eros' schouder, en om haar leest zijn arm zich vlocht, terwijl Psyche opkeek naar de starren, heilig in den violetten nacht, parelde de nachtegaal. De vogel zong, en zong alleen; alles was stil. De vogel zong, gewiekt geluid, en liet de tonen vallen in de lucht als druppelen klank gesprenkeld, als een fontein van klanken. De vogel zong en Psyche sloot de oogen, en voelde op haar lippen Eros' kus.

De dagen volgden de nachten. Het was altijd het kleine geluk van bloemen en vogels, van lente en liefde, cupido's en rozen, muziek en wiekjesdans. De bloemen waren schooner en verwelkten niet; de vruchten waren zoeter en blozender van blos; de lente-lucht was ijler, en heel het leven was gelukkiger als goudene dag. Het was de dag, die dagen duurde en nachten; het was het Heden.

Was Psyche alleen, zoo verlangde zij naar Eros, en zag zij hem weêr, zoo breidde zij de armen uit en zij hadden elkaâr lief. Was Psyche alleen, zoo dwaalde zij rond in den rozigen lentemorgen; de bloemen bogen voor haar neêr; de beek spoelde koel over haar voetje; zij speelde met de gewiekte engeltjes, die vlinderfladderden rondom haar hoofd. Zij zette zich in het mos vol violen; zij

gebood den kinderen haar de kroon te ontnemen, haar los te vlechten heur lange haren, haar los te knopen het waas om de heupen, en zij vlijde zich aan den oever der beek; haar hand speelde met het koelklare water, en naakt in de schaduw der bloeiende heesters, sliep zij in en de knaapjes om haar. Dan maakte haar wakker de tred van den koning; de kinderen ontwaakten; zij kleedden haar aan, en zij trad haar gemaal tegemoet, en ontving hem met de armen open.

Het was het kleine geluk van het Heden.

Eens op een middag sliep zij naakt onder de heesters, de knaapjes om haar heen; op het mos lag haar kroon en haar sluier, en het beekje kabbelde in onderton. Heel stil was de middag, van warmte zwaar. Onweêr scheen te dreigen, maar de lucht was nog blauw. Aan de kim, waar de nauwe heuvelkling golfde, krulden onweêrwoolkjes als struisveêren grauw. En éénmaal, geluideloos, weêrlichtte het.

Toen scheen boven den kam van den heuvel iets donkers te rijzen tegen de onweêrwoolkjes aan. Het was rond als een hoofd, als een donker hoofd. Uit het donkere hoofd gluurden twee oogen, zwart als git, en meer verscheen niet. Lang gluurden de oogen; toen riep uit den koepel een stem:

- Psyche, Psyche!

Psyche ontwaakte, de cupido's met haar. Eros kwam nader en voerde haar meê; de lucht verdonkerde en een oogenblik barstte los het zomeronweêr: grauwe lucht, bliksem, regen, en heel snel verder rollende donder. Het duurde een pooze: toen was blauw weêr de lucht, en de bloemen herademden en richtten zich op, schuddend van frissche regendroppelen.

XIV

Den volgenden dag, toen Psyche weêr sliep aan de beek, rees weêr aan de kim het donkere hoofd met de glurende oogen van git. Heel lang gluurden de oogen, begeerig. Toen rees hooger het

hoofd als een donkere zon, achter de heuvelkling aan tegen de lucht.

Het was een gezicht, zongebruind, met heel donker haar; om de slapen een krans van wijngaardlof, en uit den krans staken twee horentjes, als van een jongen bok.

De oogen zagen begeerig en jong, als waren zij git en goud. In den kroesbaard lachten de lippen, en de puntige tanden schitterden wit: de puntige ooren spitsten zich.

Nu was geheel zichtbaar tegen de lucht het donker gelaat; de schouders verrezen, bruin en naakt, en twee bruine handen met vingers slank, beurden aan de lippen een fluit van korte en lange rietjes. Het fluitje schalde een fanfaretje, een marsch van heel vlugge toontjes. Toen zweeg het weêr stil en de goudgitten oogen gluurden. Psyche verroerde zich in haar slaap. Daar klonk weêr het fluitje, en Psyche opende de oogen. Verbaasd hoorde zij naar de gamma's der rietjes, die zij nog nooit zoo gehoord had, geestig en speelsch, vlug en guitig. Zij richtte zich op haar arm, zij zocht met de oogen...

Zij schrikte. Daar aan de kim, als een donkere zon, zag zij het bruine gelaat, en de lippen in kroesbaard bliezen de rietjes, kort en lang.

Psyche schrikte en zag bevende uit. Toen zweeg weêr het fluitje en guitig knikte het hoofd haar een groet toe. Psyche ontstelde, zij wekte de knaapjes, zij vluchtte van daar: uit den koepel trad Eros haar tegen.

Zij wilde eerst spreken, maar hij kuste haar, en, waarom wist zij niet, *zij sprak niet*. Toen nam zij zich voor het aan Eros te zeggen dien nacht, maar in de armen van haar gemaal, begaf haar de moed het te zeggen. *Zij zeide het niet*. Den volgenden morgen nam zij zich voor niet in het mos aan de beek meer te rusten. Maar dien middag stoeide zij met de cupido's, en moê sliep zij ter zelfder plaatse in. De fluit wekte haar; aan de kim stond het bruine gelaat uit tegen de zon, die goud onderging, en het knikte haar guitig een groet toe.

Psyche zag op, verontwaardigd. Het hoofd rees, de schouders

rezen, en de geheele figuur rees nu op: een zongebruinde jongeling, met de beenen van een bok, ruigharig, en gespleteneu hoof. Daar schàduwde hij donker uit tegen de gouden zon, die, waaier van stralen, onderging. Hij blies op zijn rietjes, hij floot lustig en vroolijk, guitig en blij, en zoo mooi als hij kon, om aan Psyche te behagen. Zij luisterde toe - om haar sliepen de knaapjes - en zij glimlachte. Hij zag haar lach, en glimlachte ook. Toen wees zij hem fier, met den vinger, te gaan. Hij ging. Maar den volgenden dag was hij er weêr.

Zij zag hem nu iederen dag. Hij stond tegen de zon, die onderging, en blies zijne rietjes, glimlachte, en knikte guitig een groet. Soms wees Psyche hem heen te gaan; soms deed ze of ze niet zag, wie daar speelde; soms luisterde zij genadig toe. Als zij dan hoorde roepen den koning:

- Psyche, Psyche!

wekte zij de cupido's, die haar kleedden in een oogwenk en trad zij haar gemaal te gemoet. Zij kuste hem, en zij wilde hem zeggen, dat iederen dag op den heuvel een bokspootige jongeling stond, en blies op zijn fluit. Maar omdat zij al gezwegeu had, zweeg zij telkens weêr, en kon hare lippen niet openen. Zij werd er treurig om, en Eros zag haar treurigheid, en vroeg haar vaak wat haar stoorde de effenheid van haar ziel. Zij zeide van niets, en omhelsde hem, en bezwoer hem, dat zij gelukkig was. Maar als de leeuwerik twetterde, de nachtegaal klanken parelde, als Eros zong bij de lier, en de beek in ondertoon kabbelde, hoorde Psyche er altijd tusschen door de vroolijke toontjes, brutale fanfaretjes van de rietjes, kort en lang. Zij poogde niet te hooren maar zij hoorde ze altijd. Zij klonken brutaal en guitig als van een vogeltje in een bosch, dat van verre haar iets toeriep; zij hoorde en begreep nog niet wat.

Op een middag, dat hij daar stond, met bolle wangen dapper te blazen, stond Psyche verontwaardigd op, de lippen dichtgeknepen. Zij sloeg haar sluier om en wrong dien vast om haar heupen, zonder de knaapjes te wekken. Zij ging met vasten tred, kindwaardig; steeg een kleine helling over, kwam in een dal, vallei van

gras: de beek vloeide daar weg tusschen veel irissen en narcissen. De bokspoot, glurende en glimlachend, trippelde op zijn hoeven vlug den heuvel af, en kwam haar tegemoet.

- Wie ben je? vroeg hem Psyche hoog.

- Ik ben de Sater, antwoordde hij gediensstig. En wil je me nu eens zien dansen?

Hij floot een walsje en danste voor haar in het rond op de maat van zijn trippelmuziek. Hij sloeg zijne bokspooten uit, tolde om en om, en onder op zijn rug zag zij kwispelen zijn heel kleine staartje. Zij lachte en vond hem grappig, met zijn staartje en pooten en horens. Toen buitelde hij over zijn hoofd en besloot met een buiging zijn dans.

- Je mag hier niet komen, zeide Psyche gestreng. Dit is het rijk van het Heden, en ik ben de koningin, en mijn gemaal is Eros, de koning van dit rijk. Je danst wel aardig, en je fluit nog al aardige wijsjes, maar je mag hier niet komen. Wij hebben hier den leeuwerik en den nachtegaal, en mijn gemaal zingt bij de lier.

- Dat is klassieke muziek! zei de Sater.

- Ik weet niet wat je bedoelt met klassieke muziek. Maar je mag hier niet komen en fluiten, en mij storen in mijn middagsluimering. Als mijn gemaal dat wist, zoû hij heel boos zijn, en je laten verscheuren door twee blazende griffioenen.

- Daar ben ik niet bang voor, zeide de Sater. Ik tem wel panthers, en die zijn veel gevaarlijker.

- Ik heb medelijden met je gehad, ging Psyche gestreng voort, en zich oprichtende in haar koninginne-waardigheidje; en er nog niets van gezegd aan den koning. Maar als je nu morgen weêr komt, dan zeg ik het.

- Dàt zal je wel laten! zei de Sater brutaal.

- Je bent een ongemanierde jongen! sprak Psyche, boos en beleedigd. Zoo praat je niet tegen een vorstin! Ik moest me ook niet verwaardigen met je te spreken. Ik kan wel zien, dat je niet weet, hoe men zich aan een hof gedraagt, en dat je uit het bosch komt. En je bent leelijk ook, met je harige pooten en je staart.

De Sater zag haar bewonderend aan.

- Ik vind jou heel mooi! fluisterde hij bewonderend. O, ik vind je zoo mooi. Je hebt zulke lieve oogen, en zulk goud haar, en zoo een blank velletje. Alleen van je vleugels, daar hoû ik niet van. De nimfen hebben er geen.

- Je mag heelemaal zoo niet tegen me praten! zei Psyche geergerd. Ik ben de koningin! Wat denk je wel?! Je gaat nu heen, hoor, anders roep ik de blazende beesten hier!

- Toe, wees niet boos! smeekte zacht de Sater. Dat is zoo mijn manier van praten. We praten zoo allemaal in het bosch. De bacchanten zijn ook niet op haar mondje gevallen. We kennen je hoftaal niet. En ook geen klassieke muziek. Maar we zijn altijd heel vroolijk en gezellig met elkaâr: zeg, je moest ook eens komen...

- Ga je haast? gebood Psyche rood van woede, en zij strekte den vinger uit.

Hij hurkte eensklaps in het riet van de beek, in de irissen en narcissen, en zij zag hem wegsluipen door het hoge gras. Toen zij zich omwendde, zag zij de cupido's: zij droegen haar kroon aan.

- De koning zoekt je, Psyche! riepen zij van ver, en als een wolk fladderden ze om haar heen.

Zij ging met ze terug en wierp zich in de armen van haar gemaal.

- Dwaal niet zoo ver, mijn kleine Psyche! sprak Eros. In het bosch achter de heuvelen zijn wilde dieren...

De avond viel, Eros zong, de nachtegaal parelde schelle klanken.

- Klassieke muziek! dacht Psyche.

XV

Psyche had een geheim. Waarom zeide zij het niet? Zij wist het niet: zij kon niet zeggen, nadat zij eenmaal had gezwegen. Zij wist, dat zij niet goed deed door te zwijgen en toch zweeg zij altijd. Maar zij was er zeer bedroefd om en voelde zich ontevreden. Dan wilde zij met Eros spreken maar omdat zij eerst gezwe-

gen had, was zij bang. En dan zeide zij tot zichzelf: de Sater doet geen kwaad met daar te staan en wat te fluiten en het is de moeite niet waard er veel over te peinzen...

En toch peinsde zij er over en hoorde zij maar altijd aan hare ooren zijn brutale stem, zijn ruwe woorden, landelijk en grappig. Dan lachte zij er om:

- Wat doet hij toch, wat is hij toch: een Sater? Wat is een Sater? Wat zijn bacchanten? En wat nimfen? Ook panthers heb ik nooit gezien. Ik zoû ze gaarne willen zien. Hoe is hun leven daar in het bosch? Veel levens zijn er in de wereld, en de meeste blijven geheim. Ik ken alleen de hovelingen van het Rijk van Verleden... Hier zijn dan nog de twee fluitspeelsters en de gewiekte kindertjes. Ik zoû gaarne alles willen zien in de wereld en alles willen leven in het Leven. Er moeten vreemde dingen zijn, die ik nooit zie... De Chimera was prachtig, en diep in mijn ziel verlang ik altijd naar hem, maar anders is alles gewoon... Er gebeuren geen wonderen in dezen tuin... Eros is een jonge prins: dan zijn hier de duiven, de griffioenen, de cupido's... Dat is alles zoo gewoon... O, te zoeken, te dwalen! De wereld is zoo groot; het heelal is ontzaglijk, al is het ook begrensd. Mijn vader zeide: het had geen grenzen... O, als het geen grenzen had...! O, te zoeken, te dwalen, te zweven! Nooit zie ik den Chimera weêr. Nooit zweef ik weêr door de luchten... Hij tooverde mij vizioenen voor en liet ze weêr verschieten... O, te zweven! Wanneer zie ik hem weêr, en wanneer zweef ik weêr...! Eros heb ik lief, hij is mijn gemaal, maar hij heeft geen wieken. De Chimera had krachtige wieken van zilveren pennen. Hij verliet me voor altijd...

Zij dwaalde zoo met die gedachten alleen in den tuin. Zij joeg de cupido's weg, en schreiende verborgen ze zich in de rozen. Toen de Sater verscheen, ging zij hem tegemoet in het dal, waar de irissen bloeiden.

- Zoo, ben je daar weêr!

- Ja: wil je me niet weêr eens zien dansen?

Hij danste en kwispelde met zijn staart.

- Ik heb je al meer gezegd, dat je hier niet mag komen, zei Psyche streng.

Hij knipoogde schalks: hij wist wel, dat zij hem duldde.

- Je bent zóo mooi! sprak hij met zijn vleidendste stem; veel mooier dan een van de nimfen.

- En dan de bacchanten? vroeg Psyche.

- Veel mooier dan de bacchanten! verzekerde hij. Maar ze zijn toch wel aardig.

Zeg, wil je ze niet eens zien?

Psyche was heel nieuwsgierig, en hij bemerkte het.

- Wil je ze niet eens zien? herhaalde hij verleidelijk.

- Waar? vroeg Psyche.

- Kijk... dáár! wees hij in de verte.

Op den heuvel zag Psyche gestalten, zwierend in woesten rondedans.

- Dat zijn de bacchanten! zei de Sater.

Psyche lachte.

- Wat dol dansen ze daar in het rond! riep ze uit. Zijn ze altijd zoo vroolijk?

- O, we dansen altijd, zei de Sater. In het bosch is altijd plezier. We spelen krijgertje met elkaâr, we drinken de druiven, en we dansen totdat de nacht valt.

- ...Psyche, Psyche! riep een stem.

Het was haar gemaal. De Sater vluchtte door het lisch heen en Psyche snelde terug.

Zij wierp zich in de armen van Eros, die haar vroeg, waar zij geweest was. En zonder hem te antwoorden, begon zij te weenen en verborg zich aan zijn borst.

- Wat is er, kleine Psyche? vroeg Eros. Heb je dan verdriet? Tusschen de rozen schreien de knaapjes, en aan de beek schreit de koningin? Is er dan treurigheid in mijn rijk? Voelt Psyche zich niet gelukkig?

Zij weende en haalde de schouders op, om te zeggen, dat zij niet wist. En zij verborg haar hoofd aan zijn borst.

- Zeg mij, Psyche, wat is er?

Zij had wel willen zeggen, maar zij kon niet: een sterkere macht weêrhiel haar.

- Voelt Psyche zich niet gelukkig? Verlangt ze naar den Chimera?

Zij legde op zijne lippen haar handje.

- Spreek niet over hem. Ik ben hem onwaardig. Ik ben je onwaardig, Eros.

Hij kuste haar heel zacht.

- Wat peinst mijn Psyche toch? Kan ik haar niet meer laten, alleen aan de beek?

- Neen, neen! zeide zij haastig en trok zijne armen om zich heen.

- ...Neen, ging ze ijlings door. Laat mij niet meer alleen. Blijf altijd bij me. Bescherm me, voor mezelve, o Eros...!

- Is kleine Psyche ziek?

Zij knikte van ja en legde haar gloeiend kopje aan zijn borst: zij nestelde tegen hem aan en sloot de koortsige oogen.

Hij bleef bij haar en het werd alles heel zacht en de cupido's fladderden te voorschijn. Dien nacht sliep zij in Eros' armen. Een oogenblik werd zij wakker: heel ver, aan de kim, door het kristal van den koepel heen, hoorde zij schallen rietjes, kort en lang. Zij hief het hoofd luisterend op. Maar zij wilde niet meer hooren, verborg zich in Eros' armen en sluimerde in op zijn hart.

Den volgenden dag bleef hij bij haar, en zij dwaalden aan de beek. Een weemoed dreef over den tuin, de bloemen hingen slap. Des middags werd Psyche onrustig: zij hoorde de fluit; zij zag even, in de verte, vage figuren dansen.

- Zie je niets? vroeg zij Eros.

- Neen...

- Hoor je niets? sprak zij weêr.

- Neen, antwoordde hij. Arme Psyche is ziek. En de bloemen zijn ziek met haar. O, laat Eros je weêr genezen...!

Den nacht daarop, in de armen van haar gemaal, hoorde zij de fluit. Dat schalde, brutaal, korte fanfaretjes: kom, kom, dans nu met ons; dans nu met ons: we drinken de druiven, kom... kom...!

Zij kon niet langer weêrstaan.

Rillende wond zij zich los uit de armen van Eros, die sliep. Zij stond op, sloop uit den koepel, ijde door den tuin, de lokstem te gemoet.

De bloemen aan de beek schenen haar te smeeken: o, ga niet

weg; o, ga niet weg. De nachtegaal stiet een kreet uit, en zij dacht, dat het was een uil.

Zij snelde voort naar het dal, waar de irissen bloeiden. Daar, vlak bij de beek, in het licht van de maan, stond de Sater te trappelen op zijn hoeven bij het schalmeien van zijn fluit, en rondom hem, hand in hand, dol, dansten de bacchanten, naakt, een panthervel om, met wingerd omkransd de fladderend woeste haren. Zij dansten als dronken schimmen in den maanlichtblanken nacht; zij zwaaiden met haar tyrsos en wierpen elkaâr met druiven, die te pletter sloegen sap op haar gelaat.

- Kom, kom! riepen zij zegevierend.

Psyche schrikte van hare stemmen, ruw en heesch. Maar zij openden hare rei, twee strekten de hand naar Psyche uit, en zij dansten met haar rond. De woeste dans wond haar op, zij had nooit nog geweten wat dansen was, en zij danste nu met schitterende oogen; zij zwaaide een tyrsos, en parste de druiven aan haren mond... Toen pakte haar eensklaps de Sater beet en zoende haar woest den tros op haar lippen te pletter...

- ...Psyche, Psyche!

Zij schrikte en stond stil. De bacchanten, de Sater vluchtten.

Psyche ijldde terug; zij veegde zich met de hand de bevlekte brandende lippen af.

- ...Psyche!!

Zij snelde Eros te gemoet, maar toen zij hem zag, godgelijk en beeldschoon, blankrein in den maneschijn, met zijn edel gelaat, zijn diepbruine oogen vol liefde, toen walgde zij zoo van zichzelf, dat zij stortte aan zijn voeten in zwijm.

Hij hief haar op en legde haar op het bedde.

Hij waakte bij hare sluimering.

Den geheelen nacht waakte hij bij haar...

En het scheen, dat zij ijldde...

Haar gelaat gloeide van koorts en telkens veegde ze zich de lippen af.

Buiten in den tuin, lieten de bloemen treurig de kopjes hangen. De leeuwerik zweeg stil, en de kleine engeltjes zaten bij elkaâr, de

wiekjes opgetrokken. Vaal en grauw was de lucht.

Dien nacht sliep Psyche in Eros' armen, en de fluit lokte haar aan de kim...

Zij wond zich los en stond op...

Zij wilde hem kussen voor het laatst, maar dorst niet, om hem niet te wekken.

- Vaarwel! fluisterde ze heel zacht. Edele Eros, beminde gemaal, vaarwel! Ik ben je onwaardig. De zoen van den Sater brandt nog mij de lippen: mijn verhemelte is verhit van het druivensap. Vaarwel...! En als het zoo kan...: vergeef me!!

Zij ging...

De nacht was donderzwoel, de bloemen hingen uitgeput, de nachtegaal stiet een kreet, en zij dacht, dat het een uil was. Vleêrmuizen slapperden rond met flapperende vlerken.

Zij ging met zekeren tred. Zij volgde de beek, tot waar die vloeide in het dal.

Ginds... dansten de bacchanten, de Sater in haar midden.

- Hoera, hoera! riepen zij ruw en heesch en zij smeten haar met een druiventros.

Zij aarzelde een oogenblik...

Zij sloeg de oogen op. Door den valen nacht schitterde één star, als een koude, trotsche blik.

- Heilige star! sprak Psyche. Gij, die mij vroeger bewaakt hebt, en mij nu voor altijd verlaat... Zeg hem, dat ik onwaardig ben en hem smeeek mij te vergeven!

De star verborg zich in den nacht.

- Kom! riepen de bacchanten.

Psyche deed een stap vooruit...

- Beek! riep zij nu. Kleine stroom van het land van het Heden, kabbelende klare rust, waarin ik nooit meer mij koelen zal... o zeg hem, dat ik onwaardig ben en hem smeeek mij te vergeven!!

De beek pruttelde over de steenen en mompelde: neen, neen...

- Kom! Kom! riepen de bacchanten.

Nu plukte Psyche een enkele viool, wit als een meisjesgezichtje.

- Zachte viool! sprak ze. Nederige bloem, wees niet trotsch! Je

koningin, die haar rijk verlaat, smeekt te vergeefs de star en de beek. Zij is niet meer koningin: gehoorzaamd wordt ze niet meer. Zachte viool, verhoor het smeeken van Psyche, die, onwaardig, het Heden verlaat...

- Blijf, Psyche! smeekte de bloem in haar hand.

- Lief bloempje! sprak Psyche. Geboren in het mos, verwelkende, als het geplukt is. Wat weet je van goden en sterveling! Wat weet je van ziel en van leven en macht! Psyche kàn niet meer blijven. Maar smeeke de Liefde haar te vergeven...! O, zeg hem mijn laatste boodschap!!

Zij kuste de bloem en legde ze in het mos.

- ...Psyche! Psyche! Kom! riepen de bacchanten.

Zij sprong vooruit, in het midden van den dans.

- Hier ben ik! riep zij woest.

En zij sleepten haar meê in het bosch.

XVI

Toen Eros dien morgen ontwaakte, vond hij Psyche niet aan zijn zijde. Hij stond op, denkende, dat zij was in den tuin en trad naar buiten.

Een vale hemel dreef laag, een mist hing over de heuvelen. De leeuwerik had niet getwetterd, de cupido's fladderden niet.

- Psyche! riep hij. Psyche!

Niets antwoordde. Geen zuchtje ritselde in de bladeren der boomen, geen insect zoemde in het gras, de bloemen hingen verwelkt aan slappe stelen. Een doodsche kilheid waarde om. Een bang voorgevoelen doorhuiverde Eros.

Hij liep langs de perken, langs de beek.

- O, waar is Psyche! smeekte hij. O, zeg mij, water, bloemen, vogels, waar is Psyche!!

Niets antwoordde. De beek vloeyde geel modderig en geluideloos, de bloemen sleepten over het pad; geen vogel piepte in het

loover. Hij wrong de handen en ijldde verder. Toen kwam hij aan de plek, waar Psyche placht te rusten in het mos aan de beek, in de schaduw der heesters.

- Wie zegt mij, waar Psyche is? riep Eros uit in wanhoop en hij wierp zich in het mos en snikte.

- Eros! klonk een zwakke stem.

- Wie spreekt daar?

- Ik, een witte viool, die Psyche plukte... Hoor mij spoedig aan, want ik voel mij sterven en mijn elvestem klinkt al haast onhoorbaar aan je oor. Hoor mij aan... ik lig naast je, neem mij in je hand...

Eros nam de bloem.

- Psyche is door den Sater gelokt in het bosch. De bacchanten hebben haar meêgesleept. Dit was haar laatste woord: dat zij je onwaardig was, en ging, en om vergeving bad... Zij kon niet blijven, zeide zij; zij ging...! Eros, vergeef haar!

De bloem verschrompelde in zijn hand.

Eros stond op en wankelde: ook hij voelde zich sterven.

Hij ging treurig en langs zijn pad waren nu alle de bloemen verschrompeld. De beek was droog. De leeuwerik lag dood voor zijn voeten. De cupido's lagen dood in de verwelkte rozen.

Eros ging in den koepel en viel op het purperen bedde neêr.

Een enkele duif zieltoogde nog aan het marmeren bekken.

De snaren van de lier waren alle gebarsten...

Ook Eros voelde zijn leven vloeien uit zijn lichaam.

Hij hief op zijn oogen, die braken, en zag om in den koepel: het kristal verweerde en spleet met lange scheuren.

- Heilige machten! bad hij. Vergeeft haar als ik haar vergeef en hebt haar lief tot het Einde, als ik haar liefheb voor eeuwig. Laat haar vinden wat zij zoekt, laat haar dwalen eens nemen een einde, laat haar zweven, als zij zweven moet, tot in de réinste sfeer... Deze sfeer was de aarde, het zoete Heden, het kleine rustpunt, waarop zij niet dwalen kon en dus voelde den dwaaldrang in zich... Heilige machten, laat haar vinden wat haar geluk is, éénmaal:

- Ook d'ân, als ik dat niet ben...:

- Laat haar het vinden...

Zijne stem brak, zijne oogen openden zich als voor een vizioen, en hij fluisterde en voltooide zijne bede:

- ...Vinden... in de *Toekomst*...!

Het heilige woord was het laatste.

Hij stierf.

In het Rijk van het Heden, dat eens was geweest als een lachende tuin, was alles nu gestorven...

 Toen... scheen in den mist, die hing over de kling van de heuvelen, iets aan te warrelen, als met eene beweging van heel langzame geledingen. Van vele kanten, óver den heuvelzoom, kwam het vreemde gedwarrel nader... Reusachtige harige pooten van monsterspinnen liepen: zij naderden al dichter: het waren spinnen met dikke, opgezwollene lijven, en pooten, die altijd bewogen...

Het waren de heilige spinnen van Emeralda, vorstin van het Verleden.

Zij liepen begeerig toe op den dooden tuin van het Heden...

Zij omsingelden den tuin en wierpen-uit hare draden naar het kristallen dak van den koepel.

Toen weefden zij over het Heden, dat dood lag, één enkel reusachtig webbe...

En onder haar weven verging het doode Heden tot stof.

XVII

De herfst vierde in herfstzon hoogtijd in het woud.

Oker, brons, purper, goudrood en roze gloeide het loover; het zwavelgeel mos scheen antiek fluweel. Op vlagen van wind schudden de takken dol overmoedig hun rijkdom van helgele bladeren af, of zij strooiden verkwistend met goud en met geld, met ruizelende munten de paden.

Door de dwarrelende bladeren dansten luid lachend dryaden aan.

Uit den bruisenden stroom, tusschen mossige rotsen, doken de blanknaakte nimfen op.

- Waar komt zij? Waar komt zij? riepen de nimfen nieuwsgierig.

- Dáar komt zij! Dáar komt zij! juichten de dolle dryaden en met handenvol wierpen zij bladeren op, die dwarrelden over de nimfen heen en fladderden neêr op het water.

De dryaden dansten voorbij en de nimfen zagen nieuwsgierig uit. Zij stonden, een naakte groep, in heur bad van rotsen; ze hielden elkaâr in de armen omhelsd; groen waren heur haren en parelblank schitterden-uit hare borsten. De helgele bladeren dwarrelden steeds als een schat van ruizelende munten. Daverende voetstappen naderden aan, en ritselden tusschen de bladeren. Een feestvreugde ruischte dichter en dichter; het goudbladeren-weefsel trilde als een voorhang van ijl-gouden kant...

- Daar komt zij, daar komt zij! jubelden nu de nimfen.

De takken kraakten, de bladeren dwarrelden om, de heel ijle weefselen scheurden op voor het luide feest, dat daar aanliep.

Het feest kwam nader, fluitgeschal, cymbelslag. Dronken bacchanten dansten voorop, zwaaiend den tyrsos, hand in hand met faunen en saters: zij omringden een zegekar, getrokken door vlakkige lynxen.

Hoog op de kar zat een jongeling, baardeloos, met wijnlof omkranst, met dollen lach van levenslust, met blauwe oogen van levensgenot. Naakt waren zijn godgelijke leden, mollig gebeeld in knaapweek vleesch, en zijn beenen liepen-uit lang en slank, zijn armen rondden zich vrouwelijk rond. Hij was de vorst van het woud, van goddelijken oorsprong: prins Bacchus was zijn naam.

En naast hem op de zegekar troonde kleine Psyche. Ook naakt zat zij in haar sluiertje, en hare wiekjes waren zoo treffend mooi, karmozijn en zachtgeel, en met vier pauwenveêroogen. Rondom de kar dartelden dol, op elkaâr gedrukt als een druiventros, tal van wijngoodjes, buiteland over elkander heen, druivedronken kindertjes.

In triomf door het gouden woudweven heen stortte de stoet voorbij; de bacchanten en saters zongen en dansten; twee saters menden de lynxen, die nijdig als katten hen tegen bliezen; de wijngoodjes vlochten de ranken en torsten heel zware druiventrossen.

Hoog, als een kapel, die godin was, zat Psyche, en lachte met glanzende oogen, met gloeienden blos: zij wuifde de nimfen tegen.

- Leve, leve Psyche, Psyche met de prachtige wieken! juichten de nimfen.

De wind woei, de bladeren dwarrelden, de stoet zweepte voorbij, als gevaagd door het blazende waaien. Eén wijngoodje was gevallen en lag in de gele bladeren te spartelen met mollige beentjes, bloedpurper in spattende druiven; hij schreide omdat men hem achterliet; nu werkte hij zich op en waggelde den stoet achterna...

De nimfen lachten met klaterenden lach het druivekindje uit; ze doken onder, en achter de rotsen.

De wind woei, de gele bladeren dwarrelden.

En het woud werd stil en eenzaam.

XVIII

- Psyche, blijf! smeekte Bacchus.

- Neen, neen, laat me!

- Met jou gaat alle vreugd van het feest: Psyche, blijf!

- Ik wil niet altijd zingen, dansen, drinken; neen, neen, laat me!

Zij stiet hem van zich, zij stiet de saters van zich, zij verbrak den rondedans der bacchanten, die, dronken, schreeuwden met dronken oogen en wijd-open gillende monden.

- Psyche, Psyche! riepen zij allen.

Zij lachte luid, en behaagziek als een bedorven kind.

- Ik kom morgen terug, als je nuchter bent! spotte zij met haar lach. Heesch zijn je stemmen, valsch klinkt je zang, zuur zijn je

laatste druiven! Ik wil van je feest het zoete alleen, en den alsem laat ik je over. Spreidt uit de vellen van panthers, gaat slapen je roes uit; als je feest wel moet tot den winter duren, heb je behoefte aan rust: rust voor je schorre kelen, rust voor je dronken beenen, rust voor je hoofden, beneveld van wijn... Ik kom morgen terug, als je nuchter bent!

Klaterend spotte haar lach, en zij stortte zich voort in het bosch. Het was de nacht in den maneschijn; in den bleeken glans liet zij achter zich het woeste festijn; de jaloersche bacchanten dansten om Bacchus, en omhelsden hem in ééne omhelzing.

Psyche ijldde voort. Hare slapen klopten, haar hart klopte en hijgend ging haar boezem. Toen zij ver genoeg was, hield zij stil, drukte met beide handen haar borst en haalde diep adem. Langzamer liep zij voort naar den stroom. Frisch was de herfstnacht, maar gloeiend waren haar naakte leden.

Het woud was stil; alleen in de hoogste takken weeklaagde de wind. De maan zeilde als een zilveren schip uit lichtende luchtzee te voorschijn, en de bruisende bergstroom schuimde als sneeuw aan de rotsen. Vol verlangen naar koelte en water, trad Psyche tot het lisch aan den oever; haar handen scheidden de irissen en zij baande zich een weg door de varens en doopte haar voet in het nat.

Daar doken de nimfen op.

- Psyche, Psyche! jubelden zij. Psyche met de prachtige wieken!

Psyche glimlachte. Zij wierp zich in het water, en het sneeuw-blanke schuim spatte op.

- Laat mij een oogenblik met je zijn, smeekte Psyche. Laat mij me koelen in je stroom.

De nimfen drongen zich om haar en droegen haar als op de armen. Zij vlijde zich lang uit.

- Koel mijn voorhoofd, koel mijn wangen, koel mijn hart! smeekte zij. Lieve nimfen, o koelt mijn ziel! Alles brandt aan mij en in mij, vuur verschroeit mijn lippen, vuur verschroeit mijn brein... O, lieve nimfen, koelt mij!

De nimfen sprenkelden water, Psyche sloeg haar arm om den hals van ééne heen.

- Je waterdruppelen sissen op mijn voorhoofd, als op een gloeiend metaal. Je vlokken schuim verdampen op den brand van mijn borst. En in mijn ziel, o lieve nimfen, kan je niet sprenkelen je koelte!

De nimfen vulden haar stroomurnen en goten ze uit over Psyche.

- Giet ze allen! Giet ze allen! smeekte Psyche. Maar al druipen mijn haren, mijn wieken en mijn leden, schroeien blijven mijn lippen, branden mijn arm voorhoofd, en van binnen, o nimfen...! van binnen blaakt mijn ziel als in één hellebrand...

De nimfen namen haar zacht in de armen. Ze doken met haar onder, ze doken weêr op, ze doken onder en op.

- O, baadt mij, baadt mij! smeekte Psyche. Weldadige nimfen, baadt mij! Eenige koelte blijft hangen aan mijn lichaam...; maar mijn ziel, ach mijn ziel, kan je nooit koelen!

Zij weende en de nimfen vingden op haar tranen in schelpen van parelmoêr.

- Verzamel je mijn tranen? O neen, dat zijn ze niet waard! Eénmaal heb ik een beek geweest, eenmaal zijn ze gedronken, gedronken door de Liefde, eenmaal zijn ze parelen geweest, en heeft de Liefde mij met ze gekroond! Nu, nu zijn ze als druppelen wijn, druppelen vuur, en stollen ze ook tot robijn of topaas, ze mogen me nooit meer kronen. Mijn tranen ween ik voortaan steeds... voor Emeralda!

In de schulpen zagen de nimfen gloeiende eêlgesteenten, en zij begrepen niet... Maar al hare urnen goten zij uit op weenende Psyche's oogen.

- Mijn oogen worden koel, o lieve nimfen, veel tranen ween ik nooit meer; nooit meer ween ik een beek... Maar koelt mijn ziel, bluscht van heel binnen de schroeiende vlammen!

- Wij kunnen niet, Psyche...

- Neen, neen, je kunt niet, o nimfen! Laat stil me dan liggen, stil in je armen, laat stil me dan deinen op je schuimsneeuw van water, laat stil me dan slapen... Maar mijn ziel in mijn slaap brandt altijd door, door mijn droomen zie ik haar vlammen òp, hoog als uit een hellekrocht... O!

Zij slaakte een kreet, als van pijn... De nimfen wiegelden haar in haar saamgevlochten armen, als in een leliënwieg, en murmelden zacht een liedje...

- Nimfen, nimfen...! Dat is de brand, dien niets blusschen kan, nooit... Dat is de wroeging...

De nimfen begrepen haar niet; ze wiegden en zongen heel zacht.

XIX

Dien morgen dwaalde zij rond in de rozige grauwte van herfstdageraad, - mist tusschen de afbladerende boomen. - Langs het pad, waar zij ging, vond zij liggen in slaap van beschonkenheid, op een beesteveld, een sater en een bacchante, vast in elkanders armen; een beker lag op den grond, een tyrsos-staf gebroken, uitgeperste druiven. Zij haastte zich voort en zocht de allereen-zaamste plekken. Nu werd ijler het loover, de boomen stonden wijder uit-een, het bosch eindigde in vlakke, en - paars mistig - vergezicht van heele lage heuvelen. Psyche liep over de vlakke heen, en klom de heuvelen op.

Herfstwind woei aan en bruiste tusschen struik en struweel, en zong het naderen van den winter. Maar Psyche wist niet van koude, want haar naakte leden gloeiden, hare ziel stond hoog in brand. Op den hoogsten heuveltop zag zij uit, haar handje boven de oogen, spiedende in den paarsen mist... Onbewust in zichzelf hoopte zij iets vaags en iets onmogelijks: dat zij Eros zoû zien, dat hij tot haar zoû komen, dat zij hem viel te voet, dat hij teeder vergaf en haar met zich zoû voeren. Onmogelijk: wat was onmogelijk? Kon alles niet mogelijk zijn? Was hij niet gevolgd het spoor van haar tranen; had hij haar niet gevonden in de armen der sfinx? O, zij hoopte, zij hoopte, zij hoopte duidelijker. Hare wroeging-verschroeide ziel smachtte naar den balsem van zijn liefde in den koepel van kristal, naar de klanken van zijn lier, naar de teedere woorden in den tuin van het Heden.

Zij hoopte, zij zag uit...

In bleeken morgenzonneglans klaarden de paarse misten op, trokken zij op als violette gordijnen...

Zij zag uit: daar was het Heden...

Daar zoû Eros zijn, treurende om zijn stoute Psyche!

Daar zoû hij haar straks vergeven...

O, hoe zij hoopte, hoe zij smachtte!... Zij smachtte, zij strekte de armen uit, en zij durfde roepen met klagelijke stem:

- Eros!

De wind bruiste door struik en struweel en zong van den naderenden winter. De paarse gordijnen van mist trokken op. De treurige herfstmorgen verscheen. Daar lag het Heden zichtbaar nu...

En Psyche spiedde uit, de hand boven de oogen...

Daar zag zij haar vroeger geluk, verwoest. In een dooden, verdorden tuin, een ruïne: verbrokkeld kristallen zuilen. En tusschen de zuilen spinneweb; over den tuin heen spinneweb, web over webbe, weefsel van spinnen met lijven dik en traag bewegende pooten...

Toen zag zij, dat Emeralda heerschte!

Toen voelde zij, dat Eros was dood!

Zij had hem vermoord!

O, hoe gloeiden haar leden, hoe blaakte haar ziel! O, de brand-pijn van binnen, heel-binnen, die geen druivensap leschte, die geen dolle dans doofde, die de nimfen niet koelden, al goten zij alle haar urnen uit. O, die hel in haar ziel, om het onherstelbaar verwoeste, om den onherroepelijk vermoorde! O, dat leed, niet om haar, maar om hem; niet om zich, om een ander: dat berouw, die verschroeiende wroeging...!

Zij stortte in-een en snikte.

De bleeke zonneglans taande, dik-grauwe wolken dreven aan, een hagelbui kletterde neêr en smeed handenvol ijzige kralen...

Zij voelde een druk op haar schouder.

Zij zag op.

Het was de Sater, die haar met zijn fluit had gelokt, hier, op deze zelfde plaats.

- Psyche! sprak hij. Wat doe je hier, zoo ver van ons allen! De winter komt, Psyche; hoor bruisen de winden, voel kletteren den hagel: de laatste bladeren dwarrelen af... Wij trekken naar het Zuiden en prins Bacchus laat je zoeken... Wat doe je hier, wat hurk je en wat ween je! Wij vieren feest en ontvluchten den winter: kom!

- Ik voel geen kou: ik gloei... Laat mij hier blijven, en weenen, en sterven...

- Waarom zoû je dood gaan, o Psyche, Psyche, zoo mooi en zoo vroolijk, Psyche, de mooiste, de vroolijkste, die het dolste kan dansen, die alle bacchanten dood danst! Kom...!

Zij schaterde door hare tranen heen: een lach als een krijschende snerp.

- Maar Psyche, weet je wat het is? zei de Sater, vertrouwelijk fluisterend. Weet je wat je niet gelukkig maakt en waarom je niet bent als wij allen? Ik heb je het al eens meer gezegd: Psyche, het komt van je vleugels. Je vleugels hinderen je om om-te-slaan een beestvel, en je haren met ranken te omkransen. De nimfen vinden je vleugels mooi, maar wat doe je met iets, dat mooi is en heelemaal geen nut heeft? Als je met die vleugels nu nog eens kondt vliegen!

- ...Als ik met die vleugels nu nog eens kon vliegen! riep hem Psyche zuchtende na. Neen, nóoit hebben ze vliegen gekund, mijn arme zwakke vleugels!

- De nimfen vinden je vleugels mooi, maar de nimfen zijn sentimenteel. De bacchanten vinden ze leelijk en lachen je stilletjes uit. Prins Bacchus houdt ook niet van vleugels: hij kan je niet goed omhelzen, met die dingen aan je rug. Psyche, lieve Psyche, zeg, wil ik je eens wat zeggen...? Je moest mij met een druivenschaar die vleugels laten knippen. Want als je je vleugels kwijt bent, dan sla je om een panthervel, je kranst je haren met wingerdlof, en je bent heelemaal een van ons...

De wind woei, de hagel kletterde neêr, de winter naderde aan.

- ...Eros is dood! murmelde Psyche. De lente is voorbij, het Heden is verwelkt, Emeraldal heerscht... 'Wat doe je met iets, dat

mooi is, en heelemaal geen nut heeft...!' Als geen koeling mogelijk is, als het toch van heel-binnen blijft branden... is het beter misschien, afstand te doen van prinsesse-voorrecht, niet naakt meer te gaan, geen vleugels te hebben...

- Zeg, Psyche, mag ik ze knippen?

- Ja, knip ze! Knip ze in eens, mijn vleugels alleen maar mooi! riep zij woest. Knip ze àf!!

Zijn oogen gloeiden git en goud, zijn adem ging snel van blijdschap, hij trok te voorschijn zijn scherpe schaar...

En terwijl zij knielde, knipte hij haar beide wieken af.

Ze vielen op den grond en schrompelden in een.

- O, dat schrijnt, dat schrijnt... o, dat schrijnt! riep Psyche.

- Het is een kleine wond, die over zal gaan! troostte de Sater, grijnzend van genot.

Hij sloeg haar nu om een panthervel, hij kroonde haar met een druivenkrans, en zij was als een blonde bacchante, altijd heel jong en teêr, met haar witte vel, met haar teedere oogen van ziele-onschuld, waar diep-in de weemoed smachtte.

- Psyche! riep hij verrukt. Psyche! Wat ben je mooi! Wat ben je mooi!!

Zij schaterde haar schellen lach, haar snerp van ironie. Hij voerde haar meê de heuvelen af. Zij zag om: daarginds lag het Heden, verwoest tot stof en spinneweb. Zij zag om: in den wind, die woei, dwarrelden hare wiekjes weg, verschrompeld in een, dwarrelden ze weg als bladeren dor.

Zij schaterde, en sloeg haar arm om zijn hals en zij ijlden terug naar het bosch.

De wind woei: de eerste sneeuwvlokken vielen.

XX

Langzaam volgden de seizoenen, winter, lente, zomer, herfst...

Winter, lente, zomer, herfst, zonken beurtelings als stof, in de krochten van Emeraldalda.

Winter, lente, zomer, herfst, waren het Heden een oogenblik, en zonken in het Verleden.

En weêr was het de lente...

In de grazige vlakten dreven de herders de kudden uit, en zij zongen, omdat de lucht blauw was, omdat de wereld trilde van hoop, in den nieuwen en zachten zonneshijn.

Wat wisten de herders van Emeraldalda? Zij hadden haar nooit gezien. Zij zongen, zij zongen; zij vulden de lucht met hun zang. Als een schalmei, bleef, in de lucht, hun zang trillen en hangen. Echo in het bosch en de bergen, over de weiden en in de lucht, zong mede met hun zang. Zij zongen, omdat de lucht blauw was...

Emeraldalda kenden zij niet...

Blauw, blauw,... blauw was de lucht! Hoop trilde in den zonneshijn, en liefde in hun hart...

In de grazige vlakten dreven de herders de kudden uit, en zij zongen, omdat de lucht blauw was...

Aan de uiterste grens van het woud, waar oneindige vlakten zich strekten, woonde in een grot tusschen rotsen een heilige kluizenaar, die honderden jaren oud was.

Hoe vele seizoenen had hij zien zinken in de putten van het Verleden...!

Hoevele malen had hij gehoord het lentelied van de herders!

Verzonken in bespiegeling, hoorde hij ze zingen. Ze zongen omdat de lucht blauw was, de leeuwrik omhoog steeg, omdat de wereld trilde van hoop... Ze zongen, omdat wollige schaapjes weêr dartelden in de weiden. Ze zongen, omdat ze waren jong, en ze de herderinnen beminden. Ze zongen van blauwe lucht, van hoop, van schaapjes en van liefde...

De kluizenaar bespiegelde...

Het was iedere lente het zelfde lied en nooit had hij met hen gezongen.

Het heden had hij nooit gekend, het lenteheden der herders.

De kluizenaar bespiegelde; hij droomde, dat Satan hem lokte,

maar zijn vrome ziel hem weêrstond. Hij droomde, dat hij stierf in gebed, en zijn ziel verklaard omhoog steeg.

In de verte der grazige vlakten verklonk het blaten der lammeren, verklonken de stemmen der herders.

De kluizenaar hoorde een tred.

Hij zag op.

Hij zag een kleine gestalte, als van een meisje naakt, gesluierd in blonde haren. En hij dacht, dat het Satan wel degelijk was en hij prevelde een bezwering: hij fronste de brauwen, hij kruiste de armen.

De kleine gestalte naderde en knielde in haar sluier van haar.

- Heilige vader! sprak zij met bevende, zachte stem. Jaag mij niet weg. Ik ben arm en ongelukkig. Ik ben een zondaresse en ik kom tot u om hulp. Ik ben niet schaamteloos, heilige vader, en voor uw blikken schaam ik mij, dat ik naakt ben. Aan de herderinnen heb ik een kleed gevraagd, maar zij lachten mij uit, en joegen mij weg, en wierpen mij met steenen. Vader, o vader, onbarmhartig zijn de menschen: zij jagen mij allen weg... Ik kom uit het woud, en de wilde beesten zijn niet zoo wreed als de menschen. In het bosch hebben de beesten mij gespaard. Een leeuw heeft de wonden aan mijn voeten gelikt, en een tijgerin heeft mij laten rusten in het nest van hare welpen. Heilige vader, de wilde beesten hebben erbarming gehad.

- Waarom blijf je dan niet in het bosch, duivelin, duivelin!...

- Omdat ik een taak vervullen moet onder de menschen.

- Wie legt je die taak op, heks, duivelin!

- In mijn droom hebben zachte stemmen gesproken, de stem van mijn vader en hem, dien ik lief had, en zij hebben gezegd: ga onder de menschen, doe boete... Maar naakt kan ik niet onder de menschen gaan, want zij gooien mij met steenen. En daarom, o vader, kom ik tot u, en smEEK u: geef mij een kleed! Ik heb alleen mijn haren, die mij sluieren, en onder mijn haren ben ik naakt. O vader, geef mij een kleed! O vader, geef mij uw oudsten mantel, opdat het mijn boetekleed zij!

De kluizenaar zag op haar neêr, waar zij knielde in haar blonde

haren, en hij zag, dat zij weende. Hare tranen waren bloedroode robijnen.

- Wie robijnen weent, heeft groote zonde gepleegd: wie robijnen weent, heeft een ziel, scharlaken van zonde!

De boeteling snikte en boog tot den grond toe het hoofd.

- Hier! sprak de kluizenaar gestreng en medelijdend. Hier is een mantel. Hier is een koord voor de lendenen. En hier is een mat om te slapen. En hier is brood, hier is de waterkruik. Laaf je, lesch je, dek je, en rust uit.

- Heb dank, heilige vader. Maar ik ben niet moê, ik heb geen honger en dorst. Ik ben alleen naakt, en ik dank u voor uw kleed en uw koord.

Zij sloeg zich den mantel als boetekleed om, en terwijl zij zich schaamrood dekte, zag de kluizenaar op hare schouderbladen twee bloedige strepen: litteekens.

- Ben je gewond?

- Lang geleden...

- Je oog en gloeien, heb je koorts?

- Ik ken niet de koorts van de menschen, maar mijn ziel brandt altijd hoog op, als een krocht van de hel.

- Wie ben je?

- Een zwaar met zonde beladene.

- Hoe heet je?

- Ik heb geen naam meer, heilige vader... O, vraag niet verder... En laat mij gaan.

- Waar ga je heen?

- Ver, langs dien weg van distels, naar het koninklijk slot. Naar de vorstin,

Emeralda.

- Zij is trotsch.

- Zij is de Prinses van het Juweel, en ik, ik ween juweelen. Ik ween ze voor haar.

Eens is er geweest een tijd... dat ik parelen weende... O, vader, laat mij gaan!

- Ga dan... En doe boete.

- Heb dank, vader... O, geef mij uw zegen!

De kluizenaar zegende haar. Zij ging, als een pelgrim nu in haar

boetekleed. Het pad was steil en vol distel begroeid.
Van ver klonk het lied van de herders.

XXI

Het pad was steil, vol cactus en distel begroeid. Het was een nauw pad, gehouwen in de rots, opkronkelende het gebergte van bazalt, waar, boven, hoog, troonde het slot. Driehonderd torens stak het slot in de lucht, de wolken dreven er langs. Een zware zwartkille schaduw sloeg het slot op den bergwand neêr. In het pad waren telkens trappen van steen uitgehouwen. Zware cactusmassa's tierden terzij van den afgrond, en over de bladeren, stekelig en rond, zag Psyche de grazige valleien van het rijk van Verleden, de dorpen en steden, de rivier: breed zilveren lint, en daar achter opalen verschieten, meren in de lucht, en trillende strepen van droom en van ether. Zij steeg steeds hooger de trappen op, het pad op, in de sombere kille schaduw, terwijl de zon over de weiden glansde. Zij steeg, terwijl zij daarginds de herders zag met hun schapen, en hun lied, heel zwak, tot haar klonk.

Zij brak zich uit het kreupelhout een stevigen stok tot staf. Zij had een slip van haar mantel geslagen over haar hoofd als kap. En met haar staf en haar kap, was zij als een vrome pelgrim. De eenzame landman, die het rotsige pad afdaalde, gooide haar niet met steenen, maar prevelde eerbiedig een groet.

Zij steeg steeds.

Hoog in de lucht lag het slot, somber en ongenaakbaar, een stad van torens, een Babel van tinnen; de wolken dreven er langs. Als schuldeloos kind, als prinsesje naakt met wiekjes, had Psyche daar geleefd, als een kapelletje op een rots, had zij gedwaald langs die ontzaglijke tinnen, had zij verlangd en gehoopt en gedroomd. O, hare verlangens van onschuld, haar hoop te zweven tot de eilanden van opaal, hare droomen rein als de duiven, die fladderden rondom haar heen...! Zij had gedwaald, door wolken, woestijn en door woud, van het Noorden tot het Zuiden; zij had den Chimera

bemind en de Sfinx gevraagd; zij was geweest koningin van het Heden en geliefde van Bacchus, en nu... nu kwam zij terug, vleugelloos, met een ziel, die eeuwig haar brandde als een scharlaken hellebrand; nu kwam zij terug het steile pad op... Haar boetekleed had zij geleend, de distels verscheurden haar voetje, en bleek van pijn en lijden, van wonde voetjes en altijd schrijnende schouders, en altijd blakende ziel, was haar kleine gezichtje, dat uitkeek onder den kap wijd.

Zij steeg altijd en steunde zich met haar stok...

O, de stem van haar vader, van Eros, in den droom, na verdoovenden druivedans! Toen was de boete begonnen. Toen was zij gevluht door het woud, door de wilde dieren heen. En de leeuw had haar voetje gelikt, de tijgerin had haar slaap gegund in het warme nest van de welpen...

Nu steeg zij, steeg zij altijd...

Kwam zij nooit hooger?

Bleef altijd het slot, Babel van tinnen, stad van torens, ongenaakbaar hoog in de wolken?

Haar tred liet bloed op den rotssteen achter.

Maar zij rustte niet.

Rust gaf haar zoo weinig.

Liever liep zij voort, steeg zij door.

Als zij liep, als zij steeg, zoû zij sneller het slot bereiken.

Pas voor pas won zij haar weg.

O, zij was niet bang meer voor Emeralda! Wat kon Emeralda haar doen, dat zij vreezen zoû! Welk grooter leed kon haar zuster haar doen, dan zij reeds als smart van wroeging ronddroeg met zich!

En zij steeg, de distels verscheurden haar voetjes en de eenzame landman, die afdaalde het rotsige pad, prevelde eerbiedigen groet, als hij zag het bloed van haar voetstap.

XXII

De nacht was donker zwart, toen zij stond voor de ontzaglijke poort en toegang vroeg.

En de wachters lieten haar binnen, omdat zij een heilig kleed droeg.

De hellebaardiers voerden haar verder naar de hal, waar zij sliepen of waakten, en drongen haar uit te rusten.

Zij zette zich op een ruwe bank, zij at hun grauw soldatenbrood, zij dronk een teug van hun wijn.

Toen bood zij hun een robijn voor hun gastvrijheid en avondmaal.

En terwijl zij zich verwonderden, dat een pelgrim zoo mooi een juweel bezat, zeide zij met haar vreemde stem, zwak, moê, en toch bevelend:

- Ik heb er nog meer, topazen en robijnen en zwartpurperen karbonkel. Laat zeggen aan de Vorstin, dat ik gekomen ben, om haar hulde te doen en haar mijn juweelen te geven.

Men zond boodschap naar Emeralda en de vorstin vroeg den pelgrim te komen. Zij zond schildknapen om hem te leiden naar den troon waar zij zat.

En Psyche begreep, dat Emeralda bevreesd was voor verraad, bang voor het naderen van ziel, en haar daarom zoo dicht omstuwen liet door gewapende jongelingen.

Zij ging tusschen de knapen, door hallen en zalen, trappen op, gangen over; toen ontsloten zich ijzeren poorten, toen werd een voorhang terzij geschoven.

En Psyche trad in de gouden torenzaal.

Daar zat Emeralda in licht van duizend kaarsen, op een troon, onder een hemel, met een dicht gevolg omstuwd.

- Heilige pelgrim! sprak Emeralda. Wees welkom. Je komt me juweelen brengen?

Een koude huivering gleed als een slang over Psyche's leden, toen zij Emeralda's stem vernam. Zij had niet gedacht meer vreeze voor haar trotsche zuster te koesteren, maar nu zij haar zag en

haar hoorde, viel zij bijna in zwijm van ontzetting.

Want de aanblik was allerverschrikkelijkst.

Ouder was Emeraldalda geworden, maar schoon was zij nog steeds. Maar zij was van een schoonheid afgrijselijk. In de met duizende kaarsen verlichte zaal, zaal van goud en email, zat op haar troon van agaath, in een nis van jaspis, Emeraldalda gelijk een idool. Zij had niets menselijks meer: zij was als één groot juweel. Zij was versteend tot juweel. Hare oogen van scherp smaragd zagen uit haar gelaat, dat was ivoorwit als chalcedoon; uit haar kroon van beryl en sardonyx vielen langs haar gelaat zes rossige vlechten neêr, stug als gouddraad, en stijf met smaragden doorweven. Haar mond was een gespleten robijn, hare tanden grijnsden brilliant. Hare stem klonk knarsend en krijschend, als het geluid van een mechaniek. Hare handen, met onbuigzame vingers van ringen stijf, waren opaalwit met blauwige aderen, zooals vloeien door den opaal. En haar paars amethysten keurs hield haar boezem, - opaal, chalcedoon - in een edelgesteenten harnas omprangd; haar gewaad was niet meer brokaat maar juweel; alle arabesk was juweel, haar mantel juweel, zoo stijf, dat de stof niet meer plooiden maar recht van haar schouders viel, als een juweelen klok.

En zij was schoon, maar schoon als een monster, kostbaar schoon als een door goudsmid, juwelier en artist vervaardigd kunstvoorwerp, barbaarsch schoon in de incrustatie's van hare kroon, de facetten van hare oogen, het lapis-lazuli van haar stijf-geplooiden ondergewaad, al de gemmen en cameeën, die haar mantel en kleed omzoomden.

In het licht van duizenden kaarsen flonkerde zij, barbaarsch afgodsbeeld, ontvonkte zij stralen en regenboog, glansde-uit van haar een schitterende schijn, wemelend en veelkleurig, verblindend en beangstigend, erbarmingloos en zielloos. Zij zat trotsch en onbewegelijk, zij trilde van glans, zij zwoegde van zwaarte en pracht, en hebzuchtig, begeerlijk herhaalde haar krijschende stem:

- Heilige pelgrim, welkom! Je komt me juweelen brengen?

Psyche vatte haar moed te zamen.

- Ja, sprak zij met vaste stem. Machtige Majesteit van het Verleden, ik kom U hulde doen en juweelen brengen. Maar ik verzoek, dat men ons alleen late.

Emeralda aarzelde, maar toen Psyche bleef zwijgen, scheen Emeralda begeeriger dan zij bang was en zij gaf een teeken. Zij hief stijf hare hand op. En bij die enkele beweging kraakte zij en knarste zij van schurende eêlgesteente, en schoot zij stralen als een zon, die als een nimbus om haar waaierde.

Haar gevolg verdween door zijdeuren. De schildknappen trokken terug. Psyche stond alleen voor haar zuster. En nu bond Psyche het koord om hare lendenen los, en trok haar mantel af; hare lange blonde haren vielen om haar heen, en zij was naakt. Naakt stond zij voor Emeralda, en zij zeide:

- Emeralda, herken mij! Ik ben Psyche, uw zuster!

Een kreet ontsnapte aan de vorstin. Zij rees op: zij knarste; haar pracht en praal schuurden over elkander heen, en zij schitterde zoo, dat zij Psyche verblindde.

- Ellendige Psyche! riep zij uit. Ja, ik herken je! Gehaat heb ik je altijd, gehaat als ik haat al wat zacht is, als ik duiven haat, kinderen, bloemen! Bedrogen heb je me dus, indringster! Juweelen breng je me niet!

Psyche knielde neêr en toonde haar handje open.

- Emeralda, ik bewijs je de hulde, die ik eens verzuimde te doen. Ik bied je topaas en robijn en zwart-purperen karbonkel. Ik kniel in deemoed voor je neêr, ik bied je mijne tranen, die stolden tot steen, en ik vraag je ootmoedig: straf mij en leg mij boete op. Zie, verloren heb ik mijn vleugels. Naakt mag ik niet meer gaan. Zonde heb ik bedreven. Emeralda, leg mij boete op! Leg mij op de zwaarste, die je verzinnen kunt. Als ik ze doen kan, zal ik ze doen. Leg zware taak op mijn vleugellooze schouders.

Emeralda zag neêr op de knielende Psyche. De vorstin naderde hare zuster, nam de juweelen, bezag ze aandachtig, hield ze tegen den kaarsengloed, en liet ze toen vallen in een opene schatkist. Nadenkende bleef zij op Psyche turen. En voor Psyche werd zij als een reusachtige spin van juweel, die loeren zoû uit het midden

van haar web van schitterstralen, de stralen van haar eigen zonneglans. Maar wat zij ook ware, vorstin, zon, spin of juweelkunst, vrouw was zij niet, mensch was zij niet, en door het opaal van haar boezem heen, schemerde haar hart van robijn.

Psyche zweeg stil, in boete geknield, afwachtende haar lot, en Emeralda loerde. Door haar hersenen wentelde-om een logica van gedachte, als raderen mechanisch. Zij dacht als mechaniek. Zij was onverbiddelijk, omdat zij niet voelde; zij dacht onmenschelijk, omdat zij geen ziel had. Zielloos was zij en edelsteenhard, maar zij was machtig, de machtigste wereldheerscheres: zij regeerde met een beweging, zij veroordeelde met een blik, zij kon doden met een glimlach; sprak zij een woord, dan was het verschrikkelijk; vertoonde zij zich, dan werd het een ramp; en reed zij haar rijk door in zegekar, dan werd alles verzengd in haar glans, en verpletterd onder háar triomf.

Eindelijk sprak zij, onbewegelijk, spin in haar web van schitterstralen, en haar stem klonk orakelgelyk in een knarsende bezwering.

- Psyche, gevluht van het vaderlijk slot, vervallen van alle prinses-waardigheid, onttroonde vorstin van het Heden, tuchtlooze bacchante, bezoedeld en wiekloos, weenend de tranen van zonde scharlaken: hoor!

- Psyche, die dwaalde lichtzinnig naar purperen strepen van lucht, die begeerde het niets van azuur en van licht, die beminde een ros, die verliet haar gemaal, die dwaalde en zocht en vroeg, in woestijn en in woud: dwaal, zoek, en vraag!

- Dwaal, zoek en vraag, tot ge vindt!

- Dwaal langs de vlammeende krochten, zoek in de vuurspuwende muilen der monsters, vraag aan de gemartelde geesten, die deinen op de inktzee.

- Daal in de Onderwereld!

- Zoek het Juweel van Mysterie, Steen der Wijzen, Schenker van hoogste Almacht; zoek het mystiek Kleinood, waarvan stralen gaan tot de eeuwigheid toe, en doordringen tot in de Godheid.

- Daal neêr, dwaal, vraag, zoek en vind!

Haar stem werd verschrikkelijk, zij trad knarsende nader: zij zeide erbarmingloos, met een blik naar de schatkist:

- Of... ween het zelve... in welke marteling ook!

Zij zweeg. En toen voltooide zij met zachtere stem van afgrijselijk gehuichel:

- En dan: als ge mij brengt het heilig juweel, waarvan de naam niet mag uitgesproken...

Zij trad nog dichterbij.

- ...Wees dan gezegend, Psyche, en deel met mij, Emeralda, uw zuster, de goddelijke almacht!

Huichelend klonk haar orakelstem; zij voelde in Psyche een macht onbekend, zij vreesde voor ziel, en zij wilde voor zich winnen die macht, om zeker te zijn van de twee-almacht der wereld, beide, ziel en materie. En in de boete, die zij oplegde, afgrijselijk, huichelde zij teedere liefde; zij naderde, knarsend en krakend, en zonstraal-uitschitterend in haar webbe van stralen de knielende zuster, en streelde met haar opalen onbuigzame vingers het gebogene lokkige hoofdje.

Ijskoude doorhuiverde Psyche of haar brandende ziel bevroor.

- Ik gehoorzaam, murmelde zij.

En zij rees op, dronken van glans, stijf van ijskoude. Zij wankelde en sloot de oogen. Toen zij ze opsloeg, was zij in sombere voorhal, gehuld in haar pij; en de schildknapen naderden haar met flambouwen.

- Voer mij naar Astra! beval zij.

Haar stem klonk met iets, waaraan zij gehoorzaamden, klank van prinses, onbewust, zachte stem van bevel, die vreemd sprak tot de knapen, alsof zij ze hadden gehoord in hun kindertijd, toen zij page-tjes waren geweest.

Zij geleidden Psyche hallen door, gangen over, trappen op, naar een anderen toren. Zij openden lage poorten, geleidden door stille gewelven den vreemden robijnrijken pelgrim.

- Wie komt daar? vroeg een stem, moê, zwak en ziek.

Nu lieten de knapen Psyche alleen. En zij bevond zich bij Astra, en zij zag hare zuster in de nachtschemering op het terras, gezeten

voor haar telescoop, rondom zich globen en uitkrinkelende rollen van zwaar perkament. En Psyche zag Astra heel oud, met haren grauw en dun, die vielen langs wasbleek gelaat, waarin twee doffe oogen staarden; heur witte kleed viel slap om ingezonken schouders, slappe borst en magere leden heen. Een bittere weemoed was in haar doffe oogen, een moede werkeloosheid in haar magere hand, die krachteloos neêrviel, en ziek, zwak klonk haar stem:

- Wie komt daar?

- Ik, Psyche, je kleine zuster, o Astra, komt terug als boeteling...

- Als boeteling...?

- Ja: ik vluchtte, zonde bedreef ik, nu wil ik boete doen...

Astra peinsde.

- Het is waar, murmelde zij. Ik herinner mij, kleine Psyche. Kom wat nader. Vat mijn hand. Ik kan je niet zien.

- De nacht is ook donker, Astra, weinig starren zijn aan de lucht, en de flambouwen zijn nog niet ontstoken...

- Niet? Is het donker om mij heen? Dat geeft niet, Psyche. Ik kan toch niet zien. Ik ben blind...

Psyche slaakte een kreet.

- Astra! Arme zuster, ben je blind! O jij, die zóo goed kon zien, ben je blind!!

- Ja. Blind heb ik mij getuurd. Ik heb mijn telescoop gewend, van links naar rechts, naar alle punten des heelals; ik dacht te worden middenpunt, kern van wetenschap, gloeihaard van glanzende kennis. Nu ben ik blind. Nu zie ik niets meer, nu weet ik niets meer. In mijn brein zijn de reuzegetallen verward sinds mijn levende Star is getaand op mijn hoofd. Zie je haar zwakken glans nog tusschen mijn grijze haren? Zoo, nu vat ik je hand. Wat is dat, kind? Wat ronde dingen vallen over mijn vingers?

- Mijn tranen, Astra, arme Astra!

- Hoe hard zijn ze, en koud! Wat harde, koude tranen, Psyche... Zet je hier neêr aan mijn voeten. Is de nacht donker? Zijn de flambouwen niet ontstoken? Nu... laat het donker zijn. Ik zie toch niets. Maar ik voel je. Ik voel je haren, ik streel nu je hoofdje, rond en klein. Ik voel langs je schoudertjes, Psyche, klein kindje met

vleugeltjes... Maar ik voel je vleugeltjes niet... Je hebt ze niet meer? Ze zijn je gekortwiekt? Mijn star is getaand, en je wiekje geknipt: alleen Emeralda zegeviert! Háar gift van de Fee heeft voorspoed gebaard. Haar hart van robijn gevoelt geen smart; gepantserd is zij in majesteit van louter juweel. Hard is zij en schoon, hard als edelsteen, schoon als edelsteen... Psyche, kruip dicht bij mij... Wij kunnen niets tegen haar, kindje. Mijn star is getaand, je wiekje geknipt. Wij verloren onze edele rechten... Ik ben oud, maar jij, benje dan altijd jong? Je voelt zoo jong, onverwoestbaar jong... Je hebt zoo geleden, gevraagd en gedwaald... Je geluk niet geacht en Eros vermoord!! Arm kind, jij moordenares...! Robijnen ween je... Boete wil je doen! Sterk ben je, Psyche, en eeuwig jong... Boete wil je doen, na al je zonde! Emeralda heeft boete je opgelegd... Zoeken den Steen van de Wijzen, in de krochten der vlammeende hel!! O, Psyche, de Steen bestaat niet. De onuitsprekelijke naam is legende. Het juweel bestaat alleen in den hoogmoed van de menschen. Het heelal is alruim, de godheid is niet begrensd; geen stralen van edelsteen kunnen de godheid bereiken en overheerschen. Geen blikken door glazen van diamant kunnen haar doorgronden. Het is alles hoogmoed en ijdelheid. Psyche, er is niets dan berusting. Emeralda is machtig, maar machtiger kan zij niet worden... Te vergeefs zal je zoeken.

- Toch zal ik zoeken, Astra, al is het te vergeefs... En leg mij, zuster, ook boete op... Laat mij boete doen voor Astra, als ik boet voor Emeralda.

- Neen, kindje. Ik weet geen boete. Er is niets dan berusting. Er is niets dan af te wachten. Al het andere is ijdelheid en hoogmoed. Maar doe de boete, kleine Psyche. Boete is illuzie, maar illuzie is mooi, illuzie veredelt. Geloof, arm kind, aan je boete, geloof aan je illuzie. Ik heb ze nooit gekend. Ik heb altijd gerekend. De reuzegetallen dwarrelen door mijn dof en wazig brein, met hun eindelooze series van cijfers. Hoe men ook telt, men komt nooit tot de som van het eindelooze... De sterren zijn niet te tellen. Onuitrekenbaar is de verste zon, onbepaalbaar is het goddelijke. Zelfs de dichtste grens van de TOEKOMST is onbenaderbaar. Daar

zweemt onpeilbaar licht... O, Psyche, ik ben moê, ik ben blind. En spoedig zal ik sterven. Op deze plaats: hier wil ik blijven. Psyche, tuur door den telescoop. Is de nacht te donker? Zieje iets?

- De sterren geven wat schemerlicht.

- Tuur door den telescoop. Wat zie je? Zeg mij, wat zie je?

- In het glas, heel boven, zie ik een donkere vlak, waaruit enkele stralen schieten. Is dat een zwarte ster?

- Neen, Psyche. Dat is een spin. Emeralda heeft een spin gezonden. De spin is naar boven gekropen, langs het gladde diamant: de spin weeft daar haar web. En het diamant... verweert...

- Astra...!!

- Psyche, kruip dichterbij... Laat mij voelen je ronde hoofdje, je vleugellooze schoudertjes...

- Astra, alles is zwart; wolken trekken de starren voorbij!

- Slaap, zoo in mijn mantel, slaap zoo aan mijn voeten. Slaap, mijn kleine kindje, en dek je voor den nacht... Psyche, je oude voedster is dood. Psyche, nu ben ik je voedster... Slaap nu bij blinde Astra...

Zij sloeg, tastende, Psyche haar mantel om. De nacht was zwart. Astra's krachteloze hand viel over Psyche heen. Psyche sluimerde in.

XXIII

Het was nog donker toen Psyche ontwaakte.

Zij zag naar Astra op en Astra sliep, gezeten, het grijze hoofd op de borst: flauwtjes schemerde haar star. Heel zacht, om haar niet te wekken, stond Psyche op, en verliet het terras. Zij kende den weg. Zij ging door de hallen en gangen de trappen af, de eindeloze trappen af. In de hoeken zaten de heilige spinnen en weefden...

Psyche ging lager, tot de grafgewelven. Daar brandden de eeuwige lampen. Zij ging tusschen de vorstelijke graven, kristallen sarcofagen, en zij vond den schrijn van haar vader. Bij de eeuwige lamp, die er brandde, herkende zij zijn in balsem verstarde ge-

zicht. De oogen waren geloken. Hij wist niet van haar af. Niet, dat zij was heengegaan; niet, dat zij terug was. De dood was tusschen henbeiden, gelijk een eeuwige afstand.

Zij kustte het glas, en haar tranen, rond, hard en rood, kletterden op het kristal. Zij knielde neêr en zij poogde te bidden. In een hoek van het verwulfsel bewoog een zwarte vlek. Het was een groote spin, met wit kruis op haar lijf.

- Zoo, ben je terug... Ik wist wel, dat je komen zoû. Men kan ook niets ontvluchten. Alles geschiedt, als het geschiedt; alles is als het is; alles vergaat tot stof, in de putten van het Verleden, in de macht van Emeralda... Word nu spin als wij, weef je web, en wees wijs...

Psyche rees op.

- Neen...! kreet zij uit. Ik word geen spin, ik weef geen web. Ik heb gezondigd, maar ik weef geen web. Ik heb gezondigd en boete zal ik doen! Ontzaglijk is de wereld: woestijn en woud en wijdte; ontzaglijk is het leven: liefde en smart, verrukking en wanhoop, zonde en straf, en als het noodlot *is* als het *is*, geeft het óók niet te weven een web en schatten van stoffe zamelen. Spin, was het niet menschelijker lief te hebben, te leven, en zelfs te zondigen, dan te weven web over web? Spin, ik benijd je je heiligheid niet...!

De spin blies zich op kwaadaardig.

- Je schijnt nog hoogmoedig te zijn op je moord en je ontucht en schaamteloosheid! Gesleept door het slijk heb je je vorstelijken naam, je vleugels heb je gegeven voor een panthervel en een druivenkrans, en berouw is je nog vreemd. Als je was wijs geweest en was spin geworden, hadt je Emeralda gediend en behoefde je niet in de Onderwereld!

Maar bang was Psyche niet meer. Zij was gekomen om te kussen den schrijn van haar vader; zij liet haar juweelen tranen in het trezoor, dat de spinnen bewaakten, en nu steeg zij de honderden trappen op en trad op het terras van de tinnen. Daar had zij gedwaald en getuurd, toen zij een kindje was met vleugeltjes, onschuldig, en haar zieltje vol droom! Nu dwaalde zij weêr langs

de wallen en mannehooge kanteelen; de duiven fladderden om haar heen, de zwanen zagen tot haar op... En volweemoed om vroegere onschuld en jeugd, weende zij en weende zij, geen beek meer, maar topazen, robijnen, de tranen der zonde, die kletterend de duiven verschrikten en de zwanen, verontwaardigd, dachten, dat zij met steentjes smeed. De duiven fladderden weg en de zwanen draaiden beleedigd om... Toen zette zij zich in een kanteel - geen vleugeltjes lagen meer tegen het steen - en zij vouwde om hare knie hare vingers. Zij zag uit naar den einder: achter de kimmen doemden weêr kimmen, achter de rozige, zilveren; achter de blauwende, goudene; achter de grauwende, bleekende, nevelende, wemelende weg; ze cirkelden eindeloos achter elkaâr in melkblank en opaal gedroom, weêrschijn van laatsten zonneglans; verheveling, of er meren spiegelden, eilanden rezen laag aan de lucht, luchtparadijzen, waterstrepen van hemelzee, oceanen van ether en lichtrillende niets...

En Psyche boog het hoofd, van weemoed vol, en snikte.

De wereld was niet veranderd, en schooner en ijler en dunner dan ooit - glansschoon en floers-ijl en etherdun - doemden de horizonnen. Maar Psyche snikte van weemoed vol. Zij wist, dat de horizonnen louter begoocheling waren, en dat achter ze was de woestijn met de sfinx. O, als ze nog eenmaal gelooven kon aan de luchtparadijzen, de purperen zeeën, de goudene landen, met menschen van licht, die leefden onder roze bananen. Helaas, had zij niet één paradijs betreden, het lieflijke Heden, aanbiddelijken tuin van één oogenblik, zoo klein en zoo kort van duur! Het was voorbij, het was voorbij! O, hoe schroeide haar ziel, hoe schrijden haar schouders, hoe blaakten haar pijnlijke oogen!

Zij weende en zij snikte, de handen voor het gezicht. Zij bemerkte niet, dat de wind opstak, de horizonnen trilden, wolken aanvaardden door de lucht, witte gevaarten als torens en draken, ridders en paarden. Zij zag de verwordingen niet in de lucht, zij zag niet het op- en neêrgaan van vleugels, van vlammeende vleugels in het zilveren weêrlicht uitschichtende blauw; zij hoorde niet donder aanraderen licht, en de wolken zag zij niet vonken.

Maar eensklaps hoorde zij duidelijk:

- Psyche, Psyche!

Zij zag op. Zij zag voor zich dalen op breede wieken een ros van louter licht en vlam. En zij slaakte een kreet, die door het luchtruim klonk als een eindlooze jubel:

- Chimera!!

Hij was het. Hij daalde neêr. Het bazalten terras dreunde, als door aardbeving geschokt; onder zijn hoeven ontvonkte het steen en hij stond voor haar, vlammend en schoon.

- Chimera! kreet zij en vouwde de handen en zonk voor hem neêr op de knieën.

Zij kon niet anders zeggen. Zij was verblind en het scheen of haar ziel dreef hoog in louter liefdeverrukking.

- Psyche! klonk zijn bronzen stem. Ik ben gedaald, want ik heb je lief. Maar voeren mag ik je niet meer op mijn rug door de begoochelende luchten, omdat je zonde hebt bedreven. Psyche, het is hooge plicht, dat je opvolgt Emeralda's bevel. Daal neêr in de Hel en zoek het Juweel!

- Chimera! Aangebeden verrukking van mijn ziel, o je glans vervult mijn oogen! Je woord geeft kracht aan mijn zwakte! Ik voel het: voeren mag je me niet, onwaardig ben ik je wieken. Maar aanbiddend zegen ik je, dat je verschenen bent!! Chimera, Chimera, je glans heeft mij weêr omstraald, je stem heeft mij hoog bezielde en doen zal ik als je zegt... Hoop laat je uit voor mij lichten, jonge kracht stroomt door mijn leden. Chimera, ik hoop, ik hoop! Ik zal dalen in de Hel; ik zal zoeken... Zal ik vinden? Ik weet het niet... Maar ik hoop!! De horizonnen trillen van droom en ether en toekomst!

- Psyche! klonk zijn stem weêr als brons. Heb kracht! Hoû moed! Daal neêr! Doe boete! Zoek...! Eenmaal nog zie je me weer...

- Eenmaal nog!

- Heb kracht, hoû moed, doe boete!

Hij steeg op, terwijl Psyche gekniel lag. Toen hij hoog in de lucht was, barstte een donderslag los of het zwerk uit een zoû

kraken. De lucht was zwart en stond in vlam van bliksem. In de zwarte lucht, in de bliksemvlam rezen vol angst de driehonderd torens op. En de donderslagen rommelden op elkaâr op, of het Verleden verging in den laatsten dag...

Psyche ijldde met jubelenden kreet langs de terrassen, de tinnen, de wallen, trad binnen het slot en daalde de trappen af. Lager en lager daalde zij; zij daalde lager dan de grafgewelven, en toen zij ze voorbijging, wierp zij een kus in de richting, waar de oude koning begraven lag... Zij daalde nog lager en toch hoorde zij boven ratelen den donder, en het kasteel scheen in zijn vesten te dreunen.

Zij daalde nog lager, heel diepe putten daalde zij af, als omgekeerde torens gebouwd naar het middenpunt der aarde toe. Trappen na trappen daalde zij af, duizenden treden daalde zij af, tastende in de duisternis. Een zekerheid bezielde haar voetje, dat uitvoelde naar de volgende treê, dat voelhorende naar het glibberige steen; zij tastte en zij aarzelde nooit; weêr een treê, weêr een andere treê, weêr een trap, weêr een put, put na put, alle de putten van het Verleden; vleêrmuizen flapperden op, spinnen voelde zij over zich glijden, ijzige vochtluft viel als een kille wâ neêr op haar schouders.

Zij daalde nog lager. Het was pikzwarte duisternis en zij hoorde niets meer van boven: zij hoorde alleen het flapperen van vleêrmuisachtige vlerken, het blazen van nijldige spinnen. Maar zij verweerde zich met haar kleine hand; terwijl zij daalde, sloeg zij rondom zich heen, sloeg de vleêrmuizen weg, greep een vampyr met zekerheid bij de keel en worgde ze met haar kleine vuist. Over padden glipte haar voet, over slangen gleed zij uit, maar zij richtte zich weêr, en sloeg naar de vleêrmuizen en vocht met de vampyrs. Zóó had de Chimera haar met kracht bezielde, dat zij zich voelde reuzesterk, jeugdig en strijdbaar; zóó had hij haar oog met glans vervuld, dat zij hem nòg zag in de duisternis. Door de pikdonkerte bleef uitstralen zijn vlammend gewiekt vizioen. En zij daalde steeds: dichte wolken van stof, de diepste schatten van Emeraldas vergangenheid, stuivelden op, maar zij ademde

steeds, zij aarzelde nooit, haar voetje voelhorende de volgende treê en zij sloeg naar de vleêrmuizen en vocht met de vampyrs. Als zij ze worgde, klonk een menselijke kreet en de echo klonk duizendmalen terug, als de angtschreeuw van een moord. Maar zij versaaagde niet: zij daalde steeds, zij daalde steeds...

Zij daalde steeds. Daar voelde zij geene trappen meer, maar leêgte onder haar voet, en... zij zonk... als een pluim licht, door zwaardere lucht; zij zonk, zij zonk, dieper en dieper, dieper en dieper... Een zwarte tocht, een onzichtbare wind, klam en kil, bewees haar, dat zij de putten alle was afgedaald, dat zij buiten ze zonk, in een buitenlucht, onzichtbaar en zwart, dik als inkt. Nu zonk zij steeds trager, en... stond.

Zeer zachte geluiden, als violen, die klaagden, zwollen van verre op tot muziek als van zee, duizendstemmige klacht, die nooit tot melodie werd.

Het verre geluid bleef sidderen als begeleiding van wind, van zwarte tocht, die woei, en de zeemuziek overstemde. Soms trillerde het iets hooger, soms bromde het iets lager en altijd bleef het vaag en ver, ongrijpbare harmonie...

Van waar de wind kwam, van waar uitrimpelde het klagelijk ruischen, zoû Psyche gaan. En zij tastte voort met den voet, met de vingers voor zich uit, en zij ging...

Zij ging heel lang in de duisternis, tot de duisternis begon op te lichten met fosforachtige flikkering; en zij zag,

Dat zij ging op een pad tusschen twee zeeën van inkt.

Inktzwart waren de golven.

Nu hoorde zij ze bruisen, nu zag zij de kammen der golven oplichten van blauwen fosfor glans.

Nu hoorde zij de zachte geluiden, de violen, die klaagden, zwellen tot een zwaar en gestadig gebruis.

De zwarte tocht zwol op als met éen reusachtig zeil en plotseling blies de orkaan.

Het weêrlichtte blauw in een pikzwarte lucht.

En tusschen de beide zeeën van inkt ging Psyche langzaam voort, tegen de windvlagen in.

Nu stiet zij haar kreet, als riep zij...

De orkaan voerde haar hulproep meê, over de eindelooze heloceaan... En van alle zijden doken op de gruwbare verschrikkingen: leviathan-achtige gedrochten; hun muilen hieven ze open op, naar Psyche toe, en langs hun wijde bekken waterviel de zee af. Hun geschubde kronkellichamen kinkelden weg naar achteren, over de zwarte oceaanvlakte heen, en aan den einder, fosforblauw belicht, kurketrekkerden hunne staarten. Zij kwamen van den horizon af, zij doken op en neêr, en de oceaan dook met hen mede: stormvloed, waterval, stormvloed, waterval... Zij sloegen drakenvleugels uit en vingden op den windvlaag; zij spoten waterhoozen op, als ontzaglijke fonteinen, blauw aangeliicht in fosfor. Loensch en rond loerden-uit hunne oogen, als groene en gele seinen; zij hieven roodkwabbig hun muilen op: afgronden van rood-slijmerig begeeren, opborrelend van schuimende kwijl.

- Monsters van de zee van smart, waar vind ik het Juweel voor Emeraldalda?

Hoog als een muzikale fraze zong Psyche uit haar vraag en hare stem klaarde op uit orkaan en klagelijk ondertonbruisen: sopraanhoog overtrillerde zij alle bruisen en waaien en klagen; en tot driemaal toe herhaalde zij:

- Monsters van de zee van smart, waar vind ik het Juweel voor Emeraldalda?

De leviathannen drongen op elkaâr langs het pad waar Psyche ging. Maar door het gebruis van hun woelen en brieschen en spuiten heen, hoorde zij opzwellen de klachtzee, zee van klagende stemmen, en zij zag nu in blauwigen fosfor glans tusschen de monsters de verdrinkene schimmen deinen, eeuwig angstverwongen, eeuwig verdrinkende in de inktzee: eeuwig klagende klachtzee van smartelijk zielegeluid: reusachtige klachtviool, met eeuwig trillende snaren...

- IJdelheid, ijdelheid!

Hoorde zij goed?

Het was een enkele klank, als een toon, die telkens terugkwam. IJdelheid, ijdelheid, was het onverbiddelijke antwoord, eerst vaag

als een droom, mystiek als een gedachte, duidelijker aanklinkend als eene vermaning voor wereldschen hoogmoed. En zóo klaarduidelijk werd het, dat Psyche, moedige Psyche, niet bang voor vampyr en zeegedrocht... dat strijdbare Psyche aarzelde en al hare kracht voelde zinken...

Zoo het ijdelheid was te zoeken, te vragen naar het Juweel, hoe verder dan te gaan?

Zoû zij terug...

Zij zag om.

Maar zij zag de verschrikkelijkheid.

Zij zag, dat achter haar tred zich dadelijk de zeeën vereenden tot éene enkele zee van inkt.

Zij zag, dat alleen voor haar zich het pad strekte over de zeeën, dat het achter haar dadelijk verzonk.

Zij kon niet terug, voort moest zij.

En zij hief haar zinkende ziel, zij ging voort en sopraanhoog herhaalde zij telkens haar vraag:

- Schimmen in de zee van smart, waar vind ik het Juweel voor Emeraldalda?

- IJdelheid, ijdelheid!

Altijd sidderde de klaagviool, en altijd klonk de zelfde klank, het onveranderbare antwoord. De orkaan woei niet zoo kil meer, maar lauw, maar zoel, vreemd zoel; zoeler en zwoeler woei de eeuwige cycloon. De zeemonsters talmden achter; zij doken weêr onder, de zee dook met hen mede, de schimmen deinden in stormvloed, waterval, stormvloed, waterval, en veelkoppige hydra's slangelden op. Niet meer van fosfor lichtte de zee, nu louter zwart, pikzwart, zwart als kokende pik, schuimloos en lichtloos en zwadderigen wasem uitwalmend. In het kokende pik doken op hydra's, duizenden malen zeeslanggekopt, schildpadgeschubd, deinden op en neêr, op en neêr de bleeke gezichten der schimmen, maar altijd sidderde de klaagviool en altijd klonk de zelfde klank, het onveranderbare antwoord op Psyche's schelhooge vraag:

- Hydra's van de zee van smart, schimmen in de zee van smart,

waar vind ik het Juweel voor Emeraldal...??

- IJdelheid, ijdelheid...!

Het pik ziedde en siste en stoomde, en,

Het was geen zee meer van water, geen zee meer van pik;

Zee werd het van louter vlam, van pikzwarte vlam, zee van gitzwart vuur, vuur en vlam, die golfde van den einder af, waar een enkele streep van bleek licht scheen; in de zwarte vlammen blaakten de schimmen, in de zwarte vlammen kronkelden hydra's; walm sloeg op dik in het zwerk, en het zwerk sloeg den walm terug...

- Schimmen in de pikzwarte vlammen, waar vind ik het Juweel voor Emeraldal...???

- ...IJdelheid, ijdelheid...!

Altijd woei de orkaan, altijd sidderde de klaagviool en altijd klonk de zelfde klank, het onveranderbare antwoord. Maar zengender, zengender woei aan de wind, als tempeest uit een eeuwig verdoemde zon: de zwarte nacht week in zwartpurperen schijn, de wolken dreven als purperen stoom, een bloederige damp in het zwerk.

En aan weêrszijden van Psyche's pad sloegen uit de plotselinge zonvlamorkanen, reusachtige purperen tongen van vuur, scharlaken en oranje. Het lage zwerk sloeg ze terug en toen Psyche zag om, stond zij in één brand van vlam. De vlamorkaan ziedde rondom haar heen; achter haar voet werd het pad tot vuur. De lucht was vuur. Maar Psyche, wier ziel stond in eigen brand, in eigene schroeiende wroegingbrand, voelde de blakende haardhette niet, en zij zag,

Uit de levend scharlaken kraters, de oranje krochten, opkrinkelen als spiralen van gloed de helsche chimera's met staartarabesken; half arabesk, half beest; half draak, half krul: vlamme-zeepaarden; zij spuwden en bliezen den gloeibrand aan, en, op de vlamme-orkanen omhoog gezwierd, zweepten langs Psyche de schimmen.

- Schimmen in de scharlaken vlammen...

- IJdelheid, ijdelheid!

klonk al het antwoord haar in de verte van de gemartelde, toornige schimmen, die op den vaag van hun hartstocht en zonde waai-tochtten-op uit de kraters.

Zij ging...

Zij ging voort op het pad, dat uitrimpelde voor haar heen.

Hoe zeker ging zij, hoe kalm! Waarom was zij niet bang? O, zij wist al te veel, om bang te zijn en om niet zeker te gaan! Klonk het antwoord niet altijd duidelijker en onveranderbaar? Ruim in Psyche aâmde hare ziel en in den gloed om haar heen scheen haar eigen gloed te minderen. Want toen geler de brand werd rondom, sulfer-geel, zuivergeel, zuiver zonnegoudgeel, toen jubelde hare stem, als wist zij het antwoord:

- Schimmen in de sulfervlammen, schimmen in de zonnevlammen...!

Zij glimlachte...

Glimlachend ijde zij voort, met juichende stem, met gevleugelden tred, en zoo snel ijde zij op het, smal voor haar voet uitkrinkelende, pad, dat, achter haar, het antwoord zich haastte haar te bereiken...

- IJdelheid, ijdelheid!

O, het was altijd de klaagviol, maar een weemoed temperde haar te bittere smart; de klachtzee werd als een weemoedzee; de duizenden stemmen smolten van weedom, en toen ruimer en lichter de vlammen werden, toen zij werden van sulfergeel zacht azuur, vlammezee van azuur, in stil aanlichtende maneschijnlandschap, hooge blauw-wijde manevlamtongen - toen niet meer woedde de helorkaan, maar zich verzachtte tot weldadiger bries, vroeg ook Psyche zoo schel niet meer, maar murmelde wèl wetend weemoedig haar stem:

- Schimmen in de azuren vlammen... waar vind ik het Juweel voor Emeraldal?

De weemoedviol vibreerde heel zacht; de schimmen, die zweefden in ijl-blauwen gloed, zongen nog zachter:

- Dat is ijdelheid, Psyche; dat is ijdelheid, Psyche...

Zij juichte haar jubel uit en ijde met opgeheven armen door de

azuren manevlammen heen. Met hooger kringen, met wijder sferen breidde en boogde het zwerk zich uit;

Heller en heller werden de vlammen;

Weldadiger werd de bries;

En blank waarden de schimmen om,

Blanke schaduwen, met oogen van weemoed, zingende haar weedom van heel droef herdenken...

En de schimmen zagen naar Psyche heen, de schimmen lachten haar tegen zacht, verwonderd *omdat zij leefde*. Zij wezen haar verder en verder te gaan, zij wenkten haar vooruit maar, vooruit;

En zij jubelde hoog en zij ijelde...

Zij ijelde door vlammen en schimmen heen,

Tot de vlammen waren hoog, stil en wit;

Hoog stille, witte vlammen, als offervlammen, als outervlammen, hoog naar de lucht, de hooge lucht, de wijde lucht; de wijde vlakke vol blanke vlam, stil, wit opgaande zuiveringsvlammen, louter en puur, over de alom-wijde vlakke heen, de wijde louteringsvlakte...

Nog eenmaal vroeg zij der blanke schimmen, die zwermden tusschen de vlammen rond, hand in hand, die wemeldend rondom de vlammen heen, die zweefden tusschen de vlammen voort:

- Schimmen in de witte vlammen, zuiverblanken in de blanke vlammen, waar vind ik het Juweel voor Emeralda?

- IJdelheid, ijdelheid! zongen de schimmen zacht en sereen, en onder het antwoord, louterkalm en zilverzeker, van de afwachtende boetelingen, vibreerde de groote viool van geluid,

Als met een zacht jubelenden triller.

Psyche vroeg niet meer.

Zij vertraagde haar tred, en zij liep, de armen geheven, de oogen hoog, door de zilveren vlammen heen. O, de lieve, teedere vlammen, de aanbiddelijke louteringsvlammen, hoe koelden zij af in haar sneeuwblanken gloed de wroeging-geschroeide ziel!

Hoe haalde Psyche adem ruim in het onschuld-witte glanzende vuur! Als leliën bloeiden de vlammetongen, geurig en balsemweldadig; als sneeuw waren zij zoo koel en frisch... Als water

waren zij koel, als schuim. De witte vlammen schuimden en kabbelden als een zee, lager en effener, stiller nog en sereener; ze kabbelden als een leliën-zee, als een zee van zilveren sneeuw... Vocht werden zij en water en schuimende oceaan, week element van zachten drang, meêsleepend als onweêrstaanbare droom, paradijs-blank, en, als éven gerimpelde golven van schuim, voerden ze Psyche meê.

Op de schuimende golven dreef Psyche, heel wit in het gouden bootje van hare blonde haren. Zoo weldadig wiegelden zij, de schuimende rimpelende golven, dat Psyche de oogen sloot. Een sluimering waasde over haar heen. Hare lippen glimlachten van stillen vreê.

De golven voerden haar meê, de zee spoelde haar aan land. Zij ontwaakte uit hare sluimering, zij steeg parelblank op uit het schuim, te midden der blijde dolfinen. Zij steeg uit de zee aan land. Zij voelde heel koel en vol rust in haar ziel, vol stil en heilig weten. Alleen was éen groot verlangen in haar. Zij strekte glimlachend de armen uit. Zij smachtte zich naar haar Verlangen toe...

Nog niet... nog niet, fluisterde het heel teeder in haar koele ziel van rust. Wacht af, wacht af... trilde het na.

Van zielestille vreugde weende zij. Zij bracht de hand aan haar oogen, nat waren hare tranen, en in haar hand... lag een parel...!

Toen zag zij om zich rond.

Zij herkende het bochtige strand: het strand van het Rijk van Verleden. Daar, aan de opaal-blauwe kim, doemde een stad van minaretten en tinnen, van koepels en obeliskken, door goudene muren omgordeld.

Dat was de hoofdstad van het Rijk. Daarheen maakte zij zich op. Daar zoû zij zeggen, fier en rustig, stil en koel, aan Emeraldalda, hare machtige zuster:

Dat het ijdelheid was, haar Juweel. Dat haar kleinood niet bestond.

XXIV

Toen Psyche de hoofdstad naderde, woei haar aan de poorten reeds een koortsige feestvreugde tegen. Buiten de poorten al joelde het volk, bontgekleurd, bloemvertuit, en het zong, en het danste, maar zij wist niet waarom. Er heerschte een groote drukte; aan den weg zaten honderden venters, koopvrouwen, die aanprezen hunne waren: glazen juweelen en ooft, koele dranken, gewaden en bloemen. Zij aanprezen met hun schelle geschreeuw, zij spreidden hun stoffen lawaaiende uit, en boden hun bloemen en schonken hun wijnen, en uitkrinkelden hun glaspereelen snoeren en goedkoope halsketens van munten.

Psyche was naakt, en zij sluierde zich in haar haren; zij spreidde over haar schouderlitteekens - twee streepjes lang - heur gouden haarmantel, en daar velen der danseressen, half naakt en heel naakt, rondzwierden in reien, viel het maar op, dat zij naakt was, alleen omdat zij zoo blank was, Psyche, zoo parelblank in het goud van heur haren. Zij was niet gewoon zich te schamen voor naaktheid, die eens haar voorrecht was, privelege van prinses. Maar nu, onder de oogen der mannen, bloosde zij, en liep zij met neêrgeslagen blik. Toen wendde zij zich tot een koopvrouw:

- Waarom viert men feest?
- Waar kom je vandaan? 'Waarom viert men feest?' Weet jij dan van niets?
- Ik kom van den anderen kant van de zee...
- 'Waarom viert men feest!' Het is het groote feest, het is het Feest, het Jubelfeest van Emeraldal. Het is de Triomftocht van de Vorstin!!
- ...Het is de Triomftocht van de Vorstin! klonk het van alle kanten: ze dansten en zongen:
- ...Het is de Triomftocht van de Vorstin!

Zij waren dronken van vreugde, zwijmeldronken van vreemde vreugde, maar Psyche zag plotseling, dat zij doodsbleek waren en bang, doodsbleek onder verf en bloemen, en bang terwijl zij dansten in rondereien.

- Ik heb nog geen feestkleed: geef mij dien sluier van gouden gaas! vroeg Psyche der koopvrouw.

- Die kost heel duur!

- Ik betaal ze je met deze parel...

- Met die parel! Ben je dan een prinses!

Psyche nam nu den sluier, en zij wong dien vast om haar heupen, zooals zij placht gekleed te gaan.

- Ik geef je er nog een krans hij van versche rozen! riep de koopvrouw blij en drukte Psyche den tuil op het hoofd.

Zij glimlachte, en het kwam haar eensklaps voor, dat zij was als een offer getooid, met die bloemen; dat allen, die joelden en dansten, waren als offers getooid. Zij ging voort. Door de ronde gouden poort trad zij binnen de stad: de pleinen verschoten in perspectief, door heel breede straten verbonden; vierkante paleizen van marmer en brons, van jaspis en malachiet, ronde koepels en heel spitse minaretten schitterden toovergrillig weg in de zon, weken eindeloos naar achteren terug, en, heel achter, kroonde het blauwende gebergte de diadeem van het vorstelijk slot, Babel van tinnen en talloze torens, vaag in de verte verwazende lijnen, vierkant van wallen en muren, en hoog van opgaande in nevel verlorene transen. En langs de pleinen, over paleizen, en op naar de minaretten hingen de dikke slingers van bloemen als was de stad voor een offer getooid. Tot naar het slot, Babel van tinnen, schenen de bloemfestoenen te leiden. En op de pleinen wierpen bloemen de dansers op, en het scheen witte rozen te regenen. Met rinkelbom en cymbalenslag dansten rond de dolle reien en altijd klonk de zelfde kreet:

- Het is de Triomftocht van de Vorstin!

Nu zag Psyche het, in haar stille weten, klaar duidelijk en onbetwifelbaar. Terwijl zij meê ging met de dichte drommen, joelende feestvierders, juichende schreeuwers, zag zij huiveren door heel de Stad een, bloed in de aderen stollenden, angst. Van angst gesperd stonden wijd de oogen; de tanden klakkerden op elkaâr; de bloemgetooiden leden sidderden, de zon scheen en iedereen rilde van kou.

Maar niemand sprak van zijn bevingen en zij dansten dol dronken van onzinnige vreugde en zij jubelden altijd den zelfden kreet:

- Het is de Triomftocht van de Vorstin!!!

XXV

Een reusachtige ontroering golfde aan uit de richting van het slot. Alle oogen gingen die richting uit en de dansers vergaten te dansen. Van ontzetting stond stil de menigte als versteend en vergat haar zieleangst te verbergen. De paleizen schenen te sidderen; hoorbaar golfden de lucht-atomen.

Een reusachtige verschrikking naderde pijlsnel aan...

Het vorstelijke slot straalde vreemd van een glans; een zon scheen een stralenkrans uit te schieten; een onheilspellende aureool daagde waaierend op aan de verte. De ontzettende stralen van de Zon van Verschrikking overglansden den dag, overglansden de zon; ze priemden van uit hun middenpunt door huizen en menschen heen. En alles straalde, verteerd door glans en door stralen pijldoorpriemd. De stralen waaierden door geheel het luchtruim en de aureool vervulde de wereld.

De verschrikking raderde pijlsnel aan...

Alle harten stonden stil, alle adem was benomen, alle dans versteende, alle jubel bevroor.

Van het slot af over den zegeweg raderde pijlsnel een zegekar aan. Hoog opgericht en levend juweel, stond Emeralda en mende de vier-en-twintig rossen. En het was haar glans en haar aureool, die uitwaaierden door het luchtruim. Het waren haar stralen, die de huizen verteerden van glans en de menschen met schichten doorpriemden. Zij stond onwrikbaar, gepantserd in edelsteenkracht, in kuras van saffier, in gewaad van brilliant, breed omzoomd met gemmen en blanke cameeën; haar mantel was als een plooiende klok van purperkarbonkel, gevoerd met een hermelijn van email, gitzwart gevlokte glanzende wit. Uit haar kroon van

beryl, uit haar Hart van Robijn zonnestraalde, schoot-uit haar aureool van verschrikking en overstraalde de stad, en overstraalde de lucht en overstraalde de zon, die verbleekte. Recht blikten-uit onverbiddelijk haar oogen, smaragd, star in haar gelaat van opaal, chalcedoon, en haar boezem van edelsteen hijgde niet. Alleen haar Hart van Robijn flonkerde met regelmatigen hartslag, en dan was haar glans even doffer, en weêr hel, even doffer en weêr hel...

Zij stond onwrikbaar en mende haar rossen, haar vier-en-twintig schuimbekkende hengsten, steigerende schimmels, die trokken haar zegekar, breede schulp van email, op ontelbare raderen, op snijdende wielen, zóovelen, dat zij geleden te dwarrelen het een door het ander: één wentelende verwarring van spaken.

De zonglans-uitwaaierende verschrikking raderde pijlsnel aan. En plotseling, herlevende uit versteening, danste dol weêr het volk en jubelde zijn zelfden juichkreet uit. De rinkelbommen klingelden, de witte rozen regenden, en vóór de Vorstin viel het volk ter aarde en plaveide met lichamen haar pad. De schimmelhengsten schuimbekten en steigerden; zij naderden, zij naderden, zij trappelden over de eerste lijven heen: mannen en vrouwen, meisjes en kinderen, voor feest getooid en met bloemen vertuit... Over haar volk heen reed Emeraldalda; de tallooze raderen ratelden, spaakwarrelende, wentelende, snijdende vorens in vleesch en in bloed, bloed en menschenvleesch tot modder. Maar verder-op dansten zij, verder-op zongen zij, vóór zij zich wierpen voor haar Triomf...

Toen trof Emeraldalda's scherpe blik uit zwarte pupil van karbonkel, uitziende over haar zegeweg,

Een kleine figuur, naakt en blond, die ophief haar kleine kinderhand.

En het Hart van Robijn straalde feller en feller,

Want zij had herkend,

En de begeerte vlamde in haar op: de honger naar meer macht nog en goddelijk te zijn.

Emeraldalda herkende Psyche. En zij hield haar twaalf paar rossen

in, zij mende ze trager en zij hoorde sterven in doodsgejubel het volk onder de langzamere wielen. Het bloed droop af van de raderen, maar de rozenregen viel neêr en verbloemde wat afzichtelijk was: op de bloedmodder regenden de rozen wit van af de balkons der paleizen.

Emeralda hield stil.

Onder haar zweeg de dood.

Rondom zweeg de stad.

Zij alleen heerschte en straalde-uit haar ontzaglijken waaier van stralen, die de huizen verschroelden en tot in het luchtruim toe priemden.

En vóór haar, op weinigen afstand nog, stond Psyche, fier, parelblank, rozenomkransd, goudgesluierd.

En de stilzwijgende menigte herkende in haar de derde prinses van het Rijk.

- Psyche! sprak Emeralda, en hare stem klonk luid door de stad van heur brandpunt van stralen uit. Komt ge mij brengen het onuitsprekelijk Juweel, Kleinood van macht, Alschenker van Wereldmacht, Edelsteen hoogheilig mystiek? Hebt ge gevonden het Mysterie der Godheid en,

- Overheerscht ge met mij het Heelal en God?

De stad huiverde en trilde.

De menigte was verstomd.

De lucht-atomen sidderden hoorbaar.

Toen klonk duidelijk Psyche's stem, zilverklaar in wijs en heilig weten:

- Emeralda, voor u heb ik de hel doorkruist langs de zwarte zeeën, oceanen van pik, langs de gruwelbalgen van vlamorkanen, langs de kraters en krochten scharlaken en geel, langs de vuren azuur en door de blanke leliënglansen heen... Hoor mij goed: de Hel antwoordde: IJDELHEID, als ik vroeg het Juweel: de leviathannen brulden: IJDELHEID; de chimera's sisten: IJDELHEID; de schimmen galmden: IJDELHEID; en heel de klaagviool trilde: IJDELHEID!

Begrijpt ge mij, Emeralda? IJdelheid was uw wenschen, want het

mystiek Juweel, Alschenker van goddelijke Almacht is: IJDELHEID, en:... BESTAAT NIET.

Toen was het verschrikkelijk.

De Vorstin, levend idool, blaakte van woede, straalde van woede, en als een vlam opgloeide haar Hart.

Rondom haar, in offertooi, in feestkleedij, in zonneshijn en haar eigen schijn sidderde van angst haar rijk.

Een wreedheid schemerde door haar star gelaat, hare smaragden oogen puilden zoo wraakhard uit, als waren zij blind van hun eigen glans, en zij rukte aan hare tallooze teugels.

De rossen steigerden, de witte rozen regenden, het volk schreeuwde van jubel en doodsangst, en de zegekar ratelde aan. Pijlsnel donderde aan de triomf: over het volk, dat plaveide den weg in extaze en Psyche zag de razende paarden naderen, snuivende, schuimende, brieschende, blazende, trappelende, trekkende, met oogen rond en dol...

Even stond zij nog pal; fier, hoog, parelblank in heilig weten; toen sloegen de nijdige hoeven haar neêr en de rossen vertrappelden haar als een bloem. Emeraldas triomf rommelde ruischende over haar heen, met het gewarrel der snijdende wielen, en terwijl zij stierf, als een verpletterde lelie, vertrappt in haar eigen blankheid, heugde zij zich haar ouden vader, en hoe zij bij hem klom op zijn schoot, in zijn baard, voôr zij slapen ging des avonds...

Zij stierf... maar terwijl zij vertrappt lag in de modder van menschevleesch en bloed en de offerrozen regenden over haar lijk heen, onherkenbaar,

Herleefde zij zwevende op, en voelde zich aan, zoo licht en ijl, en was parelblanker dan ooit, en naakt,

En voelde aan hare schouders teêr trillen twee nieuwe vleugels...!

Zij zweefde over haar eigen lijk heen in een wolk van gezweef, een nevel van geur, dien zij verder niet onderscheidde, en zij zag, licht, blank en ijl, verwonderd naar haar vertrapte lichaam en lachte; vreemd en zuiver en kinderlijk verrast klonk haar lach in de wolk en den wasemenden geur...

XXVI

De triomf ratelde voort, woedend en dol.

Emeralda strekte haar sceppter uit, waar bovenaan gloeide een star van vernietigende stralen. Als zij strekte dien sceppter en richtte die stralen, verzengde zij monumenten, paleizen en parken tot éene witte asch, en voór haar razenden jubeltocht effende zij haren weg: de asch stuivelde dikblank op; verzengd werd de joelende menigte; de paleizen van jaspis en malachiet verschrompelden ineen als papier, dat afbrandde; de blank verschroeide tuinen blies de adem der paarden als asch weg, en dwars door alles ging Emeralda heen, verzengende voor zich uit. Machtig, dom, verwaten en trotsch, onbarmhartiger was zij dan ooit, woedend en wreed, gekrenkt in haar trots, en zij verzengde, en gladde haar weg recht-uit. Achter haar lag al de stad en zij reed door haar rijk, de lucht vullende met hare stralen; zij reed door valleien en verschroeide den oogst; zij vernietigde dorpen tot wat waiende stof; zij verdroogde rivieren, en voór haar kraakten de bergen uit een. Haar sceppter baande heur weg voor haar uit, en geen natuurwet weêrstonde aan haar macht. Grauw was de lucht van de wolkende asch, en de asch viel als aschregen neêr.

Zij ging snel als een pijl, snel als de bliksem, snel als het licht: zij ging snel als een gedachte. Zij ging zoo snel, dat zij heel haar wijd cirkelend rijk in een enkel uur had doorsneden, dronkendol van vernietigings-hoogmoed en zij mende haar razende paarden door eindeloze vlakten van zand. Woestijn verslond zij na woestijn; voor haar uit vluchtten de leeuwen; zij haalde ze in in één oogenblik: hoozen van zand deed zij opdwarrelen in de lucht...

Maar nu vertraagde zij haar vaart...

Zij stond stil.

Voór haar duisterde grauw en hoog, door de zandhoos en vallenden regen van asch, een schaduw allerontzaglijkst. De schaduw was als een ontzaglijk dier, gehurkt in het zand, met het hoofd van een vrouw, strak in bazalten sluier. Het vrouwehoofd stond op de borst van een vrouw, twee borsten van een reusachtig-

ge vrouw, van bazalt. Maar het lijf, dat hurkte neêr in het zand, was een leeuw en de voorpooten, uitgestrekt, staken als muren vooruit.

En zoo groot was de schaduw, zoo ontzaglijk het dier, dat zelfs de triomf van Emeraldalda klein werd.

- Sfinx! sprak Emeraldalda. Ik wil weten. Ik ben machtig, maar er is macht boven mij. Er zijn sferen boven de mijne, en er zijn goden boven mijn goddelijkheid. Er zijn wereldwetten, die mijn scepter niet wijzigen kan. Sfinx, zeg mij het raadsel. Onthul mij, waar schuilt het Juweel, dat de Almacht geeft over de wereld en God, opdat ik het vin de en de machtigste zij aller goden. Sfinx, antwoord mij, zeg ik u. Open uw steenen lippen en laat éénmaal weêrklinken uw stem, die de wereld van wonder zal sidderen doen. Eeuwen lang hebt ge gezwegen: Sfinx, spreek nu. Want als ge niet spreekt, Sfinx, en mij niet onthult waar schuilt het Juweel, dan zal ik u, zoo reusachtig groot en ontzaglijk, verzengen tot wat witte asch, en over u gaan in triomf. Sfinx, spreek!

De sfinx zweeg. De sfinx zag met oogen van steen in de zandhoos en aschregen uit. Haar bazalten lippen bleven gesloten.

- Sfinx, spreek!! dreigde Emeraldalda, opstralende van woede.

De sfinx zweeg en zag uit.

Emeraldalda strekte haar scepter uit en richtte haar vernietigende stralen.

De stralen braken op het bazalt met knetterende vonken uit een als brekende bliksemschichten.

Emeraldalda slaakte een kreet, rauw en verscheurend. Zij slingerde haar gebroken scepter weg. Maar zij twijfelde niet aan haar grootere macht, en zij dreigde ten laatste male:

- Verschrikkelijke Sfinx, beef! Ik ben verschrikkelijker dan gij!! Spreek, Sfinx!!!

De sfinx zweeg.

Toen rukte Emeraldalda aan de teugels.

De razende paarden steigerden, snuivende, schuimende, blazende, brieschende, trappelende, trekkende en reden tegen de sfinx op.

Maar de voorste schimmels stieten zich te pletter tegen het godgelijke Bazalt.

Nu slaakte Emeralda kreet na kreet, rauwen kreet na rauwen kreet, die met razernij de woestijn vervulden. Zij rukte de teugels; de paarden in wanhopigen stormloop tegen het onverwrikbare, reden-òp tegen de sfinx, en vielen terug te pletter, warrelden over elkander heen, trappelden over elkander dood; de zegekar spleet en splinterde stuk in een knetterend vuurwerk van vonken juweel, en Emeralda stortte tusschen de altijd nog raderende wielen...

En haar Hart van Robijn brak.

Al haar gloed doofde plotseling. De waaierende aureool van verschrikking doofde plotseling uit en de woestijn was grauw en somber, met een zacht neêrzevende regen van dikke witte asch.

De sfinx zweeg en zag uit.

XXVII

Zwevende *herleefde* Psyche op,

En voelde zich aan zoo licht en zoo ijl, en was parelblanker dan ooit, en naakt,

En voelde aan hare schouders teêr trillen twee nieuwe vleugels...!

Zij zweefde over haar eigen lijk heen in een wolk van gezweef, een nevel van geur, dien zij verder niet onderscheidde en zij zag, licht, blank en ijl, verwonderd naar haar vertrapte lichaam en lachte...

Vreemd en zuiver en kinderlijk verrast klonk haar lach in de wolk en den wasemenden geur...

- Psyche!

Zij hoorde haar naam, maar zij was zoo verblind en verrast, dat zij niet zag. Toen waaide het om haar heen; de wolk bewoog, de

geur wierookte op, en zij zag velen als zij, herleefden, zwakjes ophuiveren in de wolk en den geur, en zij onderscheidde om zich heen de ommelijnen van verklaarde gezichten.

- Psyche!

Zij herkende de stem, diep brons, maar vreemd toch. En het waaide om haar heen, en zij zag den glans wapperen voor haar uit en zij zag den Chimera!

- Je hadt me beloofd: nog éénmaal! juichte Psyche.

Zij wierp zich op zijn rug, zij bond zich in zijne manen en hij steeg op.

- Waar ben ik? vroeg Psyche. Wie ben ik? Wat is geschied? En wat gebeurt er om mij heen? Ben ik dood of leef ik? Chimera, hoe ijl is de lucht, hoe hoog stijg je op. Stijg je hooger nog, stijg je hoóger nog? Waarom is alles zoo glanzend zilver rondom ons heen? Is dat water, of lucht, of licht? Wat is dit voor vreemd element? Wie stijgen met ons meê: ijle gezichten, ijle gestalten? En wat is die viool, die trilt? Ik hoorde dat nog eens: toen was het een klacht, nu is het een blijdschap! Waarom is hier de lucht zoo blij, Chimera?... Zie, beneden ons, is dat het Rijk van Verleden? Het ligt als een kleine cirkel, en het slot is een zwarte stip. Chimera, waar ga je zoo hoog heen? Zóo hoog zijn wij nóoit nog geweest... Chimera, wat zijn dat voor kringen, die glansduizelen rondom ons heen? Zijn dat sferen? Worden ze altijd door wijder? O, hoe wijd worden ze, Chimera, hoe wijd! Hoe hoog is het hier, hoe wijd, hoe ijl en hoe licht en hoe lucht! Ik voel mij ook zoo licht, zoo lucht. Ben ik dood...? Chimera, zie, ik heb twee nieuwe wiekjes en ik glans heelemaal parelblank. Glans ik niet als een licht? Ik ben wel heel zondig geweest? Maar ik was, die ik zijn moest! Is het goed te zijn, die je zijn moet? Ik weet niet, Chimera, ik heb aan geen goed en geen slecht gedacht: ik was maar, die ik was. Maar zeg mij, wie ben ik nu en wat ben ik? En waar voer je me heen, Chimera! Je voert me zoo rustig, zoo zeker; op en neêr gaan je wieken, op en neêr. De starren dansen rondom ons heen, de sferen duizelen rondom ons heen, en ze worden nog wijder, nog wijder...! Hoe licht, hoe lucht! Wat daagt daar aan de kim-

men? Of zijn het geen kimmén? Opalen eilanden aan luchtocéanen... O, Chimera!!! Ik zie purperen stranden aanrimpelen van heel ver, en een goudene zee schuimt er om... Dat hebben we ééns nog gezien, maar niet zoo! Want vroeger was het begoocheling en nu...! De stranden worden duidelijker, de gouden zee zie ik golven... Chimera! Wat is dat land? Is dat de regenboog? Is dat het land van geluk en ben je er koning?

- Neen, Psyche, ik ben geen koning, en dat Land...

- En dat Land...?

- Is... het Rijk van de Toekomst!

- De Toekomst! De Toekomst!! O, Chimera, waar voer je me heen! Zal de Toekomst niet blijken begoocheling te zijn...

- Neen. Hier is de Toekomst. Hier is het Land. Zie het goed aan...

- Het is wijder dan de wijdste sfeer, wijder dan ik ooit iets denken kon. Waar zijn de grenzen?

- Nergens.

- Hoe ver en hoe wijd is de wijdste sfeer?

- Onmeetbaar ver, onbeschrijfbaar wijd...

- En wat breidt zich om de allerwijdste sfeer heen?

- Het onzegbare en het Alles. Alles. Het.

- Het...?

- Ik weet geen namen! Op de aarde noemt men namen, hier niet...

- Chimera...! Aan het purperen strand zie ik een stad van licht, paleizen van licht, poorten van licht... Wonen daar menschen van licht...? Zijn daar de voorsferen van de verste sfeer... Is dat het gaan door ronden heen naar... Het? Chimera, ik zie gestalten, ik zie de menschen van licht!! O, Chimera! Chimera!! Ze wenken ons, ze wuiven ons! Ik zie er twee: één schim van majesteit, en een andere naast hem, van liefde! O, Chimera! Ik herken ze!! Dat is mijn vader, en dat... o, vreugde, o vreugde...: dat is Eros! Eros!! Sneller, Chimera, verslind de ruimte, die ons scheidt, roei voort, waai voort, vlieg voort! O, sneller nog, Chimera; kan je niet sneller? Je vliegt me te traag! Je vliegt me te traag!! *Ik vlieg sneller dan jij...!*

Zij breidde uit hare teedere, lichtende vlindervleugeltjes; zij verluchtigde zich boven het ademloos vlerkende ros en... zij vloog!... Zij zweefde over het hoofd van den Chimera het strand te gemoet, de stad te gemoet, naar de zalige schimmen toe. Daar zag zij haar vader, daar zag zij Eros: Eros, goddelijk en naakt en stralend gewiekt!

Rondom haar trilde de vreugdeviool, of al de sferen samentrilden. In het goddelijk licht ontbloeden cherubijngezichten, als rozen gewiekt...

Zij zweefde naar haar vader en Eros toe, en omhelsde hen in één omhelzing. Zij lachte, toen zij zag naderen den vlammen Chimera, omdat zij sneller kon vliegen dan hij!

- Kom! juichte Eros.

En hij wilde haar voeren naar de poort, waar zonnestrallen uitvloeiden als een pad van zonnegoud; pad, waarover verrukte zielen, samengestremd, binnenvaarden...

Maar de schim van majesteit hield hen een oogenblik tegen, toen zij elkaâr, liefdedronken, omhelsden, Eros en Psyche...

- Zie! zeide de schim. Zie, naar beneden...

 Zij zagen het Rijk van Verleden, door hunne verheerlijkte zinnen, duidelijk liggen, diep in den trechter der sferen. Zij zagen het slot, vervallen tot een ruïne, met nog een enkelen toren. Zij zagen Astra, oud, grijs en blind, gezeten voor haar telescoop, en turende, tevergeefs. Zij zagen haar Star, even opflikkeren met een hel en laatste licht.

Toen zagen zij Astra's blinde oogen... zien. Astra zag, en zag het lichtende land, en zag hun groep van geluk en glans en liefde. Toen hoorden zij... Astra murmelen:

- Daar! Daar...! Het land...! Het... Rijk... van... de... TOEKOMST!!!

En zij zagen haar star uitdooven: zij viel achterover, dood...

 De vreugdeviool trilde...

Heidelberg-Dresden, Aug.-Nov. '97

Verantwoording

Couperus begon in augustus 1897 aan *Psyche*. Hij verbleef toen te Heidelberg. In een pension daar ontmoette hij het Nederlandse echtpaar Kan. Toen Couperus hen over zijn sprookje vertelde, zou mevrouw Kan hem de naam Emeraldalda voor de boze zuster van Psyche aan de hand hebben gedaan.¹ Begin oktober schreef Couperus aan zijn uitgever L.J. Veen: 'Ik ben druk bezig aan het schrijven van een symboliek sprookje: *Psyche*, dat heel aardig wordt. Het zoû zeer geschikt zijn om door onze symbolieke jongere artisten geïllustreerd te worden...'² Ruim een maand later was *Psyche* voltooid. Couperus stelde Veen voor contact op te nemen met Toorop, want het sprookje leende zich volgens hem goed voor een geïllustreerde uitgave.³ Op 19 november 1897 schreef Couperus aan Toorop: 'Veen sprak U reeds van *Psyche*, en ook ik neem de vrijheid Uw aandacht te vestigen op mijn sprookje, dat in Januari in *de Gids* verschijnt. Het zoû mij een groote vreugde zijn zoo U er motief ter illustratie in vond, en zoo wij er samen een mooi boek van konden maken. Terwijl ik er aan schreef, heb ik dikwijls aan U gedacht, en ik geloof bijna zeker, dat U er iets in vinden zal.

'Bij zoo iets komt altijd de "geldkwestie", maar ik hoop, dat deze opgelost zal kunnen worden.

1 Later ontving mevrouw Kan een exemplaar van de boekuitgave van *Psyche* met de opdracht: 'Aan de petemoei van Emeraldalda'. (Vgl. F.L. Bastet: *Louis Couperus; Een biografie*. Amsterdam, 1987. p. 199, 734.)

2 [Louis Couperus]: *Waarde Heer Veen/Amice; Brieven van Louis Couperus aan zijn uitgever*. Ed. F.L. Bastet. 's-Gravenhage, 1977. 2 dln. Dl. I: 1890-1902. Dl. II: 1902-1919. In: *Achter het boek* 12 (1973), afl. 1/3 en 13 (1974), afl. 1/3. Dl. I, p. 133.

3 Vgl. [Louis Couperus]: *Waarde Heer Veen*, p. 135.

‘Mag ik hopen, dat U mij eens schrijft als U *Psyche* gelezen heeft?’⁴ Dezelfde dag liet Couperus aan Veen weten: ‘Toorop zoû *Psyche* wel mooi kunnen doen. Ik hoop van harte, dat wij het eens kunnen worden. Als ik rijk was, zoû ik zoo gaarne U *Psyche* voor niets afstaan om er een prachtig boek van te maken! Maar nu, al geeft de critiek mij ook altijd de reputatie van in “weelde” te leven, mag ik dat niet doen. Die “weelde” is maar erg betrekkelijk en sluit dit jaar met een flink te kort!

‘Ik kan nog niets zeggen van grootte: ziet u maar zelve in Januari, in *den Gids*; dan kunnen wij ook over het honorarium praten.’⁵

Eind november beloofde Toorop aan Veen het nieuwe werk van Couperus in *De gids* te zullen lezen en daarna met de uitgever over illustraties te komen spreken.⁶ Couperus probeerde inmiddels Veen voor het plan te winnen: ‘*Psyche* is uitstekend geschikt voor prachtwerk: het is een sprookje, en, al zeg ik het zelf, een mooi dingetje. Ik zoû er ook dolgaarne iets heel moois van maken, waar het zich uitstekend toe leent, beter dan een van mijn andere werken. Als nu die lamme geldkwesties maar niet tusschen beide moeten komen! Ik zoû er ook gaarne aan den eenen kant een opoffering voor doen, maar aan den anderen kant moet ik den laatsten tijd zoo rekenen, en ik ben dus in een tweestrijd. Enfin, wij zullen zien, en afwachten tot U in Januari zelve oordeelen kunt.’⁷

Begin december 1897 schreef Couperus aan zijn vriend Jhr. Ram: ‘[...] als je *Psyche* gelezen hebt, vertel je me eens netjes en uitvoerig, wat je er van vindt. Maar stel je verwachtingen niet te hoog. Het is een sprookje, een aardigheid, meer niet.’⁸ Een week later had Couperus de laatste proeven van *De gids* ontvangen en kon hij Veen inlichten over de precieze omvang van *Psyche*. Om

4 Deze brief bevindt zich in de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag (sig. TC C156). Hij werd gepubliceerd in: *Maatstaf* II (1963/64), p. 166-167.

5 [Louis Couperus]: *Waarde Heer Veen*, p. 136.

6 Ongedateerde brief van Toorop aan Veen in het archief-Veen (Letterkundig Museum te Den Haag).

7 [Louis Couperus]: *Waarde Heer Veen*, p. 138.

8 F.L. Bastet: *Louis Couperus*, p. 201.

de 'prachtuitgave' mogelijk te maken wilde hij Veen enige vrijheid geven en niet onmiddellijk een vast honorarium vragen. Maar dan moest hij wel kunnen rekenen op het honorarium van de tweede druk van *Wereldvrede* in 1898: 'Zoo U hier kans toe zag, zoû ik U geheel vrij spel met *Psyche* geven en U zeggen: maak er in binnen- en buitenland van wat U kan, en geef mij ervan wat U mogelijk is, en bedenk zelve de condities etc. Ik hoop, dat het slot van de affaire mij dan niet al te veel tegenvalt. In alle gevalle wil ik het wel eens probeeren om iets heel moois van *Psyche* te maken.'⁹ Veen moest Couperus teleurstellen: *Wereldvrede* was nog lang niet aan een herdruk toe. Daarop trok Couperus zijn aanbod in en vroeg hij voor *Psyche* een honorarium van f1200,-. Toen de uitgever niet antwoordde, schreef Couperus hem op 30 januari 1898: 'Ik hoor nog maar niets van U omtrent *Psyche* etc! Is U al met Toorop in onderhandeling? Op mijn brief, dien ik hem [...] schreef, werd ik niet vereerd met een antwoord. Ik kan dus niet zeggen dat zijn eerste optreden tegenover mij - of liever *niet* optreden - zeer innemend was. Ik ben zoo bitter weinig gewend geen antwoord te krijgen op mijn brieven! Hoe gaan Uw onderhandelingen met hem? Als ze niet glad gaan, zoû ik hem laten schieten. Ik vind in die dingen: graag of niet. Mocht U met Toorop niet klaar komen, wat zoû U dan denken van Bauer? Bauer is eigenlijk toch nog fijner en delicateser. Ik krijg vele brieven over *Psyche* van vriendelijke bewonderaars. Misschien zal U wel gauw tot een gewonere editie ook moeten overgaan, daar sommigen mij nu al schrijven, dat ze een geïllustreerde niet willen hebben! U ziet, er zijn vele smaken in de wereld.'¹⁰

Toorop was na lezing van *Psyche* zeer enthousiast over het sprookje. Hij schreef aan Veen: 'Heel gaarne wil ik dan voor U die teekeningen voor *Psyche* maken. De maat 13 bij 18 c.M. is echter nog al erg klein en kan ik de koppen der figuren die er in voorkomen niet groot genoeg teekenen om er een impressie en stemming in te brengen die ik zou willen. [...]

9 [Louis Couperus]: *Waarde Heer Veen*, p. 139.

10 [Louis Couperus]: *Waarde Heer Veen*, p. 140.

'Nu zal ik heel gaarne de grootste teekening willen maken 26 bij 36 c.M. Als ik U nu voor de 5 grootste teekeningen fl. 200 per stuk rekent [*sic*] en voor de andere 5 kleinere fl. 175. Vindt u dit goed? Ik geloof dat ik u wat prijs betreft zeer laag gesteld heb.

'U kunt dan zeker wezen dat ik de teekeningen met heel veel liefde en zeer compleet zal behandelen.

'Tevens zal ik U om de twee maanden b.v. *eene* teekening afleveren en soms b.v. twee kleineren inplaats van *één* groote. Of u kunt het regelen zooals u wilt. Vindt u dit goed?'¹¹ Voor Veen was een geïllustreerde uitgave van *Psyche* onder deze voorwaarden veel te kostbaar. Hij zag van het plan af. Toorop reageerde zeer teleurgesteld. In een uitvoerige brief van februari 1898 probeerde hij Veen alsnog over te halen: 'Zeer tot mijn spijt vernam ik uit uwen brief dat U geen prachtwerk voor *Psyche* wilt laten maken. Ik schreef er gisteren juist de heer Couperus over. Het is wel wat laat dat ik hem over dit zoo mooi te illustreren werk schreef, maar ik stelde het iedere keer uit. Ik weet niet waarom, maar zeker wel door de drukte van dezen laatsten tijd [...]. Doch het spijt me wel moet ik u nog eens zeggen dat U er niet toe over kan gaan om een stuk of 8 à 10 illustraties te laten maken van die mooie [...] beelden die in *Psyche* voorkomen. Ik had dit met erg, erg veel genoegen gedaan. Ik kan niet begrijpen dat u er niet toe overgaat, maar als een internationale uitgave met lithografieën U te duur uitkomt, laat u mij dan teekeningen maken. Het is bepaald een uitmuntend, heerlijk stuk werk voor mij, want er zijn brokken in *Psyche* die mij zeer suggereeren om er heerlijk aan te werken. Dan moet u de teekeningen maar bewaren en er mooie flinke reproducties van laten maken, U zou desnoods nog de reproducties later als photo's kunnen plaatsen [...].

'*Psyche* wordt met heel veel enthousiasme door het publiek gelezen en het is jammer erg jammer, zeg ik u nog eens als u het niet doet.

'Ik ken trouwens ook geen tweede werk in onze hollandsche

11 Ongedateerde brief in het archief-Veen, waarschijnlijk eind januari 1898.

literatuur, die zich zoo goed voor mij te illustreren laat als Psyche. [...]

'Nu U moet er maar nog eens over na denken. [...] Nu kan ik me nog met Psyche bezighouden, maar in de zomer trekt het buitenzijn en de heerlijke kleuren mij altijd zoo aan [...].'¹² Veen stelde Couperus op de hoogte van de mislukte onderhandelingen met Toorop. Hij vroeg wat Couperus dacht van één tekening in de uitgave. Couperus, die acht tekeningen al te weinig vond, antwoordde: 'Eén tekening voor in het boek heb ik liever echter niet. Ik zal U zeggen, waarom. Gaf Toorop eene *serie* van tekeningen, dan zoû zijne kunst zich denkelijk wel harmonieeren naar de mijne, en zou het boek een *geheel* worden. Geeft hij er echter eéne, dan wordt dit *perse* een hors d'oeuvre, en een *speciale* opvatting van hem. Hij kan zich dan onmogelijk inwerken in het geheel. Ik kan mij vergissen, maar zoo zie ik het voor me.'¹³ Vervolgens informeerde Veen Toorop over het standpunt van Couperus. Toorop wilde zich nog steeds niet neerleggen bij Veens negatieve beslissing: 'Het spijt mij verbazend dat ik die tekeningen voor Psyche niet kan beginnen ofschoon ik er reeds eenige krabbels van gemaakt heb. U vindt de prijs te hoog, die ik U vraag voor de tien tekeningen, maar waarlijk het is zeer laag in vergelijking met andere tekeningen [...].

'Ik *wil* die 10 tekeningen voor Psyche graag maken, en u moet ze dus ook maar nemen. Ik zal U veel tijd geven om de betaling te arrangeeren zooals u wilt. Wat heeft u er voor over? Zeg mij dat maar royaal met de waarde der tekeningen in aanmerking genomen.'¹⁴ Veen liet zich echter niet overhalen.

Eind februari 1898 vroeg Couperus aan Veen het contract op te maken. Hij wilde voor iedere herdruk van *Psyche* een honorarium van f800,-. Volgens hem ontving hij veel brieven over *Psyche*: '[...] het schijnt al veel succes te hebben. Het is ook een aardig, frisch dingetje: de menschen moeten het nu alleen niet *al* te diep

12 Brief van Toorop aan Veen, gedateerd februari 1898, in het archief-Veen.

13 [Louis Couperus]: *Waarde Heer Veen*, p. 141.

14 Ongedateerde brief in het archief-Veen.

opvatten: zoo diep is het heelemaal niet...'¹⁵ In het contract, dat gedateerd is 1 maart 1898, zijn de honoraria voor de eerste druk en de herdrukken vastgesteld overeenkomstig Couperus' wensen.¹⁶ De boekuitgave van *Psyche*, zonder illustraties, verscheen in november 1898 bij L.J. Veen te Amsterdam.

Frans Netscher besprak *Psyche* in *De Hollandsche revue*. Volgens hem symboliseerde het bos van Bacchus in het sprookje het Rijk van de Toekomst. Hij achtte het onjuist dat Couperus Bacchus, 'de God van het wijnslempen en van de naakte Bachanten en Nymfen, de God van het *zinnelijk genot*' tot koning van de Toekomst had gemaakt.¹⁷ Couperus reageerde geïrriteerd: 'Ik las zoo juist de Hollandsche Revue over *Psyche*, het doet me plezier dat je er veel goeds in vindt. Maar een opmerking moet mij uit de pen: Wat kan je toch haastig en slordig lezen! Bacchus, koning van de toekomst!!!! Beste Frans, hoe kom je er aan! Offerde je zelve aan Bacchus, toen je dat schreef? Het bosch van Bacchus is een episodisch rijk en geen toekomst. En als je nog eens goed leest, vindt je de toekomst wel waar ik die bedoeld heb. Door die vergissing, beste kerel, vervalt natuurlijk de heele opmerking omtrent mijn symboliek. Maar hoe kan je ook zoo iets neerzetten!!! En dan Eros koning van de toekomst, die je je denkt. Je meent natuurlijk Charitas, koningin of zoo iets dergelijks. [...] Zeg peccavi voor je bijna niet te vergeven slordigheid.'¹⁸

Psyche werd een van Couperus' best verkochte en meest populaire boeken. Toen Couperus zich begin februari 1915 weer in Den Haag vestigde en kort daarna begon aan een serie voordrachten uit eigen werk, las hij geregeld en met succes voor uit *Psyche*.¹⁹

15 [Louis Couperus]: *Waarde Heer Veen*, p. 142-143.

16 Een exemplaar van dit contract is in bezit van Veen, uitgevers te Amsterdam en een bevindt zich in de Couperus-collectie van het Letterkundig Museum te Den Haag.

17 Frans Netscher: 'Het boek van de maand'. In: *De Hollandsche revue* 3 (1898). p. 809-816; het citaat op p. 814.

18 Deze brief, gedateerd 1899, is gepubliceerd in: *Maatstaf* 11 (1963/64). p. 167-168.

19 Vgl. F.L. Bastet: *Louis Couperus*, p. 491-495, 501.

In het Letterkundig Museum te Den Haag bevindt zich Couperus' exemplaar van de derde druk van *Psyche* met potlood- en penaantekeningen voor zijn lezingen.

In 1916 verklaarde Couperus tegenover André de Ridder *Psyche* te rekenen tot het kleine gedeelte van zijn werk waarvan hij nog steeds 'werkelijk' hield.²⁰ De criticus Herman Robbers karakteriseerde het sprookje in 1919 als een boek 'in koude opgewondenheid geschreven'.²¹ Couperus reageerde met een open brief 'Aan Herman Robbers': 'Psyche echter - hoe koud gij dit vindt omdat u het zintuig ontbreekt er de warmte van te voelen - werd door de Nederlandsche paedagogen waardig gekeurd der rijpende jeugd onder oogen te worden gebracht op verschillende inrichtingen van onderwijs: geeft u dat misschien te denken?'²²

Bronnen

Voorzover ons bekend, zijn van het sprookje *Psyche* de volgende door de auteur geautoriseerde bronnen overgeleverd:²³

A. een voorpublicatie in *De gids* 62 (1898). Dl. 1 [januari], p. 1-96.

B. een uitgave in boekvorm: Louis Couperus: *Psyche*. Amsterdam, L.J. Veen, [november 1898]. Met een bandtekening van Jan Toorop.²⁴

De eerste druk van *Psyche* is gezet naar de tijdschriftpublicatie. Op 1 maart 1898 liet Couperus aan Veen weten: '*Psyche* kan naar

20 André de Ridder: *Bij Louis Couperus*. Amsterdam, 1917. p. 41.

21 H. R[obbers]: 'Boekbespreking; [Rec. van o.a.] Louis Couperus, *De Ode*. [...]'. In: *Elsevier's geïllustreerd maandschrift* 29 (1919). Dl. 1 [= dl. LVII]. p. 355-360; het citaat op p. 360.

22 Louis Couperus: 'Aanteekeningen van de redactie (en soms van anderen); Aan Herman Robbers'. In: *Groot Nederland* 17 (1919). Dl. 1. p. 700-702; het citaat op p. 701.

23 Van *Psyche* is geen handschrift bewaard gebleven. Op 24 november 1897 beloofde Couperus het handschrift aan Veen te sturen na de publicatie van *Psyche* in *De gids*. In februari en in maart 1898 herhaalde hij zijn belofte. Daarna komt hij er niet meer op terug. (Vgl. [Louis Couperus]: *Waarde Heer Veen*, p. 136, 142, 145.) We moeten aannemen dat Couperus uiteindelijk het handschrift niet heeft gestuurd, want Veen heeft alle hem geschonken handschriften altijd zeer zorgvuldig bewaard.

24 Vgl. E. Braches: *Het boek als Nieuwe Kunst 1892-1903; Een studie in Art Nouveau*. Utrecht, 1973. p. 138, 174, 281n, 282.

De Gids nagedrukt worden.²⁵ Veen kocht het januari-nummer van *De gids* en zond het als kopij naar drukkerij Thieme. Deze antwoordde op 29 maart: 'Het werk van Couperus nemen wij aan [...] voor U te zetten en te drukken, formaat, uitvoering en letter als bijgaande proefpagina "Psyche", welke het werk een omvang zal doen verkrijgen, met inbegrip van voorwerk, van ongeveer 12 vel druks [...].'²⁶

De produktie van het boek verliep voorspoedig. Het werd in een week gezet. Couperus stuurde de gecorrigeerde proeven op 16 april 1898 terug, zonder verzoek om een revisie.²⁷ Op 11 mei vroeg Thieme aan Veen zo snel mogelijk papier voor het boek te sturen.²⁸ Het boek werd waarschijnlijk in juni afgedrukt.²⁹

Half mei 1898 schreef Toorop aan Veen: 'Ik zal met genoeg [...] een band teekenen voor Psyche.'³⁰ Op 22 juni beloofde hij de band 'tegen 10 Juli' te sturen. Maar Toorop had meer tijd nodig. Veen ontving de tekening pas eind juli of begin augustus. Vervolgens werd zij bij binderij Brandt ten behoeve van de bandstempel overgetrokken. Op 14 september schreef Toorop aan Veen: 'Aan Psyche heb ik een groote toer van overal in die overgetrokken tekening veranderingen te maken. De kop van Psyche is nog het lastigste te veranderen. Op een ander keer zal ik het maar zelf in 't zwart maken. Zal u spoedig alles zenden [...].' Toorop adviseerde Veen de zelfde kleur geel linnen te kiezen als gebruikt was voor de omslag van het tijdschrift *In den nevel* dat Toorop een jaar eerder had ontworpen.³¹ De tekening en de belettering zouden als proef

25 [Louis Couperus]: *Waarde Heer Veen*, p. 143.

26 Brief in het archief-Veen.

De eerste druk van *Psyche* telt 178 bladzijden, plus 8 bladzijden voorwerk en 6 advertentiebladzijden: tezamen 192 bladzijden of 12 vel van 16 bladzijden.

27 Vgl. [Louis Couperus]: *Waarde Heer Veen*, p. 148.

28 Brief in het archief-Veen.

29 Op 16 juni 1898 berichtte Thieme aan Veen de levering van 500 exemplaren *Psyche*. De rest van de oplage zal of dezelfde of de volgende maand bij de binder zijn afgeleverd.

30 Brief van Toorop aan Veen, gedateerd 16 mei 1898. De brieven van Toorop aan Veen over de band van *Psyche* bevinden zich in het archief-Veen.

31 Vgl. E. Braches: *Het boek als Nieuwe Kunst*, p. 138, 172, 280, 281n.

in zwart en in blauw moeten worden gedrukt: 'Het blauw zal het meest voldoen.' Begin oktober stuurde binderij Brandt twee modelbanden.³² Toorop vroeg twee nieuwe proefdrukken te maken. Na ontvangst daarvan schreef hij dezelfde dag aan Veen: 'Ik vind zwart heel mooi en *dit* soort donker blauw heel leelijk. Ik bedoelde het blauw lichter. De kop van Psyche hindert mij erg. U moet maar nog eens dat licht-blauw laten drukken doch *ietsje* donkerder zooals ik eerst bedoeld heb. Dan kunt u laten drukken zwarte en blauwe exemplaren.' De nieuwe blauwe proefdruk beviel Toorop evenmin; hij raadde Veen aan 'alles in zwart te drukken.' Deze raad heeft Veen niet opgevolgd. Hij heeft zwarte en blauwe exemplaren laten maken. Toorop gaf na de ontvangst van zijn exemplaren van het boek in november 1898 toch weer de voorkeur aan de zwarte exemplaren.³³ Couperus was niet enthousiast over de band: 'Toorop is mij dezen keer wat tegengevallen.'³⁴

De oplage van de eerste druk van *Psyche* was waarschijnlijk 1500 à 2000 exemplaren.³⁵ De verkoop verliep zeer succesvol. Aan het eind van 1898 had Veen nog 600 exemplaren in voorraad.³⁶ In februari 1899 dacht Veen reeds aan een herdruk. Aan Couperus schreef hij: 'Vindt U goed dat wanneer Psyche dit jaar zal[?] herdrukt worden, dat ik de correctie maar hier laat doen? Ik weet niet zeker of het dit jaar zal gebeuren, maar misschien wel.'³⁷ Couperus antwoordde: '1e druk *Psyche* is zeer goed gedrukt: ik

32 Brief van Brandt aan Veen, gedateerd 6 oktober 1898, in het archief-Veen.

33 Vgl. zijn brief van 28 november 1898: '[...] de zwarte vind ik over 't algemeen nog de beste.' (Brief in het archief-Veen.)

34 [Louis Couperus]: *Waarde Heer Veen*, p. 152-153.

35 Op 4 november stuurde binderij Tenthoff een rekening aan Veen voor het innaaien van 1250 exemplaren van *Psyche*. Hoeveel exemplaren door binderij Brandt zijn gebonden is niet bekend: wellicht 500. Half april 1899 kreeg Brandt van Veen opdracht nog eens 100 exemplaren te binden. (Brief van Brandt aan Veen, gedateerd 13 april 1899, in het archief-Veen.)

36 Over het jaar 1898 bedroeg de winst uit de verkoop van *Psyche* een bedrag van f1187,69. (*Voorraadlijst en Winst- en verliesrekening van L.J. Veen over de jaren 1887-1898*, in particulier bezit.)

37 Brief van Veen aan Couperus, gedateerd 15 februari 1899, in het archief-Veen.

herinner mij geen drukfout en als de revizie en correctie dus nauwgezet gebeurt, hoeft U mij geen proef te zenden. -³⁸

Veen was van plan in de tweede druk van *Psyche* een tekening van Toorop op te nemen. In november 1898 was hij al met Toorop overeengekomen dat deze een tekening zou maken. Hierover berichtte hij in februari 1899 aan Couperus: 'Voor 2e druk *Psyche* had ik idee om de tekening die ik van Toorop kocht maar nog niet ontving, te laten reproduceeren. Ik weet natuurlijk niet of dit mogelijk is, maar mocht het zijn dan geeft dit voor den 2en druk wel iets aardigs.'³⁹ Begin februari had Toorop beloofd de tekening 'binnenkort' te sturen, maar op 12 mei liet hij Veen weten: 'Het spijt me geweldig dat ik u zoolang op een tekening heb laten wachten. Ik was er eenigen tijd geleden aan begonnen en nu met al de drukte mijner verhuizing [...] is uwe tekening niet heel goed geworden en heb ik maar verscheurd, doch zal een andere maken of wilt u tot 1 September wachten [...].'⁴⁰ Veen antwoordde: 'De reden dat ik nogmaals naar die tekening vroeg, was dat ik denklijk dit najaar een nieuwe druk zal moeten geven van *Psyche* en was het mijn idee geworden om wanneer die tekening voor het doel geschikt was, deze als plaat voor in den nieuwen druk te geven. [...] Enfin, dit plan kan nu niet doorgaan [...].'⁴¹

Op 7 juli 1899 vroeg Veen prijsopgave bij Thieme voor een herdruk van *Psyche*. Blijkbaar had hij het plan voor een uitgave met een illustratie toch niet opgegeven, want hij gaf een groot formaat op: 22 × 28,5 cm. Thieme moest het boek zetten uit 'een flinke letter' zodat het boek 9 à 10 vel zou worden.⁴² Tien dagen later gaf Veen opdracht met het zetten van *Psyche* te beginnen.⁴³ Eind augustus ontving Thieme een partij papier voor het boek, maar die was niet toereikend. Op 11 september schreef Thieme:

38 [Louis Couperus]: *Waarde Heer Veen*, p. 156.

39 Brief van Veen aan Couperus, gedateerd 20 februari 1899, in het archief-Veen.

40 Brieven van Toorop aan Veen in het archief-Veen.

41 Brief van Veen aan Toorop, gedateerd 17 mei 1899, in het archief-Veen.

42 Brief in het archief-Veen.

De tweede druk van *Psyche* telt 9 vel van 16 pagina's en een half vel voorwerk.

43 Brief van Veen aan Thieme, gedateerd 18 juli 1899, in het archief-Veen.

‘Voor Psyche wacht ik nog steeds op het te kort komend papier [...]’⁴⁴

Inmiddels had Toorop zijn tekening gereed. Hij vroeg de tekening zo spoedig mogelijk te reproduceren. Veen antwoordde op 16 september: ‘De tekening ontving ik en vind ze mooi. Wat was uw idee nu voor de reproductie.

‘Voor een lithographie zou het mooi zijn dat U ze op steen teekende, want de lithograaf zou er toch niet uit halen wat er in zit. Voor een autotypie, dus gefotografeerd op zink, is ze wel geschikt en veronderstel dan ook dat dit uwe bedoeling is geweest daar ook de grootte zoo uit komt. Ik heb voor deze editie van Psyche geen specialen band laten teekenen; gewoon een titel zonder tirlanteintjes [*sic*] op een glad vlak. Eenvoudig maar goed.’⁴⁵ Toorop adviseerde: ‘Het best is maar om de tekening van Psyche te laten reproduceeren in photozincografie. Om dit in lithografie over te brengen is zeer moeilijk.’ Veen liet door Boeken kunst drukkerij v/h Roeloffzen-Hübner & Van Santen te Amsterdam een autotypie (cliché) maken van de tekening van Toorop en hij gaf Thieme opdracht op de titelpagina van het boek ‘lithografie’ te veranderen in ‘tekening’.⁴⁶

De tweede druk van *Psyche* werd in oktober afgedrukt. De oplage was 1500 exemplaren. Veen liet door Tenthoff 500 exemplaren innaaien en door Brandt 500 exemplaren binden. De overige 500 werden in plano bewaard.⁴⁷ De nieuwe uitgave op groot formaat met een tekening van Toorop verscheen in november 1899. Toorop vond de reproductie ‘bijzonder mooi’ en volgens Veen viel zij algemeen in de smaak.⁴⁸ Deze tweede druk op groot

44 Brief in het archief-Veen.

45 Brief in het archief-Veen.

46 Brief van Veen aan Thieme, gedateerd 16 september 1899, en rekening van Roeloffzen-Hübner, gedateerd 26 september 1899, in het archief-Veen.

47 Brieven van Veen aan Tenthoff en Brandt, gedateerd 12 oktober 1899, in het archief-Veen. Het oplagecijfer is ontleend aan de factuur van Thieme, gedateerd oktober 1899, in het archief-Veen.

48 Brief van Toorop aan Veen, gedateerd 20 november 1899, en brief van Veen aan Toorop, gedateerd 22 november 1899, in het archief-Veen.

formaat, die gezet is naar een exemplaar van de eerste, verschilt aanzienlijk in blad- en zetspiegel. Couperus ontving voor de herdruk het overeengekomen honorarium van f800, -.⁴⁹

In september 1900 liet Veen nog eens 100 exemplaren van de tweede druk door Brandt binden.⁵⁰ Ruim twee jaar later informeerde Couperus naar een eventuele volgende druk van *Psyche*.⁵¹ Veen had echter nog voldoende exemplaren in voorraad.⁵² In februari 1903 schreef hij aan Couperus: 'Ik zal *Psyche*, hoewel nog niet uitverkocht in de dure Editie dit najaar maar in het oude formaat herdrukken [...].'⁵³ Uiteindelijk gaf hij pas in juni 1904 Thieme opdracht *Psyche* te herdrukken in het formaat van de eerste druk.⁵⁴ Veen vroeg Couperus of hij de proeven van de nieuwe druk wilde corrigeren. Maar Couperus vond dat niet nodig: '*Psyche*... ik geloof, dat als de corrector goed oplet, het in zijn geheel kan worden nagedrukt. Ik herinner er mij geen fouten in. Zend mij dus maar geen proeven ervan.'⁵⁵ Veen antwoordde op 5 juli 1904: 'Ik zal *Psyche* hier laten nazien en hoop dat er geen fouten zullen blijven staan, want ik heb altijd liever dat de auteur ze ook naziet, want als er fouten blijven staan dan krijgt de corrector op zijn kop.'⁵⁶ Op dezelfde dag liet hij Thieme weten: '[...] *Psyche* kunt ge ook wel bij je corrigeeren, want de auteur doet het niet zoals hij mij heden schrijft, daar er in den eersten druk geen fouten staan; dus gaat het wel door jelui. Ik wil wel een proef nog hebben van den titel en de twee laatste vellen.'⁵⁷

De derde druk van *Psyche* werd in augustus 1904 afgedrukt en

49 Vgl. [Louis Couperus]: *Waarde Heer Veen*, p. 157.

50 Rekening van Brandt, gedateerd 25 september 1900, in het archief-Veen.

51 Louis Couperus en L.J. Veen: *Bloemlezing uit hun correspondentie*. Ed. H.T.M. van Vliet. Utrecht/Antwerpen, [1987]. p. 77.

52 Volgens een inventarislijst van de brandverzekering in het archief-Veen was de voorraad van *Psyche* in de jaren 1901-1903 respectievelijk: 870, 758 en 627 exemplaren.

53 Louis Couperus en L.J. Veen: *Bloemlezing uit hun correspondentie*, p. 88.

54 Brief van Veen aan Thieme, gedateerd 21 juni 1904, in het archief-Veen.

55 [Louis Couperus]: *Waarde Heer Veen*, p. 51.

56 Brief in het archief-Veen.

57 Brief van Veen aan Thieme, gedateerd 5 juli 1904, in het archief-Veen.

in oktober ontving binderij Tenthoff de omslagen voor de ingenaaide exemplaren.⁵⁸ De oplage was 2000 exemplaren, waarvan Veen in oktober 1904 750 exemplaren liet innaaien en 500 exemplaren binden.⁵⁹ De nieuwe druk verscheen in november 1904 in de handel. Hij is gezet naar een exemplaar van de eerste druk en gecorrigeerd door de corrector van Thieme. De letter en de bladspiegel zijn gelijk aan die van de eerste druk. Maar de derde druk telt twee bladzijden minder. Veen had Thieme opdracht gegeven deze bladzijden in te lopen. Daarmee bespaarde hij een half vel omdat ook de advertentiebladzijden achterin de eerste druk in de derde druk zijn vervallen.

Het verschijnen van de derde druk van *Psyche* viel vrijwel samen met de start van de uitgave van de serie *Werken van Couperus*. *Psyche* werd als deel 1 in de serie opgenomen. Het sprookje was toen verkrijgbaar in de band die Toorop voor de eerste druk had gemaakt, en daarnaast te koop in de speciaal voor de gehele serie door H.P. Berlage Nzn ontworpen band, en in losse afleveringen van f0,50 per stuk.

In 1908 verscheen een Engelse vertaling van *Psyche* met twaalf tekeningen van Dion Clayton Calthrop.⁶⁰ Veen kocht het recht om deze twaalf tekeningen te reproduceren en in oktober 1908 gaf hij de firma Van Leer in Amsterdam opdracht 'goede reproducties' te maken.⁶¹ Begin april 1909 werden door binderij Brandt 250 exemplaren uit de nog voorradige plano's van de derde druk van *Psyche* met de reproducties van de illustraties van Calthrop in een nieuwe blauwe band gebonden. In december 1913 gaf Veen

58 Brieven van Thieme aan Veen, gedateerd 3 augustus en 6 oktober 1904, in het archief-Veen.

59 Het oplagecijfer is ontleend aan Veens brief aan Thieme van 11 juli 1904 en de factuur van Thieme, gedateerd december 1904. De bindpartijen blijken uit de facturen van Tenthoff en Brandt, respectievelijk gedateerd 15 oktober en 12 november 1904. Alle brieven en facturen in het archief-Veen.

60 Louis Couperus: *Psyche*. Translated from the Dutch, with the author's permission, by B.S. Berrington. With twelve illustrations by Dion Clayton Calthrop. London, Alston Rivers Ltd., 1908.

61 Brief van Veen aan Van Leer, gedateerd 22 oktober 1908, in het archief-Veen.

opdracht nog eens 200 exemplaren in de 'band met plaatje' te binden.⁶²

Waarschijnlijk naar aanleiding van Couperus' lezingen uit eigen werk, waaronder *Psyche*, stuurde Veen op 14 augustus 1915 een exemplaar van de derde druk van *Psyche* aan de Zuid-Holl. Boek- en Handelsdrukkerij met de opdracht voor een herdruk. Enkele dagen later bestelde hij banden bij Brandt met de bandtekening van Toorop maar in een andere kleur dan de eerste druk.⁶³ De nieuwe druk werd pas in februari-maart 1916 gezet. Veen had al eerder besloten de herdruk op twee verschillende formaten te laten afdrucken: 800 à 1000 exemplaren op het 'gewone' octavoformaat van de eerste en de derde druk, en 4000 exemplaren op het kleine formaat van Veen's Gele Bibliotheek, een serie van kleine, goedkope, gebonden boekjes. Eind maart 1916 gaf Veen opdracht de nieuwe druk af te drukken op de afgesproken twee formaten. De uitgever bracht ze na elkaar als vierde en vijfde druk in de handel. De exemplaren op het gewone formaat verschenen als vierde druk in mei 1916.⁶⁴ Hij is een vrijwel regel-voor-regel herdruk van een exemplaar van de derde druk. De exemplaren op klein-formaat verschenen in maart 1917 als vijfde druk in de serie Uren van Ontspanning.⁶⁵ Deze is dus van hetzelfde zetsel gedrukt; alleen is in verband met het afwijkende formaat het zetsel opnieuw over de, nu kleinere, bladzijden verdeeld, daarna weer 'gekoooid' en afgedrukt. Op het bandje staat, in verkleinde vorm,

62 Brief van Veen aan Brandt, gedateerd 8 december 1913, in het archief-Veen. Een van de tekeningen van Calthrop is als illustratie op het voorplat van de band geplakt.

63 Brief van Veen aan Brandt, gedateerd 23 augustus 1915, in het archief-Veen. De band voor een gedeelte van de oplage van de vierde druk is uitgevoerd in een crème fond en bruine versiering.

64 In ditzelfde jaar verscheen een toneelbewerking van *Psyche* door Elisabeth Couperus. (Elisabeth Couperus: *Psyche; Een spel van de ziel*. In tien tafereelen. (Naar Louis Couperus' *Psyche*). Amsterdam, Van Holkema & Warendorf, september 1916. Dramatisch bijvoegsel van *Groot Nederland* 14 (1916).)

65 Vgl. *Kort overzicht van de geschiedenis van L.J. Veen's Uitgeversmaatschappij N.V.* Amsterdam [...]. Amsterdam, [1947]. p. 60.

eveneens Toorops bandtekening in een opnieuw afwijkende kleur. De beide oplagen van de nieuwe druk zijn geheel identiek.⁶⁶ Ze zijn, evenals de vorige herdrukken van *Psyche*, zonder enige bemoeienis van Couperus tot stand gekomen.

De goedkope uitgave van *Psyche* was blijkbaar zeer succesvol. In juli 1918 verscheen opnieuw een herdruk. Deze zesde [= vijfde] druk is een vrijwel regel-voor-regel herdruk van de kleine uitgave van de vijfde [= tweede oplage van de vierde] druk.

Op 25 december 1917 schreef Couperus aan Veen dat Bernard Reith, tekenleraar aan de H.B.S. te Winterswijk, een serie tekeningen voor *Psyche* had gemaakt. Couperus vond ze 'bizar' en drong erop aan ze te gebruiken voor 'een prachuitgave in Engelschen stijl'.⁶⁷ Veen ontving de tekeningen begin 1918. Hij vond ze erg goed, maar de tijden waren niet gunstig voor een geïllustreerde uitgave. De prijzen van papier en van clichés waren door de oorlogssituatie enorm gestegen. Hij stelde aan Reith voor de tekeningen te verkopen en het verder aan hem over te laten wanneer hij ze zou gebruiken.⁶⁸ Reith vroeg voor de tekeningen f500,-, maar ging uiteindelijk akkoord met f275,- direct en nog eens f125,- als de toekomstige uitgave een succes zou zijn.⁶⁹ Veen heeft deze uitgave niet meer gemaakt: hij overleed op 20 september 1919. Een geïllustreerde uitgave van *Psyche* met tekeningen van Reith verscheen pas in 1927.

Tekstkeuze

Voor deze uitgave van *Psyche* is de eerste tijdens Couperus' leven verschenen druk als basistekst gekozen: hij vertegenwoordigt de laatste door de auteur actief geautoriseerde versie. Couperus heeft de kopij ervan geleverd en de proeven ervan zelf gecorrigeerd. Voor de tekstsamenstelling is gebruik gemaakt van het exemplaar

66 Uiteraard verschilt het aantal bladzijden: het kleine boekje telt 14 bladzijden meer.

67 [Louis Couperus]: *Amice*, p. 203.

68 Brief van Veen aan Reith, gedateerd 3 januari 1918, in het archief-Veen.

69 Brief van Veen aan Reith, gedateerd 10 en 22 januari 1918, in het archief-Veen.

van de eerste druk dat zich bevindt in de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag (sig. 1462 B 19).

Correcties

In de tekst van deze uitgave zijn, mede op grond van een woordvoor-woord vergelijking van de tijdschriftversie van *Psyche* met die van de eerste druk, de hieronder volgende correcties aangebracht. Na het paginacijfer en het regelnummer wordt eerst de verbeterde versie gegeven; na de 'Duitse komma' (/) volgt de oorspronkelijke, foutieve lezing van de eerste druk. De laatste is voorzien van een asterisk (*) als zij ook in de tijdschriftversie voorkomt.⁷⁰

16,14	weêr/weer
23,17	Uwer Majesteit/Uwer Majesteits
27,13	bazalt;/bazalt
37,8	lief!/lief?*
42,5	reusachtig,/reusachtig
47,26	droom:/droom;
52,25	zomeronweêr:/zomeronweêr;
57,33	Ja: wil/Ja! wil
65,33	elkaâr/elkaar
69,4	nimfen...!/nimfen..!
71,9	zoû/zou
84,19	overheerschen/overgodheerschen*
87,11	bleekende,/bleekende
104,25/26	bliksemschichten. [<i>alinea</i>] Emeralda/bliksemschichten. Emeralda
105,9/10	wielen.../wielen

Varianten

De eerste druk van *Psyche* vertoont ten opzichte van de tijdschrift-versie de hieronder volgende woordvarianten. Na het paginacijfer en het regelnummer wordt eerst de lezing van de eerste druk

⁷⁰ Op p. 56, r. 5/6 is door afbreking het trema op 'geërgerd' weggefallen.

vermeld; na het 'ontstaan-uit-teken' (<) volgt de vroegere tijdschriftversie.

31,24/25	je me < je
45,35	koepel < paleis
60,15	nooit nog < nog nooit
75,17	geleden... < geleden: een tijger heeft mij geslagen met zijn klauw.
76,24	ongenaakbaar < als ongenaakbaar

Afbrekingstekens

In deze uitgave van *Psyche* moeten de volgende afbrekingstekens als een koppelteken gelezen worden:

9,18	vleugeltjes-
32,31	wijd-
38,2	droom-
72,17	ziele-
79,24	stijf-
81,9	edelsteen-
91,2	hel-
99,28	edelsteen-
100,3	blikten-

* Voor de bibliografische gegevens werd onder meer gebruik gemaakt van het *Bibliografisch Repertorium Louis Couperus*, een door ZWO gesubsidieerd project, onder redactie van G. Borgers, E. Braches, K. Reijnders, uitgevoerd door Marijke Stapert-Eggen.

Zie voor de editieprincipes van de Volledige Werken Louis Couperus: *Algemene verantwoording van de Volledige Werken Louis Couperus*. Utrecht/Antwerpen, 1987. De editieprincipes zijn vastgesteld door Ernst Braches, Jan Fontijn, Karel Reijnders, Marijke Stapert-Eggen en H.T.M. van Vliet.